कृषि जर्नल
Agriculture Journal
मासिक

कृषि जर्नल २०८० मंसीर (krishijournal–2023, (November-December)

बढ्दो जनसंख्या, नपुग्दो उत्पादन : धानको सन्निकट संकटमा देश

Diary from Gaza: 'There's no time to mourn anyone or anything'

यस अङ्कमा

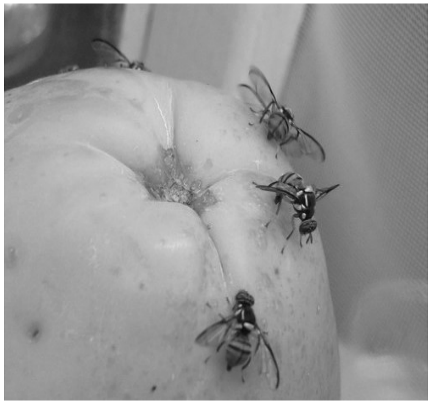

१. बढ्दो जनसंख्या, नपुग्दो उत्पादन :
धानको सन्निकट संकटमा देश ३
२. जीएमओ फुड्स र यसका असरहरू
डा.उज्ज्वल के आर कुशवाहा ६
३. अलैंची टिप्न किसानलाई चटारो,
वगानमै मनाए दशैं ८
४. नेपाल र कोरिया बीच सम्झौता ९
५. रोगनाशक विषादीको सुरक्षित
प्रयोग गर्ने विधिहरू १२
६. फल कुहाउने औंसा पार्ने झिँगाको रोकथाम १४
७. दिल्लीमा वायु प्रदुर्षण बढ्यो,
सबैभन्दा खराब अवस्था १६
८. तिहार लक्षित दुई पुष्प मेला १७
९. गाईको गहुँतबाट सय भन्दा
बढी निको हुने वैज्ञानिक निष्कर्ष २०
१०. नेपालमा टिमुर खेतिको सम्भावना २२
११. पर्यावरणीय कृषिमा जोडदिनु पर्छ
महासचिव पोखरेल २४
12. Unveiling nature's slithery secrets
FAO's EAF-Nansen Programme 27
13. Love in millets production FAO GIAHS
programme is hoping to spread it further. 29
14. Malawi's farmers manage crops
better and access disaster relief more
quickly 30
15. In Egypt, PRIDE brings water to the wadi 32
16. How indigenous youth are
grappling with climate change 33
17. Nepal earthquake: WFP at hand as
Government and partners work to deliver
essentials 34
18. Diary from Gaza: 'There's no time to
mourn anyone or anything' 35

...ा मूल्य रु. १००/-
...त मूल्य रु. २००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि
सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल, डा.भरतबहादुर पाण्डे
प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर **सम्पादक** : रितु रुपाखेती
कानुनी सल्लाहकार : सरस्वती मानन्धर
मुख्य कार्यालय : बागबजार २८, टौखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका

सम्पादक

नेपालको संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई मौलिक हकको अधिकार दिएको छ । उक्त अधिकारको प्रयोग गर्दै जमीन हुने नागरिकहरुले आफू पनि कृषि नगर्ने अरुलाई पनि कृषि गर्न नदिने, जमीन बाँझो राख्नु पर्ने वातावरण सिर्जना गरेको छ । यतिबेला मुलुकको प्रमुख खाद्यान्न बाली धान भित्र्याउने कार्य लगभग सकिने लागेको छ । यस पटक धानखेती लागि मौसम प्रतिकुल नभएको र भित्र्याउने समयमा पनि झरीहुरी नआएको कारणले मेहनतको बाली विना नोसक्सानी भित्र्याउन पाउँदो कृषकले गुनासो गर्नु पर्ने अवस्था सिर्जना भएन अघिल्लो वर्षको तुलनामा उत्पादनमा कमी आएको प्रारम्भिक आंकलन गरिए पनि यकिन तथाङ्क भने आउने बाँकी नै छ । समयमा बीउ ,मल उपलब्ध नहुनु, सिँचाईंको प्रर्याप्त व्यवस्था नहुनु जनशक्तिको अभाव हुनु जस्तो यावत् कारणले उत्पापदनमा कमी आउनुलाई कृषि विज्ञहरुले स्वभाविक भनेका छन् । यसै सन्दर्भमा सरकारले कृषकका लागि कृषि सामाग्री, कृषि उपजको उचित मूल्य र बजारमा सहज पहुँचको व्यवस्था गर्ने जस्तो कृषि नीति अवलम्वन गरे अनुसार स्थानीय सरकार मार्फत नेपाली अर्थतन्त्रमा आधारशिलाको रूपमा रहेको कृषिक्षेत्र कोरोना कहरका कारण उत्पन्न भएको चुनौती र अवसरलाई सम्वोधन गर्न सकेको थियो कृषिमा कृषि कार्यको व्यावसायीकरण, यान्त्रिकीकरण, श्रम परिचालन र आधुनिकीकरण गरी रोजगारी सिर्जनातर्फ केन्द्रित हुने भएको छ ।

कृषि विकासको मुख्य साधन कृषि भूमिको अधिकतम् उपयोग गर्दै बाली विशेषको सम्भावनाको आधारमा सामुदायिक, सहकारी तथा निजी क्षेत्रमार्फत ठूलो परिणाममा कृषि उत्पादन गर्न प्रोत्साहित गरिने खालका कृषि विकास कार्यक्रमहरू यसै आर्थिक वर्षका लागि तय गरिएको छ । आगामी आर्थिक वर्षको कृषि विकास कार्यक्रममा मल, बीउ, पूँजी, सिँचाईं, प्रविधि र बजार सुनिश्चित हुनेगरी कृषि उत्पादनमा मुलुकलाई आत्मनिर्भर गराउँदै खाद्य सुरक्षा र सम्प्रभुत्ता कायम गर्न दूध, तरकारी र मासुजन्य वस्तुको उत्पादनमा आत्मनिर्भर त्यस कार्यका लागि प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना लागि परेको छ । स्थानीय सम्भावनाका आधारमा एक स्थानीय तहमा एक उत्पादन पकेट क्षेत्र कार्यक्रम सञ्चालन गरिने आगामी आर्थिक वर्षको कृषि विकास कार्यक्रममा उल्लेख छ । माटोको उर्वराशक्ति वृद्धिका लागि सबै स्थानीय तहमा घुम्ती प्रयोगशालामार्फत माटो परीक्षण गरी उपयुक्त बीउ, मललगायतका कृषि सामाग्रीहरुको सिफारिस गर्न जरुरी छ ।

किसानलाई गुणस्तरीय र उन्नत जातको बीउ उपलब्ध गराउन बालीको उन्नत जात विकास गर्दै बीउको गुणस्तर परीक्षणलाई विस्तार गरी इजाजत प्राप्त बिक्रेताबाट उन्नत बीउ खरिद गर्ने किसानलाई नगद नै फिर्ता गर्ने नयाँ व्यवस्था गर्न प्रत्येक आर्थिक वर्षमा शुरु हुने भएको छ । कृषि जमिनमा कृषकको पहुँच विस्तार गर्न करार खेती, चक्लावन्दी र सामुदायिक सहकारी खेतीलाई प्रोत्साहन गरी कृषि उपजको समर्थन मूल्य तोकी खरिद गर्ने व्यवस्था मिलाउने सन्दर्भमा धानबालीको न्यूनतम् समर्थन मूल्य (एमएसपी) तोकिसकिएको र अन्य बालीको समर्थन मूल्य तोकिने क्रममा रहेको छ । खाद्य सुरक्षा तथा आपूर्ति व्यवस्थापनलाई सुदृढ तुल्याउन र कृषि उपजको मूल्य सुनिश्चितताका लागि २०० खाद्य भण्डारण केन्द्र स्थापना गर्न स्थानीय तहमा जिम्मेवारी दिनुपर्छ । बाली बिमा गर्दा प्रिमियमवापत कृषकले तिर्नुपर्ने रकम बाली उत्पादन भएपछि तिर्न पाउने सुविधा थप गर्नु पर्छ । कृषिको उत्पादन तथा बजार जोखिम कम गर्न कृषि मोवाइल एप्समार्फत किसानका लागि मौसम, बीउबिजन, खेती प्राविधिकको हित र प्रोत्साहनपूर्ण कार्य भए गरेका केही समाचार सम्प्रशेषण हुँदै आएका छन् । यस्तौ किसिमका कृषकहरुलाई प्रोत्साहित गर्ने र बजार मूल्यसम्बन्धी सूचना उपलब्ध गर्नु पर्छ ।

सहकारी संघ-संस्थामार्फत कपास, रेसम, ऊन र अन्य धागोजन्य उत्पादन एव प्रशोधनजस्ता रोजगारमूलक एवं आयआर्जनका कार्यक्रम सञ्चालनमा आउने गरि कार्यक्रम बनाउनु पर्छ ।

स्थानीय तहबीच यो सुविधा दोहोरो नपर्ने व्यवस्था आगामी आर्थिक वर्षको योजनामा राख्ने विधि मिलाउनु पर्छ । कृषि ऋणमा सहज पहुँच पुऱ्याउन वित्तीय क्षेत्रमा किसान क्रेडिट कार्डको शुरुवात गरिने गरि कार्यक्रम बनाउनु पर्छ । खेतीयोग्य जमिन भएका स्थानीय तहका सबै वडामा किसानलाई सूचीकृत गरी कृषि तथा पशुसेवाको आधारभूत प्राविधिक सेवा तथा टेवा दिन कृषि स्वयंसेवक परिचालन गर्ने वातावरण अझै सशक्त बनाउनु पर्छ ।

कुनै बेला खाद्यान्न निर्यात गर्ने देशको रुपमा चिनिन्थ्यो । केही वर्ष यता भने अबौं रुपियाँको खाद्यान्न आयत हुँदै आएको छ । मुलुकको आवश्यकता अनुसार उत्पादन नहुनु , भएको उत्पादन पनि अवैध रुपमा निकासी हुन जस्तो समस्या एकातिर छन् भने, अर्कोतिर प्रमुख बाली धानका समयमा देशभित्र भण्डारण गर्न नसक्दा सस्तोमा धान पारि गएर महँगोमा चामल वारि आउने गरेको तथ्याङ्कलाई नकार्न सकिदैन । अर्को तर्फ खेतीयोग्य जमिनको खण्डीकरणले उब्जनीमा कमी आउने प्रमुख समस्या भएको छ । कृषिलाई पहिलो प्राथमिकता नदिइ मुलुकले चाहेको समृद्धि हासिल गर्न सक्दैन । पछिल्लो समयमा वैदेशिक रोजगारीका लागि विदेशिने क्रम बढेकाले भएका जमीनमा पनि खेती लगाउने जनशक्तिको अभाव हुँदा बाँझो रहने गरेको दुःखद पक्ष पनि टड्कारो देखिएको छ । श्रम शक्तिलाई व्यवसायिक कृषिमा जोड्न सक्दा देश खाद्यान्नमा स्वनिर्भर हुनेछ । त्यसैले अबको दिनमा स्थानीय तहले पनि किसानलाई प्रोत्साहन मिल्ने किसिमको आकर्षक योजना ल्याउने जरुरी देखिएको छ ।

जमीन बाँझो नराख्ने र सिँचाईको उचित प्रबन्ध गरि कृषि उत्पादन बढाउन जरुरी छ । अत्याधिक जमीन बाँझो हुन गएकोले कृषि उत्पादन घटेको प्रमाणित हुन आएकाले समय मै यस प्रकारको कमी कमजोरी सच्याउन सकेन भने मुलुकले ठूलो

नेपाल भने आधारभूत खाद्य सुरक्षाका लागि १२ वर्षमा करिब ४५ लाख टन धान उत्पादन गर्नुपर्ने बाध्यतामा छ। यसरी हेर्दा पचास वर्षअघि २०३० सालको दशकमा धान बेचेर प्रमुख आम्दानी गर्ने मुलुक अहिले वार्षिक ४५ अर्ब हाराहारीको धान चामल र कनिका किनिरहेको छ।

बढ्दो जनसंख्यालाई पुग्ने गरी उत्पादन नहुँदा धान चामल माथिको परनिर्भरता बढ्दो छ। अहिलेको भन्दा ८० प्रतिशतले धान उत्पादन वृद्धि गर्न नसकिए अबको एक दशकपछि हामीलाई पेट पाल्नै धौ(धौ हुनेछ।

काठमाडौं मंसीर ८ यतिबेला देशभरका किसानहरू आफ्नो धान बाली भित्र्याउन खेत(खलियानमा छन्। पारिलो घामसँगै

असारमा रोपेको धान काट्ने, सुकाउने र खलामा चुटेर भित्र्याउन किसानहरू तल्लीन छन्। तर सरकार भने भारतले कोटामा तोकेर निर्यात अनुमति दिएको चामल ल्याउने कि नल्याउने भन्ने निर्णय गर्न छलफलमा छ।

२०८० जेठमा भारतले नेपाल लगायत मुलुकमा निर्यात हुने बासमती बाहेकको चामलको निर्यातमा रोक लगायो। भारतको उक्त निर्णय लगत्तै नेपाली बजारमा चामलको मूल्य वृद्धि भयो। बजारमा यदाकदा चामल अभाव भएको चर्चा चुलिएपछि उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयले मूल्य

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्री रमेश रिजालले पटक-पटक आग्रह गरेर माग गरे पनि भारतले २६ असोजमा आएर बल्ल ९५ हजार टन चामल दिने निर्णय गर्यो। 'असारमा माग भएको चामल तीन महिनापछि असोजमा आयो त्यो पनि ५ हजार टन कम' मन्त्रालयका एक अधिकारी भन्छन्, 'अभाव हुने बेलामा भारतले चामल निर्यात रोक्यो।'

उनले भने 'अब देशभरका किसानले धान भित्र्याउने बेलामा भारतले चामल दिन्छु भनेको छ। ल्याउने कि नल्याउने भन्नेबारे हामी छलफलमा छौं।'

कात्तिक २३ गतेबाट मन्त्रालयले भारतले दिएको ९५ हजार टन चामल ल्याउने कि नल्याउने भनेर छलफल चलाउन सुरु गरेको छ। आफैंले फलाएको चामलले हाम्रो माग धान्दैन ?

भन्ने प्रश्नमा मन्त्रालयका प्रवक्ता एवं सहसचिव गजेन्द्रकुमार ठाकुर भन्छन्, 'हाम्रो उत्पादनले मुश्किलले १० महिना खान पुग्छ। त्यसबाहेक नेपालमा नयाँ खुलेका

आयात गर्नुपर्ने अवस्थामा मुलुक छ।'

भारतले बासमती बाहेकको चामलको आयातमा प्रतिबन्ध लगाउँदा पनि चालु आर्थिक वर्षको असोजसम्म नेपालले ५ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ बराबरको १ लाख ९ हजार टन चामल आयात गरेको छ।

जसमा २१ टन त कनिका मात्रै छन्। कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका अनुसार नेपालीले औसत प्रति वर्ष १३७ किलो चामलको भात खान्छन्। जबकि चामलको प्रतिव्यक्ति अन्तर्राष्ट्रिय खपत मापदण्ड १२१ किलो मात्रै हो।

पछिल्लो ६ दशकमा भात खाने जनसंख्या वृद्धिको तुलनामा धानको उत्पादकत्व (उत्पादन क्षमता) वृद्धि निकै कमजोर बनेको कृषि मन्त्रालयका सहसचिव डा. रामकृष्ण श्रेष्ठ बताउँछन्।

एकातर्फ भात खाने जनसंख्यामा वृद्धिले चामलको औसत खपत बढ्दै गएको छ भने उन्नत बीउ, प्रविधि र धान खेती विकास राष्ट्रिय प्राथमिकताको विषय नबन्दा खेती गर्ने किसान र धान खेती हुने क्षेत्रफल ठूलो मात्रामा घट्दै गएको उनी बताउँछन्।

अहिलेकै अवस्थामा पनि मुलुक वार्षिक २४ लाख टन हाराहारी धान चामलमा परनिर्भर छ। तर, नेपाललाई अहिलेकै वृद्धिदरका हिसाबले १२ वर्षपछि सन् २०३५ सम्ममा वार्षिक १ करोड टन धानको आवश्यकता पर्छ। त्यो पूरा हुन अहिलेको कुल धान उत्पादनमा ८० प्रतिशतले वृद्धि गर्नु जरूरी छ।

कृषि क्षेत्रमा भएका विश्वव्यापी खोजहरूले जलवायुमा देखिएको परिवर्तनका कारण हरेक वर्ष धान लगायत आधारभूत खाद्यान्न बालीहरूको उत्पादन क्रमशः ओरालो लागिरहेको निष्कर्ष निकालेका छन्।

नेपाल भने आधारभूत खाद्य सुरक्षाका लागि १२ वर्षमा करिब ४५ लाख टन धान उत्पादन गर्नुपर्ने बाध्यतामा छ। यसरी हेर्दा पचास वर्षअघि २०३० सालको दशकमा धान बेचेर प्रमुख आम्दानी गर्ने मुलुक अहिले वार्षिक ४५ अर्ब हाराहारीको धान चामल र कनिका किनिरहेको छ।

नेपालमा धान खेती :

खेती भई ७ अर्ब ५ करोड ५४ लाख टन उत्पादन हुन्छ ।

कुल उत्पादनमध्ये ९० प्रतिशत उत्पादन तथा खपत एशियाली मुलुकहरूमै हुनेगर्छ । उत्पादनको दृष्टिले विश्वमा सबैभन्दा बढी धान फलाउने देश चीन हो भने नेपाल धान उत्पादनमा १७औं स्थानमा पर्छ ।

कृषि विकास मन्त्रालयका अनुसार नेपालमा वार्षिक करिब १ खर्ब ५ अर्ब रुपैयाँ बराबरको धान तथा यसका सहायक वस्तुहरू उत्पादन हुन्छन् । नेपालमा समुद्री सतहबाट ६० मिटर उचाइदेखि संसारको सबैभन्दा उच्च स्थान जुम्लाको छुमचौरको ३ हजार ५० मिटर उचाईसम्म धान खेती हुन्छ । यहाँ मौसम अनुसार वर्षे धान, चैते धान, भदैया धान, घैया धान र हिउँदे धान (बोरो) खेती गरिन्छ । मन्त्रालयका अनुसार, नेपालमा खेती गरिने कुल क्षेत्रफलको झण्डै आधा अर्थात् ४७ प्रतिशत जमिनमा धान खेती गरिन्छ । अन्नबालीले ढाकेको कुल क्षेत्रफलको करीब ४३ प्रतिशतमा धान खेती हुने गरेको र अन्नबालीको कुल उत्पादनमा ५३ प्रतिशत हिस्सा धानको छ ।

राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ अनुसार १२ लाख १६ हजार ४०० हेक्टरमा नेपालमा धान खेती भइरहेको छ । पछिल्लो १० वर्षमा मात्रै साढे २ लाख हेक्टरले धान खेती हुने क्षेत्रफल घटेको छ । तर ७ लाख २७ हजार कृषक परिवार संख्या भने धान खेतीमा बढेको देखिन्छ । नेपालमा धानको उत्पादकत्व प्रतिहेक्टर ३.७९ मेट्रिक टन छ ।

कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) का अनुसार नेपालमा अहिले उत्पादन भएको धानमध्ये धेरै हिस्सा वर्षे (असारमा रोपाईं हुने) धानको छ । मौसमी वर्षामा आधारित धान बाहेक नेपालमा अन्य दर्जनौं प्रकारका धान र त्यसका बीउका जातहरू विकसित गरिएका छन् । तिनमा मौसमी आधारमा चैते धानदेखि भदौको घैया धान तथा कम पानीमै फलाउन सक्ने जातका धानहरू छन् । तर यसबाट मुलुकले पर्याप्त लाभ लिन सकिरहेको छैन ।

धान-चामलको माग :

कृषि क्षेत्रमा भएका विभिन्न अध्ययन अनुसार

१२१ किलो प्रति वर्ष मात्रै हो । यस अर्थमा नेपालीले प्रतिव्यक्ति प्रति वर्ष १६ किलो बढी चामल उपभोग गरिरहेका छन् । तर, चामल प्रयोगमा देखिएको व्यापकता र उत्पादनको संकुचन नै परनिर्भरताको कारण भएको विज्ञको भनाइ छ ।

कृषि मन्त्रालय अन्तर्गतको बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रका प्रमुख डा. रामकृष्ण श्रेष्ठका भनाइमा धान चामल माथिको परनिर्भरता हटाउन उत्पादन बढाउने काम तत्काल अघि बढाउन र नेपालीको आहारको शैली परिवर्तन गर्न जरूरी भइसकेको छ ।

कृषि क्षेत्रको अनुसन्धानको केन्द्र नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) का अनुसार नेपालको बढ्दो जनसंख्या अनुसार धानको उत्पादन हुन नसक्नु नै परनिर्भरताको मुख्य कारण हो । केन्द्रका धानविज्ञ डा. सुशील सुवेदीका अनुसार नेपालको धानमा उत्पादकत्व बढ्दै गए पनि बढ्दो जनसंख्यालाई भात नै खुवाउन भने यो उत्पादन वृद्धिले थेग्न सक्ने अवस्था छैन । सहसचिव श्रेष्ठका अनुसार नेपालमा पछिल्लो ५४ वर्षमा धान उत्पादन वृद्धि र जनसंख्या वृद्धि हेर्दा धानको उत्पादकत्व वृद्धि १.५ प्रतिशत छ भने जनसंख्या वृद्धि २.३ प्रतिशत छ । सहसचिव श्रेष्ठ भन्छन्, ‘खाने मुख बढ्दै गएका छन्, उत्पादनमा लाग्ने जनशक्ति बढ्दै गएको छ तर उत्पादनको क्षेत्रफल

गरेको थियो । २०७१/७२ मा ३.२७ प्रतिशत, २०७२/७३ मा २.६३ प्रतिशत र २०७३/७४ मा २.६१ प्रतिशत, २०७४/७५ मा १.१९ प्रतिशत, २०७५/७६ मा २.२७ र २०७६/७७ मा २.५७ प्रतिशत बजेट कृषिमा लगानी भएको थियो ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका अनुसार, सरकारले यसवर्ष १४ लाख ८८ हजार ४९.१ हेक्टरमा धान रोपाइँ हुने प्रक्षेपण गरेको थियो । तर, १ भदौसम्म (वर्षे धान) १३ लाख ७५ हजार १३४ हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा मात्रै रोपाईं भयो । यस वर्षको धान उत्पादनको तथ्याङ्क अहिलेसम्म सार्वजनिक भएको छैन ।

गत वर्ष नेपालमा १४ लाख ७७ हजार ३७८ हेक्टर क्षेत्रफलमा रोपाइँ भएको थियो । जसमा ५१ लाख ३० हजार ६२५ टन धान उत्पादन भएको थियो । ७० को दशकको तथ्याङ्क हेर्ने हो भने धानको अधिकतम उत्पादन प्रति वर्ष ५६ लाख २१ हजार ७१० टन र न्यूनतम ४२ लाख ९९ हजार टनको बीचमा रहेको देखिने मन्त्रालयले जनाएको छ ।

आर्थिक वर्ष (आव) २०७५/७६ मा हालसम्मकै धेरै १४ लाख ९१ हजार ७४४ हेक्टर क्षेत्रफलमा रोपाईं हुँदा उत्पादनमा पनि वृद्धि भएको थियो । तर, त्यसयता न धान खेतीको क्षेत्रफल बढेको छ न उत्पादन नै ।

खेतीमा संलग्न थिए ।

२०५८ सालमा यो संख्या २४ लाख ६६ हजार पुग्यो । त्यस्तै २०६८ सालमा २६ लाख ६९ हजार कृषक परिवार धान खेतीमा संलग्न भएकोमा हाल २७ लाख ६५ हजार किसान परिवार धान खेतीमा संलग्न छन् । तर, ३० वर्षअघि १४ लाख ८१ हजार हेक्टरमा भइरहेको धान खेती २०८० सालमा आइपुग्दा २ लाख ६५ हजार हेक्टरले घटेको छ । २०७८ मा १४ लाख ८१ हजार हेक्टरमा धान खेती भइरहेकोमा २०७८ को गणनामा १२ लाख १६ हजार ४०० हेक्टरमा मात्रै धान खेती भइरहेको छ ।

साढे २ लाख हेक्टरले धान खेती हुने क्षेत्रफल घट्दा ७ लाख २७ हजार कृषक भने धान खेतीमा बढेको देखिन्छ । नेपालमा धानको उत्पादकत्व प्रतिहेक्टर ३.०९ टन छ । जबकि हाम्रा छिमेकी मुलुकहरू भारत, चीन, बंगलादेश धान उत्पादनमा हामी भन्दा अब्बल छन् ।

हालसम्मकै उच्च बजेट तर पनि अपुग :

पछिल्लो समय नेपाल धानमा मात्रै नभई सबै प्रकारका कृषि उपज उत्पादनमा पछि पर्दै गएको तथ्याङ्कले देखाउँछन् । बढ्दो बजारीकरण, काम गर्न सक्ने जनशक्तिको विदेश पलायन र रेमिट्यान्सका आधारमा बजारमुखी उपभोग बढ्दा मुलुक उत्पादनमा पछि पर्दै गएको हो ।

अर्कोतर्फ कृषकको सुरक्षा, उत्पादकत्व वृद्धि र कृषिमा गरिने लगानी सुरक्षामा सरकारको लापरबाहीका कारण सम्भावना भएर पनि नेपाल कृषि उत्पादनमा पछि परिरहेको छ । अहिलेकै अवस्थामा धानमाथिको परनिर्भरता हटाउन धानखेती हुने जमिनको खण्डीकरणमा रोक, मल, बीउ र सिंचाइको उपलब्धता र बजार तथा लगानीको सुनिश्चितता अपरिहार्य भएको कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री डा. वेदुराम भुसाल बताउँछन् ।

धान खेती हुने समथर भूभाग घडेरीकरण भइरहेको प्रति चिन्ता व्यक्त गर्दै उनले भने, 'समग्रमा कृषियोग्य भूमि जोगाएर उत्पादनका लागि चाहिने आवश्यक सबै प्रबन्ध गरिनुपर्छ । यसका लागि अहिलेको लगानी पर्याप्त हुँदैन ।'

करोडमध्ये पनि ९० प्रतिशत चालु खर्चमै सकिन्छ । कृषिमा हालसम्मकै उच्च बजेट पाउँदा पनि उल्लेख्य काम गर्न सकिने खालको बजेट नभएको मन्त्रालयका अधिकारीहरू बताउँछन् ।

'कृषि क्षेत्रले हालसम्मकै उच्च बजेट पाउँदा पनि नार्कमा धान वैज्ञानिक थप्न सकिने अवस्था छैन' मन्त्रालयका एक जना अधिकारी भन्छन्, 'खाद्य सुरक्षा राष्ट्रिय सुरक्षा हो । यसका लागि राज्यले कुल लगानीको ५ देखि १० प्रतिशत लगानी कृषिमा गर्नुपर्छ तर यहाँ यस्तो भएन । धानमा गरिने लगानीको त कुरै छाडौं, यसअन्तर्गतका खोज तथा अध्ययन केन्द्र समेत अब खारेजीको अवस्थामा छन् ।'

पछिल्लो १० वर्षको तथ्याङ्क हेर्दा पनि कृषि क्षेत्रमा कुल बजेटबाट हुने लगानी अधिकतम साढे ३ प्रतिशत हाराहारी मात्रै छ । आव २०७०/७१ मा सरकारले कृषिका लागि कुल बजेटको ३.७७ प्रतिशत बजेट लगानी गरेको थियो । २०७१/७२ मा ३.२७ प्रतिशत, २०७२/७३ मा २.६३ प्रतिशत र २०७३/७४ मा २.६१ प्रतिशत, २०७४/७५ मा १.१९ प्रतिशत, २०७५/७६ मा २.२७ र २०७६/७७ मा २.५७ प्रतिशत बजेट कृषिमा लगानी भएको थियो ।

२०७७/७८ मा २.५४ प्रतिशत बजेट कृषिका लागि छुट्याइएकोमा २०७८/७९ मा २.६७ र गत वर्ष ३.१२ प्रतिशत बजेट कृषि क्षेत्रले पाएको थियो । १० वर्षको तथ्याङ्कले कृषिमा सरकारी बजेटको कम्तीमा १.१९ देखि अधिकतम ३.७७ प्रतिशत बजेट विनियोजन भएको देखिन्छ ।

तर, बजेटको आकार वृद्धिका कारण कुल रकमको वृद्धि भने धेरै देखिन्छ । २०७०/७१ मा २१ अर्ब ४० करोड बजेट पाएको कृषि क्षेत्रले यो वर्ष साढे ५८ अर्ब बजेट पाएको छ । यसमा पनि रासायनिक मल र चालु खर्चमै एक तिहाइ बजेट खर्च हुने मन्त्रालयको विश्लेषण छ । जसका कारण कृषि अनुसन्धान, उन्नत बीउ विकास, सिंचाइ पूर्वाधार निर्माण, उत्पादनको खरिद र बजार व्यवस्थापन पूर्वाधार निर्माणमा सरकारी लगानी नै नपुगेको अधिकारीहरू बताउँछन् ।

जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र पनि चैते धान र हाइब्रिड धानबाटै नेपालले धानमा आत्मनिर्भरता पूरा गर्न सक्ने बताउँछन् । कृषि गणना अनुसार १२ महिना सिंचाइ हुने क्षेत्रफल करिब १८ प्रतिशत मात्रै छ । यसलाई बढाएर कुल धान उत्पादन हुने क्षेत्रफलको एक तिहाइ क्षेत्रफलमा विस्तार गर्न सकियो भने नेपालमा धान उत्पादन बढ्छ ।

धानखेती दुई बालीमा गर्ने अर्थात् चैते धानलाई वृद्धि गर्ने र चैते धानको १ लाख २५ हजार टनको हालको उत्पादनलाई वृद्धि गरेर कुल धान खेती हुने जमिनको ३३ प्रतिशत क्षेत्रफलमा विस्तार गरेर दोहोरो धान खेती गर्न सक्नुपर्ने मन्त्रालयका सहसचिव श्रेष्ठ बताउँछन् ।

मलखाद, प्रविधि विस्तार र सिंचाइ विस्तार गरेर उत्पादकत्व ५.५ पुर्याउन सकिन्छ । यस्तै, अहिले देशभर हाइब्रिड धानको कभरेज १४ प्रतिशत हाराहारी छ तर यसलाई वृद्धि गरेर २५ प्रतिशत पुर्याउनुपर्ने उनको भनाइ छ ।

अर्कोतर्फ हामी मोटा धान उत्पादन गर्ने र जिरा मसिनो धानको चामल खाने भएकाले हाम्रो आहार र उत्पादन मिलाउन जरूरी भएको श्रेष्ठ बताउँछन् । 'अहिले १७ प्रतिशत हाराहारीमा रहेको मसिनो चामलको उत्पादनको अवस्थालाई वृद्धि गरेर ५० प्रतिशत हाराहारीमा पुर्याउनुपर्छ', उनले भने ।

केही दिनअघि कृषि मन्त्रालयमा भएको छलफलमा सिँचाईं मन्त्रालयले थप एक लाख हेक्टर जमिनमा सिंचाइ विस्तार गर्ने प्रतिबद्धता जनाएको थियो । सिंचाइ, बीउ र उत्पादन हुने धानको भण्डारण तथा समयमै समर्थन मूल्य तोकेर किसानबाट उचित मूल्यमा धान खरिदको वातावरण बनाउन मन्त्रालयले काम गरिरहेको मन्त्री भुसाल बताउँछन् ।

धान विकासमा नयाँ संयन्त्रको खाँचो :

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका अधिकारीहरू धान उत्पादन वृद्धिमा काम गर्नु कृषि मन्त्रालयको मात्रै जिम्मेवारी नभएको बताउँछन् । धान खेती हुने

के छ भनेर अध्ययन अनुसन्धानहरु भएका छन् । आनुनशिक परिवर्तित मिरुना यन्ने तरिका, यसको इतिहास र विश्वका अरू देशले पस्ता जीएमओलाई कसरी अनुगमन गर्छ भनेर जान्न द सेन्टर फोर इन्भाइरोमेन्टल रिस्क असेस्मेन्ट (The Center for Environmental Risk Assessment) को जीएम ओको तथ्याङ्क (GM Crop Database) हेर्न सकिन्छ ।

जीएमओ (ऩइ) बालिका मुख्यमुख्य फाइदाहरु
१ जीएमओ बाली रोग र कीरा प्रतिरोधक भएको हुँदा विषादीरहित खेतीको सम्भावना बढ्छ । बालीलाई रोग र कीराबाट बचाउन बारम्बार विषादी छर्नु पर्दैन । यसको प्रत्यक्ष असर वातावरणमा पर्छ र माटोमा खेतीलाई लिन सकिन्छ । कपासमा एक विशेष प्रकारको कीरा बलवोर्म लाग्ने गर्छ जसले सम्पूर्ण खेतीलाई नै नष्ट गर्ने क्षमता राख्दछ । त्यसकारण उक्त कीराबाट बचाउन र विषादीरहित खेती गर्न वैज्ञानिकहरुले कपासको जीनमा पाइने बैसिलास थुरिन्जेनेसि (Bacillus thuringiensis Bt) नामको एउटा सूक्ष्म व्याक्टेरियाको जीन मिलाएर नयाँ जातको कपासको विकास भयो । उक्त नयाँ जातलाई बिटी कटन (द्यत अयततयल)को नामले चिनिन्छ । बिटी कटन, बलवोर्म निरोधक जात हो जसको उत्पादन क्षमता अरु कपासको जातभन्दा धेरै हुन्छ, यस जातमा कीराको प्रकोप हुँदैन । त्यसकारण विषादी प्रयोग गर्नु पर्दैन । समय र पैसा दुबैको बचत हुन्छ अर्थात् कपास खेती नाफाको खेती बन्न जान्छ । कपास खेती जस्तै अरु बिरुवामा पनि बिटी जीन (Bt gene) प्रयोग गरी नयाँ जातहरु विकास गरिएका छन् । जस्तै बिटी भटमास (Round Up Ready Soybean), बिटी टमाटर (Bt tomato), बिटी ब्रिन्जल (Bt brinjal), बिटी धान (गोल्डेन राइस), बिटी भुइँकटहर (द्यत उप्ल्भबउउभि), बिटी मकै (द्यत अयचल) इत्यादि ।

माटोमा खेतीलाई लिन सकिन्छ । कपासमा एक विशेष प्रकारको कीरा बलवोर्म लाग्ने गर्छ जसले सम्पूर्ण खेतीलाई नै नष्ट गर्ने क्षमता राख्दछ । त्यसकारण उक्त कीराबाट बचाउन र विषादीरहित खेती गर्न वैज्ञानिकहरुले कपासको जीनमा पाइने बैसिलास थुरिन्जेनेसि (Bacillus

जातको कपासको विकास भयो । उक्त नयाँ जातलाई बिटी कटन (Bt cotton_को नामले चिनिन्छ । बिटी कटन, बलवोर्म निरोधक जात हो जसको उत्पादन क्षमता अरु कपासको जातभन्दा धेरै हुन्छ, यस जातमा कीराको प्रकोप हुँदैन । त्यसकारण विषादी प्रयोग गर्नु पर्दैन । समय र पैसा

दुबैको बचत हुन्छ अर्थात् कपास खेती नाफाको खेती बन्न जान्छ । कपास खेती जस्तै अरु बिरुवामा पनि बिटी जीन (द्यत नभलभ) प्रयोग गरी नयाँ जातहरु विकास गरिएका छन् । जस्तै बिटी भटमास (Round Up Ready Soybean), बिटी टमाटर (Bt tomato), बिटी ब्रिन्जल (Bt brinjal), बिटी धान (गोल्डेन राइस), बिटी भुइँकटहर (Bt pineapple), बिटी मकै (Bt corn) इत्यादि ।

सकिन्छ, समुन्नत र विकाशील विश्वको कल्पना गर्न सकिन्छ ।

४) जलवायु परिवर्तन र यसका प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष असरबाट बच्न जीएमओ फुड वरदान सावित भएको
छ ।

५) कुपोषणको समस्याबाट बच्न र बढी पौष्टिक युक्त खाद्य पदार्थको सम्भावना जीएमओ फुड क्रपबाट नकार्न सकिन्न ।

जीएमओ फुड पका धेरै विशेषताहरु छन्

समुन्नत र विकाशील विश्वको कल्पना गर्न सकिन्छ ।

४) जलवायु परिवर्तन र यसका प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष असरबाट बच्न जीएमओ फुड कप वरदान सावित भएको छ ।

५) कुपोषणको समस्याबाट बच्न र बढी पौष्टिक युक्त खाद्य पदार्थको सम्भावना जीएमओ फुड क्रपबाट नकार्न सकिन्न ।

जीएमओ फुड पका धेरै विशेषताहरु छन् जुन वर्तमान विश्व अनुकूल छ तर जीएमओ फुड क्रप चर्चा र आलोचनाको जीएमओको असर मुख्य गरी मानव स्वास्थ्य वा वातावरणमा आंकलन गर्न सकिन्छ । मानव स्वास्थ्यमा पर्न सक्ने नकारात्मक असरहरुमा खाद्य पदार्थको पौष्टिक तत्वमा फरकपना र यसको मानवमा पर्न सक्ने प्रभाव, एलर्जीको सम्भावना, विषाक्तता, अंग फेलियर हुने सम्भावना, र जीन ट्रान्स्फेर या म्युटेसन हुने हो । जीन ट्रान्स्फेर या म्युटेसनबाट क्यान्सरजस्ता घातक रोग लाग्ने सम्भावना बढ्छ । मानव जीवन र यसको अस्तित्व नै संकटमा पर्न सक्छ । आनुवंशिक रोगहरुको बढ्दो सम्भावनालाई नकार्न सकिन्न । मानव स्वास्थ्य एन्टिवायोटिक अवरोधी (antibiotic resistance) बन्न सक्छ । वातावरणमा मात्र एक विशेष जातको बाली लगाउनाले पारिस्थितिक प्रणालीमा ज्यादै नराम्रो असर पर्न जान्छ, थुप्रै स-साना बिरुवाहरु र जीवहरु नष्ट हुन् सक्छन् । परम्परागत विधिबाट विकास गरिएका जातहरुको अस्तित्व संकटमा पर्न सक्छ । खेती गर्ने प्रणालीहरु नष्ट हुन सक्छन् । किसानहरुले जहिले पनि बहुर्राष्ट्रिय कम्पनीहरुको भर पर्नुपर्ने हुन्छ । जस कारण किसानको

चर्को विषय पनि बन्न पुगेको छ । जीएमओ फुडलाई लिएर विश्व आज दुई भागमा बाँडिएको छ । एक समूहको भनाइमा जीएमओ फुड मानवस्वास्थ्य विरोधी र वातावरण प्रतिकूल गर्ने खालको छ । यस समूह अन्तर्गत विशेषतः वतावारणविद्, मानव अधिकारवादी र आम नागरिकहरु

पाइन्छ ।

मौलिक अधिकार नै संकटमा पर्न सक्छ । अमेरिकन एकेडमी अफ इन्भाइरेमेन्टल साइन्स (American Academy of Environmental Science) का अनुसार जीएम खाद्य पदार्थले मानव स्वास्थ्यमा निम्न असर पर्न सक्छ

१) प्रतिरक्षा प्रणालीमा गडबडी (Disturbance in immune system) यसमा प्रतिरक्षा प्रणालीको इन्फ्लामेतोरी प्रतिक्रिया (ष्लाक्किबतयचथ चभबअतष्यल) बढ्न जान्छ, जसलाई एउटा जैविक रसायन सैटोकिम्सले (cytokines) नियन्त्रित गर्ने गर्छ ।

२) कलेजोको संरचना र कार्य क्षमतामा परिवर्तन (Change in liver structure and functions) प्रायः गरी कलेजोले कार्बोहाड्रेट्स (Carbohydrates) र बोसो (ाबत) लाई पचाउने तरिकामा परिवर्तन जान्छ जसले गर्दा हृदय रोग र मधुमेह रोग लाग्ने सम्भावना बढ्छ ।

३) शरीरमा निजातीय र विषालु तत्वहरुको अत्यधिक उत्पादन (Increased production या Reactive Oxygen Species) शरीरमा फ्री रेडिकल (free radical)को उत्पादन बढ्न जान्छ र शरीरलाई चाहिने एन्टी अक्सिडेन्ट (antioxidants)को कमी हुन जान्छ ।

४) मृगौला र यसको कार्यक्षमतामा परिवर्तन (Change in kidney size and imbalance in its function): मृगौलाको आकारमा परिवर्तन हुन सक्छ र कार्यक्षमता घट्न जान्छ ।

५) परिवर्तित जीन अभियक्ति (Transformed gene expression) प्रायः गरी जीनले प्रोटिन संप्रेषण (protein synthesis), एउटा कोषगाट अर्को कोष यीचमा वार्तालाप आदानप्रदान (cellular communication), कोलेस्ट्रोल सोषण (cholesterol synthesis) र इन्सुलिनलाई समन्वय गर्ने गर्छ तर जीएम फुडको सेवनले यिनीहरुको कार्यक्षमतामा भारी असर पर्छ ।

६) आन्द्राको प्रतिरक्षा प्रणाली विघटन (Disturbance in intestine im-

गुना यही खुवाइयो र सबै मुसाको स्वास्थ्यको परीक्षण कुनै फरक देखिएन ।

खान पचाउने र सोस्ने क्षमता घट्न जान्छ । उपभोक्ताको स्वास्थमा जीएमओ फुड (आनुवंशिक परिवर्तित खाना) ले कसरी असर गर्न स

के छ भनेर अध्ययन अनुसन्धानहरु भएका छन् । आनुनशिक परिवर्तित मिरुना यन्ने तरिका, यसको इतिहास र विश्वका अरू देशले पस्ता जीएमओलाई कसरी अनुगमन गर्छ भनेर जान्न द सेन्टर फोर इन्भाइरोमेन्टल रिस्क असेस्मेन्ट (The Center for Environmental Risk Assessment) को जीएम ओको तथ्याङ्क (GM Crop Database) हेर्न सकिन्छ । सर्वसाधारण जनता जीएमओको विषयलाई लिएर अन्योलमा छन् । कुन वैज्ञानिकको अनुसन्धानलाई मान्ने र कसको अनुसन्धानलाई नमान्ने । विश्वका सयभन्दा ठूला र विश्वासयोग्य संस्था अमेरिकन मेडिकल एसोसिएसन (American Medical Association) र लर्ड हेल्थ अक्सिजन (World Health Organization) ले छुट्टाछुट्टै गरेको सोध र अनुसन्धानअनुसार आनुवंशिक परिवर्तित (Heredity modified) स्वाधपदार्थ मानव शरीरको लागि सेफ (ठीक) रहेको देखाएको छ ।

अमेरिका स्थित इन्सिटिच्युट फर टेक्नोलोजी (Institute for Technology) ले पहिलोपल्ट जीएम फुडको नकारात्मक असरबारे जनचेतना ल्याएका थिए । त्यस संस्थाले मुसालाई १० दिनसम्म जीएम आलु

त्यसकारण प्रत्येक जीएम फुड विषमुक्त हुन्छन् । जीएम आलु मनाउँदा वैज्ञानिकले जीनको प्रयोग गरेका थिए । जुन जीनले झारनाशकको काम गर्छ । त्यसपछि विश्वभरिका वैज्ञानिकहरुले यस विषयमाथि गहन अनुसन्धान गरे । कोरियाको संस्था कोरिया इन्सिटिच्युट अफ टक्सिकोलोजी Korea Institute या Toxicology -KITOX_ ले मुसालाई जीएम आलु र नन् जीएम आलु जीवनभरि खुवायो । खान दिँदा मुसाको भाले र पोथीमाथि पनि ध्यान दिइएको थियो । मुसा मरेपछि यिनीहरुको कोष, तन्तु र अंगहरु जस्तै प्रजनन् अंग, कलेजो, मृगौलाको हिस्टो-प्याथोलोजिकल परीक्षण गरिएको थियो । परीक्षणको रिपोर्टमा जीएम आलु सुनाएको मुसा र सामान्य आलु सुनाएको मुसामा कुनै परिवर्तन देखिएन ।

यो अनुसन्धानको तीन वर्षपछि पुनः अर्को संस्थाले नयाँ अनुसन्धान गऱ्यो । जसमा जीएम टमाटर र जीएम खुर्सानी तथा नन् जीएमओ टमाटर र खुर्सानी प्रयोग गरिएको थियो । ती मुसाहरूलाई ३० दिनसम्म मानिसले एक दिनमा जीएम फुड खानसक्ने क्षमताभन्दा ७ हजार गुना यही खुवाइयो र सबै मुसाको स्वास्थ्यको परीक्षण कुनै फरक देखिएन । अत्यधिक जीएमयुक्त आलु, टमाटर र खुर्सानी खुन्याउँदा पनि मुसाको कलेजो, फोक्सो, मृगौला, पेट, हृदयमा कुनै असर देखिएन ।

जीएम ऋप लगाउने कि न लगाउने कुरा किसानको विचारमा भरपर्छ । अमेरिकामा उपभोग हुनेमा ७०% जति मकै जीएम छन् । त्यहाँको सरकारले जीएमलाई मान्यता दिएको छ । जब कि यूरोपमा जीएम ओ फुडमाथि कडा प्रतिवन्ध छ ।

जनहितको लागि समर्पित सूचना

मिर्गौला जस्ता प्राणघातक रोगबाट बच्ननिम्न कुराहरूको पालना गरौं ।

अरुलाई बचाऔं, आफू पनि बाचौं ।

१. धुम्रपान, मध्यपान नगरौं ।

२. फ्रिजमा राखिएको, साँधिएको खानेकुराहरू खाऔं ।

३. शुद्ध, ताजा खानपिनमा ध्यान दिऔं

लगाउन र आशीर्वाद थाप्न मान्यजनका घरमा जानेक्रम जारी छ । विजयादशमीका दिन नौ दिनसम्म पूजा आराधना गरी देवी विसर्जन गरेपछि शुरु भएको प्रसाद लगाउने र मान्यजनबाट आशीर्वाद लिने क्रम कोजाग्रत पूर्णिमाका दिनसम्म जारी रहन्छ ।

ताप्लेजुङको ग्रामीण क्षेत्रमा बसोवास गर्ने समुदायले भने अलैंची बगानमै दशैं मनाएका छन् । घरबाट टाढा रहेको बगानमा अलैंची टिप्न आएका किसान कामको चटारोले गर्दा घर जान पाएनन् ।

घरबाट निस्किएका फक्ताङलुङ गाउँपालिका(६, फेम्बूका विर्खबहादुर लिम्वू अलैंची बगानदेखि घर फर्किएका छैनन् । फक्ताङलुङ गाउँपालिका-५ ओखरबोटेको अलैंची बगानमा उनको दिनचर्या बितिरहेको छ । अहिले लिम्बूको परिवार नै बगानमै छ । दैनिक आठदेखि १२ खेताला लगाइरहेका उनले यस वर्षको दशैं पनि यही बगानमा मनाए ।

फक्ताङलुङ-५ तामावाका पूर्ण लिम्बू पनि अलैंची बगानमै दशैं मनाए । बगानमा अलैंची टिप्न, छोडाउन र सुकाउन कामको चटारो भएकाले उनको परिवार दशैंमा घर फर्कन नपाएको हो । “टिप्न थालेपछि यसलाई

सुकाइसकेपछि बल्ल बगानको काम सकिन्छ । त्यसैले दशैंका बेला पनि अलैंची बगानमै बस्नु परेको उनले सुनाए ।

सिरिजङ्गा-६ मामाङ्खेका हर्क लिम्बूले पनि यस वर्ष टीका लगाउन पाएन । बगानमा धमाधम काम भएकाले घर जानै सकेनन् । ठूलो बगानमा टिपिरहेका उनले तिहारअघि नै काम सकेर फर्कने योजना बनाएका छन् ।

जिल्लाका प्रायः किसान यति बेला अलैंची भित्र्याउने ध्याउन्नमा छन् । औलमा टिपिसकेको भए पनि मध्य र लेकाली क्षेत्रमा यति बेला धमाधम टिप्ने र सुकाउने काम भइरहेको छ ।

मजदुर पाउनै गाह्रो

केही वर्ष अगाडि सीमित क्षेत्रमा मात्र अलैंची खेती गरिन्थ्यो । तर, सात वर्ष पहिला अलैंचीको बजार मूल्य एक लाख २० हजार रुपैयाँसम्म पुग्यो । राम्रो बजार मूल्य पाएको वर्षदेखि अलैंची बगान विस्तार हुन थाल्यो । केही वर्ष अगाडि सहायक खेतीका रूपमा अलैंची खेती गरिन्थ्यो ।

अलैंचीले राम्रो बजार मूल्य आएसँगै पुर्ख्यौली खेतीपातीका रूपमा गर्दै आएको धान, मकै, कोदो जस्ता प्रमुख अन्न खेती हुने जमिनमा

खेती गर्न आकर्षित भएका छन् ।

वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा विदेश पुगेकाहरू पनि फर्किएर गाउँमै अलैंची खेती गर्न थालेका छन् । विस्तारै जिल्लामा अलैंची वगानको विस्तार हुन थालेको कृषि ज्ञान केन्द्र कार्यालय ताप्लेजुङले जनाएको छ ।

किसानका अनुसार जिल्लामा तीन चरणमा अलैंची टिप्ने गरिन्छ । औल अर्थात् एक हजार दुई सय मिटरसम्मको उचाईंमा लगाइएको अलैंची भदौ पहिलो सातादेखि नै टिप्ने गरिन्छ ।

यस्तै, एक हजार दुई सयदेखि एक हजार आठ सयसम्मको उचाईमा गरिएको अलैंची खेतीमा असोज पहिलो सातादेखि टिप्न शुरु गरिन्छ । एक हजार आठ सयदेखि माथि लेक क्षेत्रमा कात्तिकदेखि अलैंची टिप्ने गरिएको किसानको भनाइ छ ।

ताप्लेजुङमा करिब चार हजार पाँच सय हेक्टर क्षेत्रफल बराबरमा अलैंची खेती गरिदै आएको छ । उक्त खेतीबाट दुई हजार पाँच सय मेट्रिक टन अलैंची उत्पादन हुने गरेको तथ्याङ्क रहेको छ । यस वर्ष अलैंचीको मूल्य पनि राम्रो आएकाले अलैंची किसान उत्साहित भएका छन् ।

अलैंची खेती हुने क्षेत्रमा प्रायः सबै गाउँलेको अलैंची बगान छ । आफ्नो बगानमा आफैँले टिप्न सकिँदैन । समयमै टिप्न नसक्दा जङ्गली जनावरले पाकेको फल खाइदिने गर्छन् । त्यसका लागि समयमै टिपेर भित्र्याउनु पर्छ । तर, विगतका वर्षमा जस्तो खेताला पाउन छोडेको फक्ताङलुङ गाउँपालिका-५ का अलैंची किसान कुमार राईले सुनाए । भन्छन्, “आजभोलि खेताला पाउनै गाह्रो छ । गाउँभरि पैसा बोकेर खेताला खोज्दा पनि पाइँदैन । सबैलाई आफ्नै वगानमा टिप्न

डा. वेदुराम भुसाल र गणतन्त्र कोरियाका कृषि, खाद्य र वन(Agriculture, Food and Rural Affairs Minister Mr.CHUNG

गणतन्त्र कोरियाको कृषि, खाद्य र ग्रामीण मामिला मन्त्रालय र नेपालको कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय बीच समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भएको सम्बन्धमा ।

काठमाडौ, २ नोभेम्बर २०२३

आज मिति २०६० कार्तिक १६ गते तद् अनुसार २ नोभेम्बर २०२३ गते माननीय कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री डा.वेदुराम भुसाल र गणतन्त्र कोरियाका कृषि, खाद्य र ग्रामीण मामिला मन्त्री वन (Agriculture, Food and Rural Affairs Minister Mr.CHUNG HWANGKEUN) बीच द्विपक्षीय बैठक सम्पन्न भयो ।

उक्त अवसरमा माननीय कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री डा.वेदुराम भुसालले गणतन्त्र कोरियाका कृषि, खाद्य र ग्रामीण मामिला मन्त्रीलाई कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा हार्दिक स्वागत गर्दै नेपाल बसाई सुखद र फलदायी रहोस भन्ने कामना गर्नु भयो । भेटघाटका क्रममा सन् १९७४ मे १४ मा कुटनीतिक सम्बन्ध स्थापना भएदेखि नै नेपाल र गणतन्त्र कोरियाबीच सौहार्दपूर्ण द्विपक्षीय सम्बन्ध रहेकोमा मा.कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री डा.वेदुराम भुसालले खुसी व्यक्त गर्दै नेपाल र कोरियाबीचको सम्बन्ध सद्भाव, मित्रता र आपसी सहयोगमा आधारित रहेको र यो सम्बन्ध भविष्यमा थप प्रगाढ हुने विश्वास व्यक्त गर्नु भयो । साथै, गणतन्त्र कोरिया सरकारबाट नेपाललाई भएको सहयोग प्रति कोरिया सरकारलाइ आभार व्यक्त गर्नु भयो । सोही अवसरमा हस्ताक्षर हुने समझदारी पत्र (एमओयू) दुई देशबीचको सम्बन्धलाई थप विस्तार र प्रगाढ बनाउने ठूलो अवसर रहेको विचार व्यक्त गर्दै गणतन्त्र कोरिया सरकारबाट रेशम खेती प्रवर्द्धन, दुग्ध क्षेत्र विकास र तरकारीको मूल्य श्रृँखलाको विकासमा भएको सहयोगबाट नेपालले ठूलो लाभ लिएको तथा उन्नत आलुको बिउ उत्पादन र हाईब्रिड धान उत्पादन प्रविधिमा सहकार्य गर्ने कार्य प्रक्रिया अगाडी बढाईएको

माननीय कृषि KOPIA -Korea Program for International Cooperation in Agricultural Technology) स्थापना गर्न प्रयास भइरहेको र सो प्रयासमा कोरिया सरकारको सहकार्य र सहयोगको अपेक्षा गरिएको विचार राख्नु भयो ।

गणतन्त्र कोरियाका कृषि, खाद्य र ग्रामीण मामिला मन्त्री चुङ्ग व्हाङ्क्वुन (Agricul-

ture, Food and Rural Affairs Minister Mr.CHUNG HWANGKEUN) ले कोरियाली भ्रमणदललाई मन्त्रालयले गरेको स्वागतका लागि धन्यवाद दिदैं १६ वर्षपश्चात कोरियाली मन्त्रीस्तरबाट नेपालको भ्रमण भएको जानकारी गराउनु भयो । कोरिया सरकारले नेपाललाई सँधै Priority Partner Country को रुपमा लिएको र Korean International Co-operation Agency -KOICA) मार्फत नेपालको कृषि क्षेत्र लगायत अन्य विभिन्न क्षेत्रहरुमा सहयोग हुँदै आएको जानकारी गराउनुभयो । कृषि क्षेत्रतर्फ पनि हालैमात्र Heifer Korea मार्फत नेपाललाइ उच्च प्रजनन् मानका १०१ गाइहरु सहयोग स्वरुप उपलब्ध गराएको र तरकारी तथा फलफूलको मूल्य श्रृँखला विकासका लागि Value Chain Development for Fruits and Vegetables -VCDP) नामक

Agricultural Technology-KOPIA_ मार्फत कृषि क्षेत्रको अनुसन्धान तथा विकासमा थप सहयोग र सहकार्यका लागि प्रक्रिया अगाडि बढाइएको जानकारी दिनुभयो । कोरिया सरकारले कृषि क्षेत्रको प्रविधि विकास र अनुसन्धानमा निकै प्रगती गरेको र सो को अनुभवन आदान प्रदान र कृषि क्षेत्रमा थप सहयोग र सहकार्यका लागि कोरिया सरकार प्रतिवद्ध रहेको समेत

जानकारी गराउनुभयो । साथै आज भएको एमओयूले दुई देशको कृषि क्षेत्रको विकासमा सहकार्य र समन्वयमा थप उचाईमा भयो । पुऱ्याउन मद्दत पुग्नेमा आफू विश्वस्त रहेको समेत जानकारी गराउनु द्विपक्षीय छलफलका क्रममा आगामी दिनमा दुई देश र जनताको पारस्परिक हितका लागि मैत्रीपूर्ण सम्बन्धलाई थप सुदृढ बनाउन नेपालले कोरियासँग द्विपक्षीय र बहुपक्षीय तहमा नजिकबाट काम गर्न तत्पर रहेको कुरामा दुबै मन्त्रीहरुले सहमती जनाउनु भएको छ ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा दुई देशका कृषि सम्वद्ध मन्त्रालयबीच कृषि क्षेत्रका विविध विषयमा प्राविधिक सहकार्यका लागि समझदारी पत्र (Memorandum of Understanding)मा हस्ताक्षर भयो । सो समझदारी पत्रमा नेपालको तर्फबाट माननीय कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री डा.वेदुराम भुसाल र गणतन्त्र कोरियाका तर्फबाट कृषि, खाद्य र ग्रामीण

ग्रामीण मामिला मन्त्री HWANGKEUN) बीचको द्विपक्षीय बैठक एवम् गणतन्त्र कोरियाको कृषि, खाद्य र ग्रामीण मामिला मन्त्रालय र नेपालको कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय बीच समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भएको सम्बन्धमा

मामिला मन्त्री चुङ्ग व्हाङ्गक्युनले हस्ताक्षर गर्नुभयो। सो समझदारी पत्रको उद्देश्य दुवै पक्षले आ-आफ्नो राष्ट्रिय कानून र नियमावली बमोजिम दुई देशबीचको कृषि विज्ञान तथा प्रविधि, कृषि तथा पशुपन्छी उत्पादन, कृषि प्रशोधन र कृषि उत्पादनको क्षेत्रमा सहयोगलाई सुदृढ ढंगले अगाडि बढाउनु रहेको छ। यस समझदारी पत्रको कार्यान्वयनवाट

(कृषि तथा पशुपन्छी क्षेत्रको अध्ययन, अनुसन्धान तथा विकास, पूर्वाधार विकास र क्षमता अभिवृद्धिमा दुई देश बिचको सहयोग र सहकार्य गर्न सकिनेछ।

(नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् र कोरियाको कृषि अनुसन्धान परिषद् बीचको सहकार्यमा कृषि क्षेत्रको अनुसन्धानका कार्यहरु अगाडी बढाउने अवसर सिर्जना हुनेछ।

(दुई देशका कृषि विश्वविद्यालयहरुको सहकार्यमा कृषि अनुसन्धान तथा अध्ययनका कार्यहरु अगाडी बढाउन सकिनेछ।

(दुई देश बिचको सहयोग र सहकार्यमा कृषि तथा पशुपन्छी विकासको क्षेत्रमा विषेश गरि संरक्षित कृषि, उच्च मूल्य जाने कृषि उपजको उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरण, दुग्ध व्यावसाय लगायतका क्षेत्रमा थप कार्य गर्न सकिनेछ।

(कृषि पूर्वाधारहरुको विकास, तालिम केन्द्र निर्माण, कृषि बजार बिकासमा सहकार्य गर्न सकिनेछ।

(कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित प्राविधिक मानव संशाधन, युवा कृषकहरु तथा निजी क्षेत्रमा कृषि उद्यमीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न सकिनेछ।

(नेपाली कृषि स्नातक विद्यार्थी तथा युवा कृषकहरुको लागि सिक्ने र कमाउने अवसरको लागि कोरिया राम्रो गन्तव्य हुन सक्नेछ।

(नेपालमा विशेषगरी कृषि र पर्यटनको

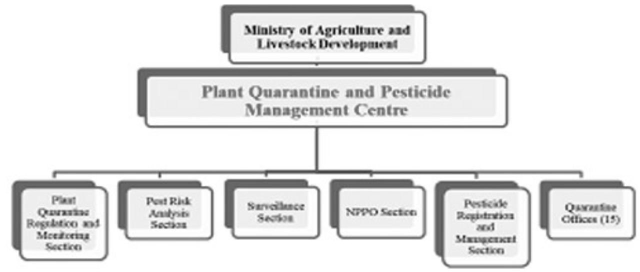

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
प्लाण्ट क्वारेन्टाइन तथा विषादी व्यवस्थापन केन्द्र

प्रेस विज्ञाप्ति

मितिः २०८०/०७/२३

"तिहार पर्व लक्षित पैठारी भइरहेको पुष्पजन्य उपज"को सम्बन्धमा विभिन्न भ्रामक समाचारहरू प्रकाशन/प्रसारण भइरहेको विषयप्रति नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, प्लान्ट क्वारेन्टाइन तथा विषादी व्यवस्थापन केन्द्रको गम्भिर ध्यानाकर्षण भएको छ।

अन्तरराष्ट्रिय व्यापारको नियमन गर्ने र सो को लागि कर तथा गैर-कर राजश्वको निर्धारण गर्ने, वस्तुको पैठारीको कोटा निर्धारण गर्ने वा नियन्त्रण गर्ने वा निषेध गर्ने निर्णय नेपाल पक्ष राष्ट्र रहेका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिसम्झौता तथा द्विपक्षिय/बहुपक्षीय सन्धिसम्झौतामा रहेका सर्तहरूको आधारमा नेपाल सरकारका सम्बन्धित आधिकारिक निकायबाट हुनुपर्ने हुन्छ। राज्यले पैठारी निषेध नगरेका कुनै पनि बिरुवा तथा बिरुवाजन्य उपजहरूको बिरुवा क्वारेन्टाइन तथा संरक्षण ऐन, २०६४ र नियमावली, २०६६ मा भएको व्यवस्था अनुरूप तोकिएको प्रकृया पुऱ्याएर पैठारी गर्न पाउने व्यवस्था रहेको छ।

आजका मितिदेखि गत १ (एक) महिनाको तथ्याङ्क हेर्दा पुष्प विकास केन्द्र, गोदावरीबाट दिइएको प्रवेश अनुमति सिफारिसका आधारमा ५८ वटा प्रवेश अनुमति पत्र जारी भइ कुल ३,०२,३३६ के.जी. सयपत्री फुलको छोडपुर्जी जारी भएको देखिन्छ। यसै बिच पुष्प विकास केन्द्रबाट प्रदान गरिएको एकमष्ट सिफारिस भई पटक

निलम्बन गरिएको छ। चाड पर्व लक्षित पैठारी भएका सयपत्री फूल तथा मालाहरू देशका सबै भागमा पुग्न सक्ने र सो बाट शत्रुजीव जोखिम हुन सक्ने आँकलन गरी पैठारी हुने सयपत्रीलाई निरुत्साहित गर्न केन्द्रले मिति २०८०/०७/१२ मा एक परिपत्र गरी सयपत्री फूल तथा मालाहरूमा १६ वटा विभिन्न शत्रुजीव मुक्त भएको प्रमाणीकरण हुनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ र सो बमोजिम हालसम्म ९ वटा प्रवेश अनुमति पत्रबाट ४५०००० के.जी.को लागि अनुमति पत्र जारी भएका छन्।

नेपाल(भारत बिचमा रहेको खुल्ला सिमाना र देशका १७० भन्दा बढी स्थानमा रहेका भन्सार कार्यालयहरूमध्ये सिमानामा ११ स्थानमा मात्र यस केन्द्र अन्तर्गतका निकायहरूको उपस्थिति रहेको सम्बन्धमा केन्द्रको उपस्थिति रहेका स्थानबाट मात्र बिरुवा तथा बिरुवाजन्य उपजहरुको पैठारी हुनु पर्ने र सिमा सुरक्षा निकायबाट बरामद भएको सामाग्री समेत कानुन बमोजिम नष्ट गर्नु पर्ने चुनौतीहरू रहेका छन्।

तयारी कटफ्लावर तथा आलंकारिक बिरुवाहरू तुलनात्मक हिसाबले विलासिताका वस्तुको वर्गमा वर्गीकरण गरी भन्सार महशुल एवम् अन्य शुल्क लगाई पैठारी निरुत्साहित गर्ने तथा स्वदेशी नर्सरी धनीहरुले माउबोटको रुपमा प्रयोग गर्ने बिउ र बिरुवा पैठारीमा भन्सार सहुलियत दिइ पुष्प व्यवसायी कृषकहरूको संरक्षण गर्ने, स्वदेशी उत्पादनलाई प्रोत्साहन गर्ने र कृषकहरूलाई प्रतिस्पर्धी एवम् सवल बनाउन केन्द्रबाट निरन्तर पहल भैरहेको छ।

विभिन्न सञ्चार माध्यममा प्लान्ट क्वारेन्टाइन तथा विषादी व्यवस्थापन केन्द्र प्रति पूर्वाग्राही भई सम्प्रेषित विवरण अनुरूपको परिमाण नेपाल भित्रिने अवस्था नभएको तर अनधिकृत रुपमा अन्यत्रबाट पैठारी हुने सामाग्रीमा केन्द्रले जिम्मेवारी लिन नसक्ने व्यहोरा समेत सम्बन्धित सबैको

काठमाडौं कार्तिक ८ गते अखिल नेपाल किसान महासंघले एक प्रेस विज्ञाप्ति प्रकाशित गरि सरकारसँग किसानका समस्यालाई लिएर ध्यानाकर्षण गरेको छ । प्रकृति र मानव सिर्जित विभिन्न चुनौतिहरुसँग संघर्ष गर्दै उत्पादनमार्फत आम मानिसलाई जीवनदिने किसान राज्यको अव्यवस्था र कुशासनका कारण बारम्बार समस्यामा परिरहेका छन् भने कृषि क्षेत्र अस्तव्यस्त भएको छ । जसको राम्रो दृष्टान्त हाल नेपालको पशुपालन क्षेत्र रहेको छ । नेपालमा दैनिक ६५ देखि ७० लाख लिटर दुध उत्पादन हुने गरेको औपचारिक अनौपचारिक तथ्याङ्कहरुले देखाएका छन् । सबै ग्रामीण क्षेत्रबाट संकलन गर्न सक्ने हो भने दुधमा मुलुक करिब करिब आत्मनिर्भर अवस्थामा रहेको छ । ठूलो संख्यामा किसानहरु दुध उत्पादनमा संलग्न रहेका छन् । राष्ट्रिय कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा यस क्षेत्रको योगदान ९ प्रतिशत रहेको छ । दुध उत्पादनमा आधारित विभिन्न उद्योग तथा व्यवसायहरु सञ्चालनमा रहेका कारण पनि यो क्षेत्र रोजगारीको राम्रो माध्यम बनेको छ ।

विगत केही समयदेखि मुलकमा उत्पादित दुधमध्ये प्रतिदिन ५ देखि ६ लाख लिटर दुध बिक्री वितरण भैरहेको छैन । भारतबाट अबैधानिक रुपमा कच्चा दुध सस्तो मुल्यमा आयात भईरहेको कारण पनि नेपाली किसानले उत्पादन गरेको दुध बिक्री भईरहेको छैन भन्ने सुचनाहरु आएका छन् । लम्पी स्किन रोगको महामारीका कारण ६५ हजार ४४१ पशुहरु मरेको र १५ लाख ३६ हजार १८० पशुहरु संकमित भएको मुलुकमा दुधको अभाव हुने अनुमान गरिएकोमा यति छोटो समयमा मिल्क होलिडे हुने अवस्था श्रृजना हुनुले पनि भारतबाट दुध आयात भईरहेको छ भन्ने कुराको पुष्टि गर्दछ ।

एकातिर लम्पी स्किन रोगको कारण पशुपालक किसानहरु ७५ अर्ब भन्दा बढी रकम क्षति व्यहोर्न बाध्य भए भने अर्कोतर्फ बिक्री गरिएको दुधको करिब ७ अर्ब बराबरको बक्यौता रकम दुग्ध विकास संस्थान लगायत नीजि डेरी उद्योगहरुले किसानलाई भुक्तानी गरेका छैनन् । हाल बजारमा दुध बिक्रि

पनि समयमा भुक्तानी नपाउने समस्याले थप मारमा परेका छन । व्यवसायिक दुध उत्पादक किसान विस्थापित हुनुपर्ने परिस्थितीप्रति अखिल नेपाल किसान महासंघ सरकारको ध्यानाकर्षण गराउँदछ ।

त्यसैगरी उखु उत्पादक किसानहरुले उखुको बक्यौता रकम वषौसमम्म पनि नपाउने विडम्बना कायमै छ । उखु किसानहरु आन्दोलित छन् । यस वर्ष सरकारले मोटा धानको न्यूनतम् समर्थन मूल्य रु. ३१९८ र मध्यम धानको ३३६२ निर्धारण गरेको छ । किसानहरु धान भित्र्याउने काममा लागिरहेका छन् तर सरकार धान खरिद गर्ने सुरसार समेत गरेको छैन । त्यसैले किसानका तत्काल सम्वोधन गर्नुपर्ने निम्नवमोजिमका समस्याहरु अविलम्ब समाधान गर्दै किसान र कृषिक्षेत्रलाई संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न अखिल नेपाल किसान महासंघ नेपाल सरकारसँग जोडदार माग गर्दछ । किसानको अविभावक बनेर काम गर्न र उत्पादन छाडेर किसानलाई सडकमा नबोलाउनका लागि पनि अखिल नेपाल किसान महासंघ सरकारको ध्यानाकर्षण गराउदैं आग्रह समेत गर्दछ ।

तत्काल सम्वोधन गर्नुपर्ने किसानका समस्याहरुः

१.दुधको भुक्तानी गर्न बाँकी वक्यौता रकम तुरुन्त भुक्तानी गरियोस् ।

२.नेपाली किसानले उत्पादन गरेको सम्पूर्ण ३.भारतबाट दुध आयात् गरिएको भन्ने विषयमा प्रभावकारी अनुगमन, छानविन गरी आयात बन्द गरियोस् ।

४. बिक्री नभएको दूधलाई पाउडर बनाई देशलाई मिल्क होलिडे हुनबाट रोकियोस् ।

५.नेपाललाई खोरेत रोग मुक्त घोषणा गरी दुध तथा दुग्धजन्य उत्पादनहरु अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा निर्यात गर्ने गरी बजारको खोजी गरियोस् ।

६.नेपाल प्रहरी तथा सैनिकका संस्थाहरुले अनिवार्य नेपाली दूधको प्रयोग गर्नुपर्ने व्यवस्था गरियोस् र विद्यालय खाजामा दूध समावेश गरियोस् ।

७.उखु उत्पादक किसानको वक्यौता रकम अविलम्ब भुक्तानी गरियोस् ।

८. निर्धारित न्यूनतम् समर्थन मूल्यमा अविलम्ब धान खरिद प्रक्रिया शुरु गरियोस् ।

९.लम्पी स्किन रोगबाट पशुमा क्षतिपूगेका किसानलाई तोकिए वमोजिमको राहत सहज र सरल विधिबाट उपलब्ध गराईयोस् साथै पीडित किसानलाई राहत र पूर्नस्थापना गर्ने गरी विशेष प्याकेज कार्यक्रम ल्याईयोस् ।१०.विमित किसानहरुको बीमा रकम भुक्तानी गर्ने व्यवस्था गरियोस् । भुक्तानी नगर्ने बीमा कम्पनीलाई कारबाही गरियोस् ।

११. हाल वीमा कम्पनीहरुले अनुदान बीमा गर्न नमानिरहेको अवस्थालाई छानविन गरी अनुदान बीमा सुचारु गरियोस् ।

पर्यावरणीय कृषि .....

हाम्रा नीति निर्माताहरुले गलत बाटोमा आधुनिकताको नाममा जग्गा जमीन र सारा वातावरण रासायनिक बनाएका छन् । खाद्यान्न भनेको पूरै व्यापारको वस्तु हो भनेर नजरअन्दाज गरेका छन् । त्यसको साटो हामीले गर्ने गरेको कृषि, दिगो कृषि हो । प्राङ्गारिक कृषि हो । प्राङ्गारिक कृषि भनेको जैविक विविधतामा आधारित हो । आदिवासी ज्ञानको प्रयोगको कुरा गर्नु पर्छ, रैथाने ज्ञानको कुरागर्नु पर्छ, बीउको कुरा

गर्नु पर्छ भन्छौं । अन्तमा भन्नु पर्ने कुरो छुटेका छन् भने संक्षेपमा बताइदिनुहोस् ?

कृषिबाटै यो देशको उन्नती सम्भव छ । तत्काल गर्न सकिने साधान पनि कृषि हो । आज पनि

लगायत सेवा सुविधाहरुमा सम्वोधन गर्न सकियो भने हाम्रो उत्पादनबाट भारत चीन, लगायत देशबाट आउने खाद्यान्नलाई कम गरेर नेपालको आत्मनिर्भरताको मोडल अपनाउन सकिन्छ । भने वहुसख्यक जनताको आम्दानी र रोजगारीको माध्यम कृषि बन्न सक्छ । हामीले अर्बौं रुपैंयाको रासायनिक मल र खाद्यान्न आयतको लागि खर्च गरिराखेका छौं । देशमै थौरै मात्र भएपनि ध्यान दिने हो भने यो देशमा कृषिबाट समृद्धिको सम्भव छ । यसमा आम जनता, प्राविधिक, सरोकारवाला सबैको ध्यान जान आवश्यक छ । हाम्रो देशको रुपान्तरण माध्यम खाद्य सम्प्रभुत्तामा आधारित कृषि नै हो । जलवायु अनुकूलनका लागि पनि पर्यावरणीय कृषि आवश्यक छ । हामीले प्राकृतिसँगको समन्वयमा

परिचय :

नेपालमा विषादीको आयात सर्वप्रथम सन् १९५० मा भएको हो । वर्तमान अवस्थामा रसायनिक विषादीको प्रयोग गढ्दो क्रममा छ । व्यावसायिक कृषि क्षेत्रमा विषादीको प्रयोग राष्ट्रिय औसतभन्दा यही देखिए पनि यसको प्रयोग दक्षिण एसियाका अन्य देशहरूभन्दा कम भएको पाइएको छ । निशेषतः विषादीको दुष्प्रभाव हामीले आवश्यकताअनुसार बालीको अवस्था हेरेर रोगको क्षतिको स्तर हेरेर, उचित समयमा उचित मात्रामा सकेसम्म सुरक्षित विषादीको मात्र प्रयोग गर्नुपर्छ । यसका अलावा वनस्पति तथा जैविक विषादीको प्रयोग, व्यावहारिक व्यवस्थापन प्रविधि पनि अपनाउनुपर्छ । यी स(साना कुराहरुमा ध्यान दिन सक्यौं भने हामीले जैविक विषादीको प्रयोग प्रविधि, उपयुक्त नातावरणमैत्री प्रविधिहरु निकास गरी बालीबिरुवामा रोगबाट हुने नोक्सानलाई न्यूनीकरण गरी उत्पादन र उत्पादकत्वको गुणात्मक र परिमाणात्मक वृद्धि गर्न सहयोग साथै रोगको व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ । सकेसम्म कमभन्दा कम रसायनिक विषादीको प्रयोग, चाहिएको बेला र चाहिएको मात्रामा विषालुपनाको मात्रा कम भएको विषादी छानेर प्रयोगका सुरक्षित उपायहरु अपनाउनुपर्छ । कृषि क्षेत्रमा बोटबिरुवालाई क्षति गरेर उत्पादन घटाउने प्रमुख कारण रोग भएकोले यसको उचित व्यवस्थापनका लागि निमपानीलाई प्रमुख रुपमा प्रयोग गरिएको छ । गाली रोगनाशक विषादीको प्रयोगविधिहरु बीउ उपचार, माटो उपचार र माउ तथा बोटको उपचार गर्नका लागि प्रयोग गरिन्छ । बीउ रोप्नुभन्दा अगावै सबैभन्दा शुरुको अवस्थामा नै गरिने सजिलो र सस्तो भएकोले यो उपचार विधि ज्यादै व्यापक छ । त्यसैगरी माटोमा पनि माटो जनित रोग लाग्ने भएकोले र कहिलेकाहीँ बीउ र माटोको उपचार गर्दागर्दै पनि रोग लागेमा बिरुवाकै उपचार एक मात्र विकल्प रहन आउँछ । त्यसै विषादीको उपयोग सही तरिकाले गर्नुपर्छ ।

असल वाली रोगनाशक विषादीमा हुनुपर्ने गुणहरु असल बाली रोगनाशक विषादी

हुनुपर्छ । विषादीको भण्डारण गर्दा विषादीको गुणमा र विषादी प्रयोग गर्ने बेलामा विषादी मिलाउँदा विषादीको प्रभावकारितामा फरक नआउने सस्तो र सुलभ हुनुपर्छ । बाली रोगनाशक विषादी प्रयोग गर्दा तल चित्रमा जस्तै विषादीको बोत्तल वा बट्टामा लेखिएका निर्देशनहरु पालन गर्नु आवश्यक छ ।

Trade name
Formulation

Active ingredient
Quantity & description
Precautions

चित्र १ विचारीको भोल

यालीरोगनाशक निपारीको वर्गीकरण

रोगनाशक विषादी भन्नाले मूख्यतया ढुसीनाशक (Fungicide). किटाणुनाशक (Bactericide) र जुकानाशक (ल्भबतष्अष्मभक) विषादीहरु हुन् । विषादीको कार्यक्षमाताको आधारमा विषादीलाई संरक्षक (Protectant) र निको पार्न सक्ने (Therapeautant) रुप गरि दुई भागमा वर्गीकरण गरिएका छन् । संरक्षक विषादी भन्नाले रोग लाग्नुअघि ना रोग लाग्न नविन प्रयोग गर्दा प्रभावकारी रुपमा नियन्त्रण गर्ने विषादी जस्तै विरामीजन्य, गन्धकयुक्त विषादी तुलनात्मक रुपमा कम विषालुलाई बुझाउँछ । त्यसै गरी निको पार्न सक्ने भन्नाले रोग लागिसकेपछि प्रयोग गर्दा पनि आफ्नो असर देखाउन सक्छन् । जस्तै कारवक्सिन, एन्टिवायोटिक आदि । यसमा रोकथाम गर्ने सामर्थ अरु रोगनाशक विषादीभन्दा बढीनै हुन्छ ।

दैहिक (Systemic) र स्पर्श वा अवैहिक

दानावार आकारमा बनाइन्छ । यो विषादी खास गरी माटोमा प्रयोग गरिन्छ । जस्तै सेडार ।

घुनाउने विष (Fumigants)

धुमाउने विषादी उड्ने खालको हुने हुनाले हावा बन्द ठाउँमा जुन माटोभित्र छरिन्छ जहाँ यसले विषालु ग्याँस निकाल्दछ । जस्तै फिप्रोनिल ।

निमपानीको सम्पर्क कसलाई खतरा गर्छ त ?

विषादीको विषालुपना र प्रयोगकर्ताको विषादीसँगको सम्पर्कको अवधिको संयुक्त असरलाई नै खतरा भनिन्छ । यसको खतरा न्यूनीकरण गर्नका निम्ति यदि बिषादी धेरै नै भए पनि कम सम्पर्कको माध्यम र अवधि घटाएर गर्न सकिन्छ । सबैभन्दा पहिला त विषादी प्रयोग गर्दा विषादीको प्रकार अनुसार धुलो भोल आदिको रुपमा प्रयोग गर्दा सम्पर्कमा आउने व्यक्तिले विषादी छर्ने, विषादीलाई चलाउने, पानीमा घोल्ने आदि काम गर्दाखेरि त्यो व्यक्तिलाई बढी खतरा हुन्छ । त्यसपछि उपभोक्ताहरु जसले विषादीको प्रयोग गरिसकेपछि यसको असरबाट बच्न निमपानीको पनि समय (Pre-Harvest Interval, PHI) को मापदण्ड पलना गरेको छैन भने उसलाई गढी खतरा हुन्छ । विषादीको प्रयोगपछि खेतबारीमा जानका लागि पुनरागमन अवधि ((Re-Entry Interval, REI) (निश्चित) समय पर्खनुपर्ने मापदण्ड पलना गरेको छैन भने । यसको नियम/मापदण्ड पालना गरी कामदारहरुलाई वा अरु कसैलाई उक्त खेतबारीमा जानबाट रोक

किनमेल गर्नुपर्छ । जस्तै : विषादीको बोतलको बिर्को राम्ररी बन्द भएको हुनुपर्छ । निषादीको प्लास्टिक/खोल टम्म बन्द भएको हुनुपर्छ ।

प्लास्टिक/खोल टम्म बन्द भएको हुनुपर्छ । विभक्तताको आधारमा विषादीलाई विभिन्न रङगमा वर्गीकरण गरिएका, निषादीको प्याकेटमा, लेवलको र हरियो, नीलो, खतराको सीमा, कम खतरा, पहँलो, रातो, खतरा, बढी खतरा, ज्याने मढी खतरा : विषादीको लेवलअनुसार विषादीको वर्गीकरण गरिए पनि त्यस अलावा सुरक्षाकवच (Personal Protection Equipment, PPE) जस्तै पञ्जा, पानव नभिज्ने ज्याकेट वा एप्रोन, ट्राउजर, बुट/जुत्ता, फेसिअल मास्कको प्रयोग गर्नुपर्छ । विषादीको सीधै सम्पर्कमा आउनु हुँदैन र छुनु हुँदैन । सुरक्षित नचुहिने, सफा नोजल भएको स्प्रयेर तथा विषादीको भाँडोमा प्रयोग गर्नुपर्छ ।

घ. विषादी छरिसकेपछि

कुनै पनि खेतबारीमा विषादी प्रयोग गरिसकेपछि खेतबारीमा वा विषादी प्रयोग गरिएको स्थानमा मानिस तथा जनावरको प्रवेशमा रोक लगाउनुपर्छ । जुन विषादीको असर कम भइसकेपछि मात्र उक्त ठाउँमा आवतजावत गर्नुपर्छ । छर्दा विषादी गढी भएमा सोही अनुसारको रोग व्यवस्थापनमा उक्त विषादी प्रयोग गर्ने निकास गर्नुपर्दछ । यदि यसो गर्न सम्भव छैन भने उक्त बढी भएको विषादीलाई पानी मिसाएर पातलो बनाई अनिवार्य रुपमा सुरक्षित ठाउँमा खाल्डो खनी पुर्नुपर्छ । त्यस्तै स्प्रयेरलाई सफा गर्दा निस्किने विषादीलाई फाल्न सुरक्षित सावधानी अपनाउनुपर्छ । विषादी छर्दा प्रयोग गरिएका सुरक्षाकवचहरुलाई सुरक्षित ठाउँमा धुवाले अर्को पटक विषादी छर्दा यसको प्रयोगले कुनै हानि गर्दैन । यदि स्ष्कउयक(बदभि हो भने सुरक्षित तरिकाले व्यवस्थापन गर्नुपर्छ । विषादी प्रयोगपछि रित्तिएका बट्टा राम्रोसँग पखालेर पनि केही मात्रामा विषालुपन गाँकी हुन्छ । त्यसैले त्यस्ता खाली सिसीलाई कुच्च्याएर/फुटाएर खाल्डोमा पुरिदिनुपर्छ । यदि कागजको मट्टा भए जलाइदिनुपर्छ । र अन्त्यमा विषादीको

(क्रान्तिकारी केन्द्र)द्वारा दूध क्षेत्रमा देखिएको समस्या समाधान गर्ने आग्रह

प्रेस विज्ञाप्ति

नेपालका दुग्ध उत्पादक तथा पशुपालक किसानहरूले देशको कृषि उत्पादनमा अत्यन्तै महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुका साथै राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा करिव ९ प्रतिशत योगदान गर्दछन् । ३० लाख किसान परिवारहरू सहभागी रहेको र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा करिव ६ प्रतिशत योगदान गर्ने दुग्ध क्षेत्र 'शहरका पैसा गाउँ पु¥याउने', ग्रामीण क्षेत्रमा रोजगारी तथा स्वरोजगारी सिर्जना गर्ने, युवाहरूलाई विदेश पलायन हुनबाट रोक्ने र ग्रामीण जनसमुदायको खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा योगदान गर्ने उत्पादनको एक सशक्त क्षेत्र हो । यस्तो महत्वपूर्ण क्षेत्रका किसानहरूले कष्टसाध्य जीवन निर्वाह गर्दै उत्पादन र बिक्री गरेको दूधको करिव ६ अरब रुपैयाँ बराबर रकमको भुक्तानी विगत ६ महिनादेखि रोकिएको विषयले अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)को गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ । किसानहरूले प्राप्त गर्नुपर्ने वक्यौता रकममध्ये करिव आधा रकम सरकारी स्वामित्वको दुग्ध विकास संस्थान (डिडिसी)को रहेको र विगत केही समयदेखि डिडिसीकै उच्चस्तरका कर्मचारीको संलग्नतामा विदेशी धुलो दूध ल्याउने, सीमा क्षेत्रमा विदेशी कम गुणस्तरको र नक्कली दूध भित्र्याई बिक्री वितरण गर्ने वातावरण बनाई नेपाली जनताको स्वास्थ्यमाथि खेलवाड गर्ने र स्वदेशी दुधलाई निरुत्साहित गर्दै दुध विदा (मिल्क होलिडे) गर्ने कार्य भइरहेको खबरले हामीलाई गम्भीर र आक्रोशित तुल्याएको छ ।

नेपाली किसानहरूको आशा र भरोसाको केन्द्रको रूपमा रहेको किसान संगठनको रूपमा हामी डिडिसी र विभिन्न निजी क्षेत्रका दूध कम्पनीहरूबाट किसानहरूको अरबौं रुपैयाँ भुक्तानी नगर्ने लज्जास्पद कार्यको घोर निन्दा तथा भत्सर्ना गर्दै किसानहरूलाई उनीहरूले प्राप्त गर्नुपर्ने रकम अविलम्ब भुक्तानी गर्न गराउन जोडदार माग गर्दछौं । आयात तथा सीमा क्षेत्रमा भइरहेको कम गुणस्तरको र नक्कली दूधको आयात र तस्करी रोक्न, किसानहरूको वक्यौता रकम भुक्तानी दिलाउन, दुग्ध किसानहरूको हित हुने गरी अनुदान, सहुलियत व्याजदरको कृषि ऋण र अन्य सरकारी सेवा(सुविधा प्रदान गरी स्वदेशी दूधको उत्पादन तथा खपत वृद्धि गर्न र दुग्ध उत्पादक किसानहरूलाई संरक्षण र प्रोत्साहित गर्न माग गर्दै किसानहरूको दूधको रकम नतिर्ने, न्यूनतम् मूल्य भन्दा कम मूल्यमा दूध किन्न खोज्ने, कम गुणस्तरको हानीकारक धुलो दूध आयात र तस्करी गर्ने कार्यमा संलग्न हुने र अटेरी गर्ने दूध कम्पनीका सञ्चालकहरूलाई कालो सूचीमा राखी कडा कारवाही गर्न र संस्थानलाई डुबाएर बेहाल बनाउने दुग्ध विकास संस्थान (डिडिसी)का असक्षम तथा किसानमारा पदाधिकारी र संलग्न कर्मचारीहरूलाई अविलम्ब बर्खास्त गर्न नेपाल सरकारसँग जोडदार माग गर्दछौं । किसानका नाममा सरकारी तलब, भत्ता र सेवा सुविधा उपभोग गर्ने तर देशको दुग्ध क्षेत्र र दुग्ध उत्पादक किसानहरूको यस्तो बिजोग हुँदासमेत किसानहरूको पक्षमा सरकारीस्तरमा कुनै पहल नगर्ने राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड र राष्ट्रिय किसान आयोग जस्ता सरकारी निकायका नालायक पदाधिकारीहरूलाई यथाशक्य छिटो बर्खास्त गर्न पनि नेपाल सरकारसँग माग गर्दछौं । साथै, दुग्ध किसानहरूको हक, हित र अधिकारको पक्षमा अखिल नेपाल दुग्धउत्पादक किसान संघ (क्रान्तिकारी) र केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघ लि.ले राखेका मागहरूप्रति हार्दिक ऐक्यवद्धता जाहेर गर्दै तिनलाई अविलम्ब पूरा गर्न नेपाल सरकारसँग माग गर्दछौं । अन्यथा, देशको सबैभन्दा ठुलो क्रान्तिकारी किसान संगठनको रूपमा हामी दुग्ध उत्पादक तथा पशुपालक किसानहरूको हक, हित र अधिकारको रक्षार्थ संघर्षमा उत्रने कुरासमेत यसै विज्ञप्तिमार्फत सार्वजनिक गर्दछौं ।

हार्दिक क्रान्तिकारी अभिवादनसहित ।

मिति: २०५०/०८/२१ गते

प्रजातिहरुले फल र फल तरकारी बालीहरुमा नोक्सानी गरेको पाइन्छ। सुन्तला जात फलफूलको फल कुहाउने र औंसा पार्ने झिँगा चाइनिज सिट्रस फ्लाई (ब्याक्टोसेरा मिन्याक्स)को उद्गमस्थल चीनबाट भुटान, सिक्किम हुँदै नेपालको पूर्वी पहाडी भू(भागमा प्रवेश गरेको अनुमान रहेको छ। झिँगाको टाढा-टाढासम्म उड्ने क्षमता र औंसा लागेका फलफूलको सहज ओसारपसारले यो कीरा अन्यत्र फैलिन सजिलो भएको छ। यस झिँगा कीराको सही व्यवस्थापन नभएमा भविष्यमा यस कीराले सुन्तला जात फलफूलहरुको उत्पादनमा ठूलो क्षति पुऱ्याउन सक्दछ।

फल कुहाउने अन्य झिँगाहरुको तुलनामा यस कीराका जीवनीको विभिन्न रुपहरु वयस्क झिँगा, फुल, औंसा र प्युपाहरु ठूला आकारका हुन्छन्। औंसा लागेका फलहरु सद्दे फलको तुलनामा हलुका हुन्छन्। बिग्रेको फल काटेर हेर्दा गुदीमा सेता औंसाहरु देखिन्छन्। सुन्तला जात फलफूलको फल कुहाउने र औंसा पार्ने झिंगा (ब्याक्टोसेरा मिन्याक्स)ले एक वर्षमा एक मात्र जीवनी पूरा गर्छ। कीराको जीवनचक्रको अचल अवस्था (प्युपा) जमिनमा माटोमुनि रहने भएकाले सङ्क्रमित फलहरुलाई बेवास्ता गरी वरपर त्यसै माटोमा फाल्नु हुँदैन। झिँगा निस्किएर प्रोटिनयुक्त खानेकुरा खाएपछि मात्र वयस्क हुन्छन् र फुल पार्दछ। चाइनिज सिट्रस फ्लाई (ब्याक्टोसेरा मिन्याक्स) मिथायल युजेनल र क्यु ल्युरमा आकर्षित हुँदैन। कीराको जीवनी र आनीबानीको जानकारी राखेर कीरा व्यवस्थापनमा एकीकृत र सामुदायिक रुपमा लाग्नुपर्दछ।

व्यवस्थापन :

सुन्तला जात फलफूलको फल कुहाउने र औंसा पार्ने झिँगा चाइनिज सिट्रस फ्लाई (ब्याक्टोसेरा मिन्याक्स)को लार्भा अवस्था कातिक, मंसिर महिनादेखि चैतसम्म माटोमुनि अचल अवस्थामा रहेको प्युपा अवस्थाबाट चैत, बैशाख महिनामा जमिनबाट वयस्क झिँगाहरु निस्कने समय हो। बैशाख, जेठ, असार र साउनमा पोथी झिँगा फुल पार्न

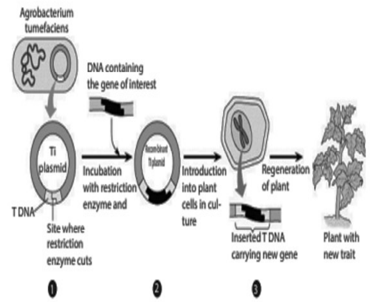

पार्नका लागि प्रोटिनको आवश्यकता परेअनुसार चैत्र, बैशाख, जेठ र असार महिनामा पोथी झिँगाहरु प्रोटिनयुक्त आहारको खोजीमा हुन्छन्। यस बेला यिनीहरुले रुचाउने प्रोटिनको स्रोत प्रोटिन हाइड्रोलाइसेटको चारों प्रयोग गरी त्यसमा अल्झाई समूहमा मार्न सकिन्छ। विषाक्त प्रोटिन हाइड्रोलाइसेटलाई ठाउँ-ठाउँ (स्पोट)मा उपचार गरेर झिँगाहरुलाई मार्न सकिन्छ। प्रोटिन हाइड्रोलाइटलाई म्याकवेल ट्र्याप (पासो) वा स्थानीय तवरले उपलब्ध १ लिटर पानी अट्ने खाली बोतलमा राखेर चाइनिज सिट्रस फ्लाईका वयस्क झिँगाहरु निस्केका नियमित तवरले अनुगमन गर्नुका साथै मार्न सकिन्छ।

ठाउँठाउँ (स्पोट)मा प्रोटिन चारोको प्रयोग : चाइनिज उत्पादन प्रोटिन हाइड्रोलाईसेटको प्रयोगले चाइनिज सिट्रस फ्लाईबाट जुनारमा हुने क्षतिलाई न्यून् पार्न लाभप्रद सावित भएको छ। यस ग्रेट फ्रुट फ्लाई बोटमा प्रोटिन हाइड्रोलाइसेट २५४ र कीटनाशक विषादी एनामेक्टिन ०.१% मिसाइएको हुन्छ। एक भाग बोट फ्रुट फ्लाई बोटमा २ भाग पानी मिसाई जुनार बोटको (०.५(१ वर्ग मिटर क्षेत्रफल) पातमा तल्लोपट्टि (प्रतिरोपनी ७ देखि ८ बोटमा ०.५ देखि १ नगमिटर पातमा पर्ने गरी) सात(सात दिनको

स्टेसन प्रतिहेक्टर साथै अन्य उत्पादनहरु एकीकृत रुपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ।

व्यापक (कभर) स्प्रे गर्ने

बैशाख, जेठ र असार महिनामा फलको आकार गुच्चादेखि कागती जत्रो हुँदा पोथी झिँगाले जुनारका चिचिला फलहरुमा फुल पार्ने समय हुन्छ। यस मेला दैहिक निषादी जस्तै डाइमेथोएट (रोगर ३० ई.सी.) १.५ मि. लि. प्रतिलिटर पानीमा ना १ मि.लि. इमिडाक्लोप्रिड १७. एस. एल. प्रति ४ लिटर पानीमा वा एनामेक्टिन १. ई.सी. १.१२ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा मिसाई १५-१५ दिनको फरकमा पूरै जगेर्नाका जुनारका रुखहरुमा व्यापक (कभर) स्प्रे गर्नु उचित हुन्छ। रासायनिक निषादीको प्रयोग गर्दा अनिवार्य तवरले सुरक्षित पहिरनको प्रयोग गर्नुपर्छ। साथै त्यसैले पर्यावरणमा पार्ने नकारात्मक असरको पनि होस् राख्नुपर्छ।

सरसफाई :

साउन, भदौ, असोज र कात्तिक महिना फलहरु औंसाद्वारा सङ्क्रमित हुने बेला हो भने कार्तिक, मंसिर महिनामा सङ्क्रमित फलभित्र भएका औंसाहरु छिप्पिएपछि फल झरे पश्चात् वा फल बोटमै भएको अवस्थामा बोक्रामा प्वाल पारी माटो मुनि प्युपेसनमा जाने हुन्छन्। सो समयमा माटोभित्र पसी प्युपा (अचल अवस्था) मा जानुअगावै औंसाहरुलाई निस्तेज गर्न उपायहरु कीरा सङ्क्रमित फलहरु नियमित संकलन गरी १ देखि १.५ मिटर गहिरो खाडलमा जमिनको सतहबाट कम्तीमा ३० से.मीभित्र पर्ने गरी माटोमा पुर्नुपर्छ। वा यस्ता सङ्क्रमित फलहरु कालो प्लाष्टिकको थैलामा हावा न छिर्ने गरी बन्दी अवस्थामा

फलहरुलाई गाईवस्तुलाई खुनाउँदा वा गोबर उसको संयन्त्रमा हालेर तथा फलमा भएका औंसाहरु कुखुरालाई खुवाएर पनि कीराहरु मार्न सकिन्छ । ज जसरी होस् सङ्क्रमित फलहरुभित्र रहेका औंसाहरुलाई मार्नुपर्छ । बगैंचा वरपर रहेका चाइनिज सिट्रस फ्लाईका अश्ली आहार फल लाग्ने वनस्पतिहरुलाई नष्ट गर्नुपर्दछ ।

माटो उपचार :

फल टिपिसकेपछि गगैंचामा जुनार बोट तलतिरको माटोलाई राम्ररी खनजोत गरी मेटाराइजियम एनिसाप्लि नामक जैविक विषादी १००(१५० ग्रामप्रति रोपनीका दरले माटोलाई राम्ररी उपचार गरी माटोमा रहेका औंसा र प्युपाहरुलाई रोग्याएर मार्न सकिन्छ । उपचारित क्षेत्रमाथि छापो राख्न सके कीराहरुलाई राम्ररी रोग्याउन सकिन्छ । निमको पिना वा क्लोरपाइरिफोस १० प्रतिशत गेंडे कीटनाशक विषादीले माटोको उपचार गरेर पनि माटोका औंसाहरुलाई मार्न सकिन्छ ।

सावधान :

क्लोरपाइरिफोस निमपानीले माटो उपचार बेलामा वेर्नामा कम्तीमा १ महिना घरपालुना दाना चराउनु र त्यस ठाउँको घाँस घरपालुना समाउनु हुँदैन ।

नोट : बगैंचामा रुखहरुबाट झरेका औंसाहरुसहितका फलहरु बेवास्ता गरी भुइँमा यावत् रहन दिएमा वा वरपर जमिनमा फालेमा ती फलहरुबाट औंसाहरु निस्की माटोमुनि असल अवस्थामा जान्छन् र अर्को वर्षाको जुनारको मौसममा वयस्क झिँगाहरुको स्रोत बन्ने छन् । त्यसैले सरसफाईमा ध्यान दिने र काँचा व्यवस्थापनमा उचित कर्महरू अवलम्बन गर्नुपर्दछ । बोटको नियमित काटछाँट गरेमा कीरा व्यवस्थापन कार्य गर्न सहज हुन्छ । यस प्रकारका माथि उल्लेखित व्यवस्थापनका कर्महरुमध्ये सम्भन हुने विधिहरू सम्पूर्ण कृषकहरुले सामूहिक रुपमा अवलम्बन गर्न जरुरी हुन्छ । आगामी दिनमा स्थलगत रुपमा वैज्ञानिक तवरले कीराको जीवनचक्र अध्ययन र व्यवस्थापनका विधिहरुको अनुसन्धान हुन जरुरी छ । यस विनाशकारी कीराको व्यवस्थापनका लागि सुन्तला जात फलफूल उत्पादक, व्यापारी साथै उपभोक्ता

नियन्त्रण कार्यक्रम :

यस झिँगा कीराको जीवनचक्र र आनीवानीमा मध्यनजर राखी समस्याग्रस्त क्षेत्रमा व्यापक क्षेत्रगत नियन्त्रण कार्यक्रमको जनधारणा अनुरूप कीरा व्यवस्थापन निधिहरुको एकीकृत र समष्टिगत रुपमा नियन्त्रण कार्य परिचालन आर्थिक रुपले न्यायोचित र नातावरणीय दृष्टिमा सन्तुलित र दिगो हुन्छ । यसका दुई पक्षहरु छन् । ती हुन्, व्यवस्थापकीय पक्ष र प्राविधिक पक्ष व्यवस्थापकीय पक्षमा सरोकारवालाहरुसँग सरसल्लाह, स्पोटकर्ताहरु र बगैँचा धनीहरूलाई अभिमुखीकरण, अनुगमन र पृष्ठपोषण पर्दछन् भने, प्राविधिक पक्ष अन्तर्गत औंसाहरुबाट फल क्षतिको तथ्याङ्क संकलन, वमस्क झिँगाहरु निस्कने समयको अनुगमन, निर्धारित ठाउँ(ठाउँ (स्पोट) र समयमा प्रोटिन गेट स्प्रे कार्य र औसाहरुलाई प्युपा अवस्थामा जान नदिन सरसफाई प्रविधि अवलम्बन कार्य पर्छन् । सोका लागि आवश्यक सामाग्रीहरु प्रोटिन गेट (ग्रेट फ्रुट फ्लाई गेट) यस गेटमा संलग्न तत्वहरु (२५० प्रोटिन हाईड्रोलाईसेट + ०.१० एमामेक्टिन) स्प्रेयर, पेट पोल्ने भाँडो वा वाल्टिन, पानी, सुरक्षित पहिरनहरु आदि पर्दछन् । प्रयोग विधि एक भाग प्रोटिन गेट (ग्रेट फ्रुट फ्लाई गेट) मा दुई भाग पानी मिसाई राम्ररी घोल्ने । यस प्रकार मनाइएको प्रोटिन गेटको घोल उपचारका लागि तयारी स्पोट विधिवाट प्रत्येक फल्ने ३ सुन्तला जात फलफूलको बोटमध्ये १ बोटको विविध भागमा प्रत्येक हप्ता हप्ताको एक पटक १० देखि १२ पटक छर्नुपर्दछ । स्प्रे कार्य वयस्क झिँगा निस्केको १० देखि १५ दिनमा स्प्रे कार्य सुरुवात गर्नुपर्दछ । साथै कीरा व्यवस्थापनका लागि बगैँचा सरसफाइमा ध्यान दिनु अति जरुरी हुन्छ ।

सन्दर्भ सामग्रीहरु :

Acharya U.K. and D. Adhikari 2018 Chinese Citrus Fly -Bactomax, management in mid hills of Nepel.

तिहार लक्षित दुई .....

स्टल रहने बुझिएको छ । मेलामा कृषि विकास बैंकले निःशुल्क बैंक खाता खोलिदिने जनाएको छ । खाता खोल्ने ग्राहकलाई फूल खरिदमा १० प्रतिशत छुटसमेत दिने भनिएको छ । ४० हजार ग्राहकले यो मेला अनुगमन गर्ने फ्यानको अनुमान छ ।

यता, संघको मेलामा फूलको बिरुवा परामर्शसहित ५८ वटा स्टल रहने जनाइएको छ । खरिद गरिएको फूलमा केही समस्या देखिएमा फूलको हेरचाहका लागि परामर्श पनि दिइने संघले जनाएको छ ।

मेलामा फूल सम्बन्धी बिउ, मल, विषादी, गमला, उपकरण लगायत वस्तु उपलब्ध हुने जनाइएको छ ।

नेपाल सरकार शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय शिक्षाको लागि खाद्य कार्यक्रम परियोजना सानोठिमी, भक्तपुर

कार्यक्रम सञ्चालित जिल्लाहरु : जाजरकोट, डोटी, दार्चुला, अछाम, बझाङ र बाजुरा

मुख्य उद्देश्य : खाद्यान्न अभाव र शिक्षाको पहुँचमा अति न्यून् देखिएका जिल्लाहरुका सामुदायिक विद्यालयका बालबालिकाहरुलाई आधारभूत शिक्षा पहुँचमा अभिवृद्धि गर्न तथा विद्यार्थीको पोषण र स्वास्थ्य स्थिति सुधार ल्याउने कार्यक्रम सञ्चालित जिल्लाहरुमा सामूदायिक विद्यालयहरुमा कक्षा १ देखि कक्षा ५ सम्म सम्पूर्ण विद्याथीहरुलाई प्रति दिन प्रति विद्यार्थी (चामल ८० ग्राम, दाल २० ग्राम, तेल १० ग्राम र नुन २ ग्राम) गरी जम्मा ११२ ग्राम खाद्यान्नबाट विद्यालयमा नै खाजा पकाई खुवाउने कार्यक्रम रहेको छ ।

खराब अवस्था आउन बाँकी रहेको चेतावनी

दिल्लीमा केही दिनदेखि बिहानीपख तुवाँलो लाग्ने गरेको छ

बीबीसी नेपाली सेवाका अनुसार भारतको राजधानी दिल्लीको वायु गुणस्तर कमजोर स्तरमा पुगेको र आगामी दिनमा यो अझै खराब हुन सक्ने अधिकारीहरूले बताएका छन्।

वर्षभरि नै दिल्ली संसारका सबैभन्दा प्रदूर्षित शहरहरूमध्ये रहने गर्दछ।

तर, कृषि बालीको अवशेष बाल्ने प्रवृत्ति, हावाको कम गति र चाडपर्वमा पड्काइने पटकालगायतका कारणबाट यहाँको हावा जाडोयाममा अझ विषालु बन्ने गर्दछ।

दूषित हावाले हरेक वर्ष दिल्लीवासीहरूमाझ

भनेको वायुको गुणस्तर "अत्यन्त कमजोर" हुनु हो भने ५०० भन्दा माथिको मात्रालाई "चरम" मानिन्छ।

भारतको मौसम विभागका एक वैज्ञानिक भीके सोनीका अनुसार दिल्लीको वायुको गुणस्तर आगामी केही दिन अझै "अत्यन्त कमजोर" रहने अपेक्षा गरिएको छ।

त्यहाँका बासिन्दाहरूले पनि विशेषतः बिहानीपख तुवाँलोबारे गुनासो गर्ने गरेका छन्।

"दिल्लीको प्रदूर्षणको स्तर विगत १०(१२ दिनदेखि बढिरहेको जस्तो मलाई लागेको छ। हामी हाम्रो आँखामा त्यो महसुस गर्न सक्छौँ,"एक साइक्लिस्टले एएनआई समाचार संस्थालाई बताए।

गम्भीर स्वास्थ्य समस्या निम्त्याउने गर्दछ।

(वायु प्रदुर्षणले यसरी नेपालमा हजारौं मानिसको ज्यान लिइरहेको छ २८ एप्रिल २०२३

('यो प्रदुर्षित हावा हाम्रो फोक्सोमा गइराख्यो भने क्यान्सर हुनसक्छ' २२ एप्रिल २०२३

(नेपालमा वायु प्रदुर्षण नियन्त्रणका लागि 'अब सचेतनाले मात्र पुग्दैन', के गर्नुपर्छ ? १७ एप्रिल २०२३

अहिले दिल्लीको वायुको गुणस्तर कस्तो छ ?

सरकारी तथ्याङ्क अनुसार सोमवार त्यहाँको पीएम २.५ को स्तर ३०६ थियो।

पीएम २.५ भनेको फोक्सोलाई ढाकेर धेरै थरी रोग उत्पन्न गराउने धुलोका कणहरूको मात्रा हो। यसको मात्रा १०१ देखि २००

केही स्थानीयहरूले अहिले दिल्लीको प्रदुर्षण चक्रको शुरुवाती दिन मात्र आएको र सबैभन्दा खराब अवस्था आउनै बाँकी रहेको बताएका छन्।

प्रदर्षण नियन्त्रणको योजना

दिल्ली राज्य सरकारका पर्यावरणमन्त्री गोपाल राईका अनुसार बढ्दो प्रदुर्षणको प्रभाव सामना गर्नका लागि ग्रेडेड रिस्पन्स एक्शन प्लान भनिएको एक रणनीति दोस्रो चरणमा कार्यान्वयन गरिएको छ।

यस रणनीतिअनुसार दिल्ली मेट्रो रेल र विद्युतीय बससमेतका सार्वजनिक यातायातका सबै सवारीसाधनहरूलाई धेरै पटक सञ्चालन हुन निर्देशन दिइएको छ ता कि शहरमा सवारी साधनबाट हुने उत्सर्जन कम होस्।

पनि विशेष टोली खटाइने मन्त्री राईले जानकारी दिए।

उनले भने, "यी टोलीहरू बायोमास बाल्ने काम, धुलो र गाडीको भिडभाडलगायत प्रदुर्षणको स्रोतमा केन्द्रित हुनेछन्।"

वायुप्रदुर्षणको कारण

सवारीसाधन र उद्योगधन्दाबाट निस्कने धुवाँ, धुलो र मौसमी चक्रलगायत कारक तत्वहरूको मिश्रणका कारण दिल्ली संसारको सबैभन्दा प्रदुर्षित राजधानी बनेको छ।

हरेक वर्ष यस समयमा हावाको गति कम हुने हुँदा त्यसले वायुमण्डलको तल्लो भागमा नै प्रदुर्षणका कारकहरूलाई रोकेर राख्छ।

बालीनाली थन्क्याएर खेतबारीमै बाँकी रहेको अवशेष बाल्ने प्रवृत्ति पनि प्रदुर्षणको एक प्रमुख कारण हो तर दिल्लीनजिकका क्षेत्रहरूमा यसले अझै गति लिइरहेको छ। आगामी दिनमा यो क्रम बढ्ने अपेक्षा गरिएको छ।

बाली लगाउने आगामी चक्रका लागि खेतबारी खाली गर्न पन्जाब, हरियाणा र उत्तर प्रदेशको पश्चिमी क्षेत्रका किसानहरूले बालीको अवशेष जलाउने गरेका छन्।

(दिल्ली वायु प्रदुर्षण : यो शहर 'ग्यास च्याम्बर'मा परिणत भएको छ।१० नोभेम्बर २०२२

(संसारको सबभन्दा स्वच्छ सहर जहाँ केवल १५० जना बस्छन्। ४ सेप्टेम्बर २०२२

(के घरभित्रका बोटबिरुवाले तपाईंको घरमा हावा शुद्ध पार्न सक्छन् ? २९ जुलाई २०२३

यी राज्यहरूबाट दिल्लीतर्फ बहने उत्तरपश्चिमी हावाको गति बढ्दै जाँदा त्यसले राजधानी सहरमा धुवाँ भित्र्याउने वायु गुणस्तर पूर्वानुमान संस्था सफरले जनाएको छ।

हुन त भारतको प्रदुर्षणको समस्या दिल्लीमा मात्र सीमित छैन। त्यहाँका उत्तरी शहरहरू संसारभरका प्रदुर्षित शहरहरूको सूचीमा नियमितजसो अग्रस्थानमा पर्दछन्।

गत साता भारतको वित्तीय राजधानी मुम्बईमा वायु गुणस्तर कम भएको मापन गरिएको थियो। त्यहाँको प्रदुर्षणको स्तरले यस महिना धेरै पटक दिल्लीलाई जितिसकेको छ।

वर्षा हुने क्रम सकिन लागेकाले र निर्माण कार्यले त्यहाँ प्रदुर्षण बढेको अधिकारीहरूले

काठमाडौं कार्तिक ९ तिहारलाई लक्षित गर्दै यो वर्ष काठमाडौं उपत्यकाको दुई स्थानमा पाँच दिने पुष्प मेला लाग्ने भएको छ। पुष्प व्यवसायमा देखिएको आन्तरिक विवादका कारण ललितपुरस्थित जावलखेल खेल मैदान र काठमाडौंको भृकुटीमण्डप प्रदर्शनी कक्षमा आगामी कार्तिक १४ देखि १८ गतेसम्म समानान्तर रुपमा पुष्प मेलाहरु सञ्चालन हुने बुझिएको छ।

फ्लोरिकल्चर एशोसिएसन नेपाल (फ्यान)ले लालितपुरमा र नर्सरी व्यवसायी संघ नेपालले भृकुटीमण्डपमा पुष्प मेला आयोजना गर्न लागेका हुन्। विगत १६ वर्षदेखि फ्यानले तिहार लक्षित पुष्प मेला सञ्चालन गर्दै आएको छ। तर यो वर्ष अर्को पक्षले छुट्टै मेला सञ्चालन गर्न लागेको हो।

फूल उत्पादक किसान र नर्सरी व्यवसायीलाई प्राथमिकता नदिएकाले अर्को पुष्प मेला सञ्चालन गर्न लागिएको संघका अध्यक्ष रामजी तिमिल्सिनाले बताए। 'स्वदेशमै फूल खेती गर्ने र नर्सरीका किसानका लागि यो मेला आयोजना गरिएको हो,' उनी भन्छन्, 'मेलामा स्वदेशमा उत्पादित फूललाई प्रथामिकता दिइने छ।'

यता फ्यानले भने अर्को पुष्प मेला आयोजना गर्नु संस्था विरोधी कार्य रहेको आरोप लगाएको छ। फ्यानका सचिव हिरामणि शर्माले आफूहरुले आयोजना गर्ने मेला आधिकारिक भएको बताए। 'अर्को मेला अनाधिकृत व्यक्तिले आयोजना गरेका हुन्,' उनले भने, 'एकै मितिमा मेला आयोजना गर्नु संस्थाको विरोध गर्नु हो।'

फ्यानको मेलामा ६० वटा फूल व्यवसायीको जनाएको छ। खाता खोल्ने ग्राहकलाई फूल खरिदमा १० प्रतिशत छुटसमेत दिने भनिएको छ। ४० हजार ग्राहकले यो मेला अनुगमन गर्ने फ्यानको अनुमान छ।

यता, संघको मेलामा फूलको बिरुवा परामर्शसहित ५८ वटा स्टल रहने जनाइएको छ। खरिद गरिएको फूलमा केही समस्या देखिएमा फूलको हेरचाहका लागि परामर्श पनि दिइने संघले जनाएको छ।

मेलामा फूल सम्बन्धी बिउ, मल, बिषादी, गमला, उपकरण लगायत वस्तु उपलब्ध हुने जनाइएको छ।

१६ औं गोदावरी फूलको प्रतियोगितात्मक प्रदर्शनी २०८०

प्रेस विज्ञाप्ति :

सर्वप्रथम हाम्रो निमान्त्रणालाई स्वीकार गरि उपस्थिति हुन भएको सम्पूर्ण सञ्चारकर्मी मित्रहरुलाई फ्लोरिकल्चर एशोसिएसन नेपालको तर्फबाट पुष्पमय स्वागत गर्दछौं। आज हामीले १६ औं गोदावरी फूलको प्रतियोगितात्मक प्रदर्शनी २०८० बारे जानकारी गराउने उद्देश्यले यो पत्रकार सम्मेलन आयोजना गरेका छौं। यस प्रदर्शनीलाई प्रभावकारी र सफल बनाउने सञ्चार जगतको महत्वपूर्ण भूमिका हुने भएको हुँदा यस प्रदर्शनी बारे प्रचार प्रसार गर्नमा यहाँहरुको पूर्ण सहयोग रहने छ भन्ने अपेक्षा हामीले लिएको छ।

फ्यानले वि.स २०५१ सालदेखिनै पुष्प व्यवसायको व्यवसायिक विकास विस्तार तथा प्रवर्द्धनका लागि लगातार रुपमा पुष्प मेला/प्रदर्शनीको आयोजना गर्दै आएको छ। नेपालीहरुको महान चाड तिहार पर्व लागि रहेका छौं। "रोपर फूल गोदावरी, सजाऔं घर आँगन वरिपरि" भन्ने नाराका साथ गोदावरी फूलको प्रतियोगितात्मक प्रदर्शनी यही २०८० कार्तिक १४ देखि १८ गते सम्म जावलाखेलको खेल मैदान, ललितपुरमा सञ्चालन हुने जानकारी गराउन चाहान्छौं। यस प्रदर्शनीको सह(आयोजना संस्थाको रुपमा पुष्प वि.स. केन्द्र रहेको छ। साथै सहयोगी संस्थाको रुपमा कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, प्रायोजक संस्थाको रुपमा कोकोपिट र बैंकिङ्ग साझेदार संस्थाको रुपमा कृषि विकास बैंक रहने जानकारी गराउँदछौं।

यस प्रदर्शनीका व्यवसायिक स्टल ५५, प्रतियोगितात्मक स्टल २ र सूचनामूलक ५ गरि जम्मा ६२ वटा प्रदर्शनी कक्षाहरु रहनेछन्। यो प्रदर्शनीमा गोदावरी फूलको प्रतिस्पर्धात्मक प्रदर्शनी समेत रहेकाले गोदावरी फूलको विविध विधामा प्रतिस्पर्धा गराई पुरस्कृत गरिने कार्यक्रम समेत रहेकोछ। यस अन्तर्गत प्रशर्दनीमा सहभागी नर्सरी/फर्महरुले उत्पादन उत्पादन गरेको गोदावरी फूलको ५ वटा प्रजातिमा प्रतिस्पर्धा गराइने छ। प्रतिस्पर्धा हुने गोदावरीको प्रजातिहरुमा १) मिनियचर, २) स्पाइडर(३) रिफ्लेक्चर(४) इन्कर्भ(५) गोदावरीको कट फ्लावर प्रजाति रहेको छ। साथै मेलामा सहभागी भएको नर्सरी व्यवसायिहरुलाई उत्पादन थप्नका लागि उत्कृष्ट स्टल तर्फ पनि प्रतिस्पर्धा गराइने छ। प्रतिस्पर्धामा प्रथम, दोस्रो, तेस्रो तथा उत्कृष्ठ हुने नर्सरी/फमलाई सिल्ड, नगद तथा प्रमाणपत्रद्धारा पुरस्कृत गरिने छ। यस मेलामा नेपालमा विगत वर्ष देखि नै व्यवसायिक उत्पादन हुँदै आएको विविध जातका गोदावरी फूल बिरुवाहरुको साथै यस वर्ष भित्रिएका गोदोवरी फूलको केही नयाँ प्रजातिका फूल बिरुवाहरुको समेत प्रर्दशनी तथा बिक्री वितरण हुनेछन्। यसको साथ(साथै यस सिजनमा फुल्ने सयपत्री, मखमली तथा अन्य सिजनल फूल बिरुवाहरुको समेत प्रर्दशनीमा समावेश हुनेछन्।

यस मेलाबाट पुष्प व्यवसाय सञ्चालन गर्न चाहने, घर आँगन तथा बगैंचा सजाउन

जानकारी पनि मेला स्थलमा नै प्रदान गरिनेछ ।

यस मेलाबाट पुष्प व्यवसाय सञ्चालन गर्न चाहने, घर आँगन तथा बगैँचामा सजाउन चाहने फूल बिरुवा प्रति अभिरुची राख्ने । यस सम्बन्धी ज्ञान हासिल गर्न चाहने सबैको निम्ति उपयोगी हुने विश्वास हामीले लिएका छौं । पुष्प व्यवसायको क्षेत्रमा भए गरेका नयाँ-नयाँ प्रविधि र उपलब्धी सहितका जानकारी पनि मेला स्थलमा नै प्रदान गरिनेछ ।

विगतमा ४ दिने मेला हुने गरेकोमा यस वर्ष १ दिन थप गरि ५ दिने मेला आयोजना हुने छ । यस गोदावरी फूलको प्रदर्शनीमा ४० हजार बढिले प्रत्यक्ष अवलोकन गर्ने साथै एक करोड भन्दा बढीको व्यवसायिक कारोवार हुने आशा लिएका छन् ।

मेलाको थप आकर्षणहरुमा यस वर्ष सेवा कोकोपिटद्धारा प्रायोजित हरेक दिने बिक्री हुने गेट टिकट नम्बरको आधारमा केही दिन बेलुकी लक्की डू मेला अवधी भर मेला अवलोकन गर्न आउने दर्शक, अवलोकनकर्ता तथा व्यवसायीहरुको शून्य मौज्दातमा खाता खोली रु.३००/(खातावालाको नाममा कषि विकास बैंक लि. जम्मा गरि साथै खाता खोल्ने ग्राहकहरुलाई मेलामा जुनसुकै फुल बिरुवा खरिदमा १० प्रतिशत छुटको पनि मिलाइएको छ ।:

हामीले विगतदेखि नै सञ्चारकर्मी र सञ्चारमाध्यमहरुबाट पाएको सहयोग प्रति आभार प्रकट गर्दछौं । यसका लागि हामीले आगामी दिनमा पनि निरन्तर सहयोग र प्रोत्साहन पाइरहने अपेक्षा गरेका छौं । हामीले यहाँहरुबाट यही २०८० कार्तिक १४ गते मंगलवार, दिनको ११:०० बजे हुने गोदावरी फूलको प्रतियोत्मक प्रदर्शनको उद्घाटन कार्यक्रमको अवसरमा उपस्थिति भएर मेला अवलोकन गरी प्रभावकारी रुपमा समाचार सम्प्रेषण गरि सहयोग गरि दिन हुनेछ भन्ने समेत हामीले अपेक्षा गरेका छौं । मेलाको उद्घाटन नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका माननीय मन्त्री डा.वेदुराम भुसाल ज्यूबाट हने कार्यक्रम रहेको जानकारी गराउन चाहान्छौं ।

अगाडि बढिरहेको पुष्प व्यवसायको दिगो संस्थागथगात विकास, गुणस्तरी उतपादन आनतरिका बजार व्यस्थापन आयत प्रतिस्थापित तथा निर्यात प्रवर्द्धन आदिमा सम्बन्धित संघ संसस्थाथाहरु त्था सञ्चार जगतले खेल्दै आएको भूमिका महकतवपूण रहेको छ। साथै साथै आगाडि दिनहरुमो पुष्प व्यवसायको व्यवसायिककरण र निर्यात प्रवद्धनमा विभिन्न संघसंस्थाहरु कै सहयोगमा यस संस्थाले अझै सशक्तरुपमा भूमिका खेलने व्यवहारो जानकारी गराउन चाहान्छु ।

पुष्प व्यवसायको वर्तमान अवस्था :

नेपालमा वि.सं. २०११ मा सामान्यस्तरबाट पुष्प व्यवसाय शुरु भएको इतिहास रहेको छ । यस पछि पुष्प व्यवसायले विस्तारित लिएको थियो । वि.सं २०४९ साल ताकासम्म लागत जम्मा ८० को संख्यामा मात्रै नर्सरी व्यवसायीहरु रहेको थियो । २०४९ सालमा संस्थागत (फ्यान)को स्थापना भए पश्चात भएपश्चात मात्र पुष्पको व्यवसायिक विकास, विस्तार प्रवर्द्धनले गारिएको हो । हाल बढ्दो शहरीकरणको विकास तथा विस्तारसँगै सातै प्रदेशका मुख्य शहरहरु लगायतका अन्य क्षेत्रमा पुष्प व्यवसाय फैलदो अवस्थामा रहेको छ । हरेक वर्ष पुष्प व्यवसाय हरेक वर्ष व्यवसायको वार्षिक वृद्धिदर १० देखि १५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहँदै आएकोमा विगत केही वर्ष कोभिड महामारीका कारण नकारात्मक असर पर्नगई खुम्चिन पुगेको थियो । पुनः आव २०७९/८० देखि पुष्प व्यवसायले गरि लिएको छ । हाल ४८ जिल्लामा लगभग २१ हेक्टर क्षेत्रफलमा पुष्प व्यवसाय भइरहेको छ । २०११ भन्दा बढी (नर्सरी ५०५,कट फ्लावर, उत्पादक(८०, कट फ्लावर खुद्रा व्यवसायी-१३७, पुष्प थोक व्यवसायी-४, इनपुट सप्लायर्स(२५ र लुज फ्लावर उत्पादन(३६५), पुष्प व्यवसायीमा संलग्न रहेको छ । पुष्प व्यवसायमा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष गरेर ४४,००० भन्दा बढी जनशक्ति रोजगार रहेको छ ।

आ.व. २०७५/७६ मा पुष्पको वार्षिक कारोवार रु.२ अर्ब ४२ करोड रहेकोमा आ.व. २०७६/०७७ र आ.ब.०७७/०७८ मा वर्षभरि कोभिड(९९, महामारीको कारण भएको निषेधाज्ञ र लकडाउनले गर्दा चलायमान र सुधारउन्मुख हुँदा आव. २०७७/०७८ को तुलानामा करिब ३० प्रतिशतले पुष्पको वार्षिक कारोवारमा वृद्धि भई रु.२ अर्ब ३० करोड हाराहारीमा कारोबार भएको थियो । भने यस आ.वर्ष ७९०७९/८० मा करिब ३३.६३ प्रतिशतले वार्षिक करोवारमा वृद्धि भएको छ ।

यही आ.ब. ०७९/८० मा पुष्प तथा पुष्पजन्य वस्तुको निर्यात रु.६८.१८ लाख र आयत तर्फ भने ३३.०६४८ बराबरको कारोवार भएको भन्सार विभागको तथ्याङ्क रहेको छ ।

१६ औं गोदावरी फूल प्रदर्शनी २०८०

पुष्प व्यवसायी संघ नेपाल (फ्यान)को आयोजनमा ललितपुरमा '१६ औं गोदावरी फूलको प्रतियोगितात्मक प्रदर्शनी(२०८०' शुरु भएको छ । फ्यानले वि.सं. २०५१ सालदेखि नैं पुष्प व्यवसायको व्यवसायीक विकास विस्तार तथा प्रवर्द्धनका लागि लगातार रुपमा पुष्प मेला/प्रर्शनीको आयोजना गर्दै आइरहेको छ । 'रोपेर फूल गोदावरी, सजाऔं घर आँगन वरिपरि' भन्ने मूल नारा सहित नजिकै आइरहेको तिहार तथा छठ पर्वलाई समेत लक्षित गरी फ्यानको आयोजनामा १६ औं संस्करण गोदावरी फूलको प्रतियोगितात्मक प्रदर्शनी शुरु गरिएको हो । कृषि तथा पशुपक्षी विकासमन्त्री डा. वेदुराम भुसालले प्रदर्शनीको उद्घाटन गरेका उक्त प्रदर्शनी कार्तिक १८ गतेसम्म ललितपुरको जावलाखेल खेल मैदानमा सञ्चालन रहने छ । प्रदर्शनीमा करिब ७० वटा स्टल रहेका छन् । नेपाली कृषकको उत्पादनलाई प्रोत्साहन एवम् प्रवर्द्धन गर्नको लागि मेला आयोजना गरिएको आयोजक पुष्प व्यवसायी संघ नेपाल (फ्यान)ले जनाएको छ । उक्त प्रदर्शनीमा नेपालमा विगत वर्षदेखि नै व्यवसायीक उत्पादन हुँदै आएको विविध जातका गोदावरी फूल बिरुवाहरुको साथै यस वर्ष भित्रिएका गोदावरी फूलको केही नयाँ प्रजातीका फूल बिरुवाहरुको समेत प्रदर्शनी तथा बिक्री वितरण गर्न राखिएको छ ।

यसका साथै यस सिजनमा फूल्ने सयपत्री, मखमली तथा अन्य सिजनल फूल बिरुवाहरुको समेत प्रदर्शनीमा समावेश

उपयोगी हुन छ। यस गोदावरी फूलको प्रदर्शनीमा ४० हजार बढीले प्रत्यक्ष अवलोकन गर्ने साथै १ करोड भन्दा बढिको व्यवसायिक कारोबार हुने अपेक्षा गरिएको छ।

फ्यानका अनुसार मेला अवधी भर मेला अवलोकन गर्न आउने दर्शक, अवलोकनकर्ता तथा व्यवसायीहरुको शून्य मौज्दातमा खाता खोली ३ सय खातावालाको नाममा कृषि विकास बैंक लिमिटेडले जम्मा गरिदिने छ। साथै खाता खोल्ने ग्राहकहरुलाई मेलामा जुनसुकै फूल बिरुवा खरिदमा १० प्रतिशत छुटको व्यवस्था पनि मिलाइएको छ। नेपालीहरुको महान चाड तिहार तथा छठ पर्व नजिकिदै गर्दा घर / आँगन वा बगैंचा सजाउन तथा स्वागत सत्कारमा विशेष प्रयोग हुने फूलको सहज उपलब्धता गराउन, गोदावरी फूलको व्यवसायीक प्रवर्द्धन गर्न, समय अनुकूल पुष्पको जातिय विकास एवम् गुणस्तरिय उत्पादनमा सहयोग पुयाउनका लागि यस किसिमका कार्यक्रमहरु आयोजना गरिएको फ्यानले जनाएको छ। उक्त प्रदर्शनीको सह(आयोजक संस्थाको रुपमा पुष्प विकास केन्द्र रहेको छ, भने सहयोगी संस्थाको रुपमा कृषि पूर्वधार विकास तथा कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन केन्द्र, प्रायोजक संस्थाको रुपमा सेवा कोकोपिट रहेको छ। बैंकिङ साझेदार संस्थाको रुपमा कृषि विकास बैंक लिमिटेड रहेको छ।

त्यसैगरी नर्सरी व्यवसायी संघले पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गरि नेपालीहरुको दोस्रो ठूलो चाड तिहारको अवसर पारी भृकुटी मण्डपमा हुन गइरहेको फूल प्रदर्शनी २०८० बारेमो जानकारी दिएको छ। उक्त मेलाको संयोजक समेत रहेका रविनकुमार गौतमले एक प्रेस विज्ञाप्ति प्रकाशित गरि प्रदर्शनी यही १४ देखि १८ कार्तिक सम्म हुने जनाएको छ।

प्रेस विज्ञाप्ति :

कुनै पनि बोट बिरुवा, वनस्पति कृत्रिम रुपमा मानवीय इच्छा र आकांङ्क्षा अनुसार उत्पादन, विकास र विस्तार गर्न प्रारम्भमा नर्सरीको आवश्यकता पर्दछ। वन जङ्गलमा प्राकृतिक रुपमा हुने पुनरुत्पादन बाहेक सबै वानस्पतिक प्रशारण नर्सरीबाटै हुने र बोट बिरुवाको गुणस्तर असल बिउबिजन

व्यवस्थापन देश भित्र र बाहिर आयत निर्यातसँग जोडिने राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय नितिगत तथा कानूनी पक्ष, स्थानीय रैथाने, मौलिक बोटबाट बिरुवाहरुको संरक्षण, सम्वर्द्धन साथै जातिय गुण तथा विशेषताहरुको पुस्तान्तरण जस्तो वानस्पतिक जैविक विविधताको संरक्षण एवं हाम्रो परम्परागत सिप तथा ज्ञान संरक्षण, पुस्तान्तरणका विषय समेत समेतिएको हुन्छ। यस्तो महत्वपूर्ण विषयमा हालसम्म समग्र नर्सरी क्षेत्रको राष्ट्रिय रुपमा संगठित संस्था नभएको तथा नर्सरी व्यवसायीहरुको हक, हित तथा अधिकारको सुनिश्चितताका साथै व्यवसायिक लगानी सिप, लगानी र सिप, क्षमताको विकास र विस्तार एवं प्रवर्द्धन गर्न संगठित गर्ने छाता संगठनको अभाव खड्कीरहेको छ। सन्दर्भमा समग्र नर्सरी व्यवसायको विकास र विस्तार गरि स्वच्छ वातावरण सहित संस्थाले पुष्प नर्सरी, कृषि तथा वन नर्सरी, फलफूल नर्सरी र जडिबुटी नर्सरीका विषय क्षेत्रलाई समेती व्यवसायीहरुलाई संगठित गर्ने गर्दछ।

यसै सन्दर्भमा यस नर्सरी व्यवसायी संघ, नेपालले फूल तथा बत्तीको विशेष पूर्व तिहारलाई मध्यनजर गर्दै यही २०८० कार्तिक १४ देखि १८ गते सम्म ५ गते तिहार फ्लोरा एक्स्पो २०८० भृकुटीमण्डप स्थिति प्रदर्शनी स्थलमा देशका विभिन्न भागबाट नर्सरी व्यवसायीहरुको सक्रिय सहभागीतामा भव्य आयोजना हुन गईरहेको व्यहोरा सहर्ष जानकारी गर्दछौं।

यस मेलामा विभिन्न प्रजातिका फूल फूल्ने तथा नफुल्ने आलंकारिक फूल बिरुवाहरु लगायत कृषि तथा वन, जडिबुटी नर्सरी, फलफूल नर्सरीबाट उत्पादित विधि प्रजातिक बोटबिरुवाहरु प्रदर्शनी तथा बिक्री वितरणको लागि राखिने छ। मेलामा ६० वटा व्यवसायिक वटा व्यवसायिक स्टल रहने छ। साथै मलखाद, अर्गानिक एवं रसायनिक विषादी, बिउ बिजन, औजार, उपकरण तथा प्राविधिकहरुको समेत स्टल रहने छ। नर्सरी व्यवसाय गर्न चाहने नव उद्यमी, जिज्ञासु एवं अध्ययन अध्यपन साथै अनुसन्धान गर्ने सम्पूर्णको लागि यस मेला वृहत साझा मञ्च हुने हामीले विश्वास लिएका छौं। मेलाको आकर्षणको रुपमा प्रदर्शनी फूल

क्रियाशिल व्यवसायीहरु मध्येबाट १ जनालाई सम्मान पत्रद्धारा सम्मान गरिनेछ। नर्सरी क्षेत्रमा आयातित वस्तुको प्रतिस्र्पाथापनको लागि वृहत लगानीबाट उत्पादनमा सक्रिय व्यवस्थापन मध्येबाट १ जनालाई नगद, दोसल्सा तथा सम्मान पत्रबाट सम्मान गरिने कार्यक्रम गरिने छ। यस मेलामा कम्तीमा ३० हजार अवलोकनकर्ताले अवलोकन गर्ने साथै ५० लाख भन्दा बढीको आर्थिक कारोवार हुने अपेक्षा गरेको छौं। मेला अवलोकन गर्न सर्वसाधारणका लागि प्रवेश शुल्क प्रति व्यक्ति रु. १००/(विद्यार्थीहरूका लागि प्रति व्यक्ति रु.५०/(व्यवस्था गरेको छौं। तिहारलाई लक्षित गर्दै यो वर्ष काठमाडौं उपत्यकाको दुई स्थानमा पाँच दिने पुष्प मेला लाग्ने भएको छ। पुष्प व्यवसायमा देखिएको आन्तरिक विवादका कारण ललितपुरस्थित जावलखेल खेल मैदान र काठमाडौंको भृकुटीमण्डप प्रदर्शनी कक्षमा आगामी कार्तिक १४ देखि १८ गतेसम्म समानान्तर रुपमा पुष्प मेलाहरु सञ्चालन हुने बुझिएको छ।

फ्लोरिकल्चर एशोसिएसन नेपाल (फ्यान)ले लालितपुरमा र नर्सरी व्यवसायी संघ नेपालले भृकुटीमण्डपमा पुष्प मेला आयोजना गर्न लागेका हुन्। विगत १६ वर्षदेखि फ्यानले तिहार लक्षित पुष्प मेला सञ्चालन गर्दै आएको छ। तर यो वर्ष अर्को पक्षले छुट्टै मेला सञ्चालन गर्न लागेको हो।

फूल उत्पादक किसान र नर्सरी व्यवसायीलाई प्राथमिकता नदिएकाले अर्को पुष्प मेला सञ्चालन गर्न लागिएको संघका अध्यक्ष रामजी तिमिल्सिनाले बताए। 'स्वदेशमै फूल खेती गर्ने र नर्सरीका किसानका लागि यो मेला आयोजना गरिएको हो,' उनी भन्छन्, 'मेलामा स्वदेशमा उत्पादित फूललाई प्रथामिकता दिइने छ।' यता फ्यानले भने अर्को पुष्प मेला आयोजना गर्नु संस्था विरोधी कार्य रहेको आरोप लगाएको छ। फ्यानका सचिव हिरामणि शर्माले आफूहरुले आयोजना गर्ने मेला आधिकारिक भएको बताए। 'अर्को मेला अनाधिकृत व्यक्तिले आयोजना गरेका हुन्,' उनले भने, 'एकै मितिमा मेला आयोजना गर्नु संस्थाको विरोध गर्नु हो।'

बढी निको हुने वैज्ञानिक निष्कर्ष

स्थानीय गाईको गहुँतबाट १४८ प्रकारका रोग निको हुने वैज्ञानिक अनुसन्धानले प्रमाणित गरिसकेको छ । स्थानीय गाईको घ्यूले बढेको कोलेस्ट्रोल (रगतमा हुने बोसो)ले सन्तुलन गराउनुका साथै मुटुरोगका लागिसमेत लाभदायक हुने तथ्य सार्वजनिक भएको छ ।

रुसी वैज्ञानिक शिरोबीचले मानिसमा हुने रेडियोधर्मी कणको प्रभाव नष्ट गर्ने क्षमता गाईको दूध, दही, घ्यू, गहुँत र गोबरमा हुने अनुसन्धानबाट पत्ता लगाउनुभएको छ ।

सन् २०१२ मा अमेरिकन हर्ट एशोसिएशनले वर्षा गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ । 'इथिलिन अक्साइड' र 'फारमेलडी हाइड' ग्याँसले पर्यावरणमा नकारात्मक असर पुऱ्याउने जीवाणुलाई मारी शुद्धीकरण गर्ने भएकाले गाईको घ्यूको महत्व बढेको हो ।

राष्ट्रिय जनावर भएर पनि गाईको विनाशको क्रम बढेकाले अहिले नेपालमा वृहत् अभियान नै शुरु गरिएको छ । नागरिकस्तरबाट शुरु गरिएको यो अभियानमा दिन प्रतिदिन सहभागिता बढ्न थालेको छ ।

सरकारले जर्सी गाईलाई सहुलियत दिएर

स्थानीय गाईको दही सेवन गर्नाले उच्च रक्तचाप ३१ प्रतिशतले न्यूनीकरण भएको एक शोधपत्रमा उल्लेख गरेको छ । इन्टरनेशनल कार्डियोलोजी भारतका अध्यक्ष डा.शान्तिलाल साहले पनि भैंसीको दूधमा लोङ्चन नामक चिल्लो पदार्थ बढी हुने र उक्त चिल्लो नसामा जम्ने भएकाले हृदयाघातको समस्या देखापर्ने तथ्य सिद्ध गर्नुभएको छ ।

"गाईको दूध छातीका रोगीका लागि वरदान सावित भएको छ । गाईको गहुँतमा पनि अमेरिकाले अनुसन्धान गरि पाँच प्रकारका औषधिको 'पेटेन्ट राइट' लिएको र भारतले पनि गाईको गोबरमा अनुसन्धान गरी ४८ वटा औषधिका लागि 'पेटेन्ट राइट' लिएको गोब्रती योगी सोमराज बताएका छन् ।

गाईको घ्यूमा पनि उत्तिकै औषधीजन्य गुण छ । यस्तो घ्यूले हवन गर्दा 'प्रोपिलिन

स्थानीय जातका गाईलाई बेवास्ता गरेको भन्दै अभियानकर्ता यसमा जुटेका हुन् । जर्सी गाईबाट आउने दूध, दही, घ्यू स्वास्थ्यका लागि राम्रो नभएको वैज्ञानिक अनुसन्धानबाट समेत प्रमाणित भइसकेको अभियानकर्ताले बताएका छन् ।

शास्त्रमा भनिएको छ, "शास्नादि मत्वंगोत्वं ककुद् वत्वं गोत्वं" अर्थात् जसमा माला र जुरो हुन्छ त्यो नै गाई हो । स्थानीय गाई गोरुमा जुरो हुन्छ । स्थानीय गाई गोरु प्राकृतिक हुन् भने जर्सी गाई गोरु विकासे हुन् ।

स्थानीय गाई गोरुमा हुने जुरोले सूर्य र चन्द्रमाबाट आउने किरणलाई तान्छ । यो जुरोलाई सूर्यकेतु नाडी भनिन्छ । सूर्यकेतु नाडीले सूर्य र चन्द्रमाबाट लिएको किरण शक्तिका रुपमा गाईको दूध, गहुँत र गोबरमा प्रकट हुन्छ । यसरी प्रकट भएका शक्ति र

स्थानीय गाईको दूधमा 'ओमेगा ३' नामक तत्व पाइन्छ । यसले स्मरण शक्ति बढाउने र 'सेरी ब्रोसाइड' नामक तत्वले कुनै पनि खालका क्यान्सर हुन दिँदैन । गाईको गहुँतमा 'कर्क्युमिन' नामक तत्व पाइन्छ जुन 'एण्टी क्यान्सर ड्रग' हो । यसले क्यान्सर रोग लाग्नबाट समेत बचाउँछ । गहुँतमा अन्य २४ तत्व पाइने र यसले मानव शरीरका सम्पूर्ण आवश्यकता पूर्ति गरि निरोगी बन्न सहयोग पुऱ्याउँछ ।

इटालीमा प्राजिई विङ्गेडले गाईको गोबरमाथि अनुसन्धान गरी क्षयरोग र मलेरियाका कीटाणुलाई मार्ने क्षमता हुन्छ, भन्ने प्रमाणित गर्नुभएको छ । नपुङ्सकता, चिडचिडापन, मधुमेह, उच्च रक्तचाप, बाथ, मिर्गौलाले काम नगर्नेजस्ता समस्या आधुनिक कृषि प्रणालीका उपज हुन् ।

गाईको गहुँत र गोबरबाट बनेको प्राङ्गारिक मल हाली गरिएको खेतीबाट यस्ता रोग नलाग्ने भएकाले पछिल्लो समय युरोप र अमेरिकालगायत अन्य शहरमा अर्ग्यानिक खेती गर्ने क्रम बढ्न थालेको छ ।

वैदिक सनातन धर्मावलम्बीले किन गाईको पूजा गरेर गाईको गहुँत, गोबर र दूधलाई पवित्र मानेका रहेछन् भन्ने कुरा अहिले वैज्ञानिकले अनुसन्धान गर्न थालेको धर्मशास्त्रविद् एवं नेपाल पञ्चाङ्ग निर्णायक समितिका अध्यक्ष प्रा.डा.रामचन्द्र गौतम बताउनुहुन्छ ।

"हाम्रा ऋषिमुनिले अध्ययन अनुसन्धानबाट प्रमाणित गरेर नै यी कुरालाई पवित्र मानेका थिए । यस विषयमा वैज्ञानिकले अहिलेमात्र अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्दैछन्, यस्ता गुणले भरिएको गाई दान गर्नाले दान गर्ने मानिस पनि पवित्र हुने भएकाले हाम्रा धार्मिक कार्यक्रममा गोदान अर्थात् गाई दानको विधि रहेको हो" भन्नुहुन्छ ।

यस किसिमको महत्व भएको राष्ट्रिय जनावर गाईलाई कसैले खान्छन् भनेकै तर्कका आधारमा राष्ट्रिय जनावरबाट हटाउन अनेक प्रयास हुँदै आएकाले यसविरुद्धको अभियानमा आफु पनि लागेको पूर्व सांसद शंकर पाण्डे बताउनुहन्छ ।

"के बाघ र डाँफे कसैले खाँदैनन् र ? अनि खागकै लागि कति गैंडाको हत्या गरिन्छ, के अब यी सब हुन दिइरहने"(भन्ने करामा

शिवजीको बाहन न साँढे अर्थात् गोरु रहन गएको र धेरै गाईको रक्षा गरेकाले गोरक्षनाथबाट अपभ्रंश भई गोरखनाथ हुन गाएको बताइन्छ

यही भूमिमा गाई गोठालाबाट द्रव्य शाह राष्ट्रनायक बने । धेरै गाई पाल्ने गोपालवंशी राजाहरुले समेत यही भूमिमा शासन चलाएका थिए । आधुनिक नेपालको गोरखा जिल्लाको नामाकरण पनि गोरखानाथ जन्मिएको र गाईको रक्षा गरेकैले हुन गएको र गोरक्षाबाट अपभ्रंश भई गोरखा शब्द बनेको हो ।

यसैले शास्त्रमा भनिएको छ (

“यदा देवेषु वेदेषु गोषु विप्रेसु साधुषु ।

धर्म मयि च विद्वेष सवा आसु विनश्यति ॥”

अर्थात् जसले गाई, देवता, वेद, साधु र धर्ममा विद्वेष गर्छ त्यो यो देशमा टिक्दैन । पशुपतिनाथ र गोरखनाथको तपस्याको अगाडि कोही टिक्न सक्दैन ।पञ्चगव्य उपचार **पद्धति** :

स्थानीय गाईको पञ्चगव्य (दूध, दही, घिउ, गहुँत र गोबर) का माध्यमबाट हुने चिकित्साको तुलना विश्वका कुनै पनि चिकित्सा प्रणालीसित हुन नसक्ने वैज्ञानिक अध्ययन अनुसन्धानबाटै प्रमाणित भएको छ । यस चिकित्साले मधुमेह, उच्च रक्तचाप, बाथ, दम, युरिक एसिड, चर्म रोग र अर्थराइटिस जस्ता रोगमा समेत लाभ हुन्छ । ‘मास्टर डिप्लोमा इन पञ्चगव्य थेरोपी’मा चेन्नई दक्षिण भारतबाट पञ्चगव्य चिकित्सा अध्ययन गर्नुभएका गोव्रती योगी यस्ता रोगमा पञ्चगव्य चिकित्सा वरदान सावित भएको बताउनुहुन्छ । यसैले देशभरका गौशालामा पञ्चगव्य चिकित्सा पद्धति पुनःस्थापना गर्न लागिएको उहाँको भनाई छ ।

पञ्चगव्य चिकित्साको दक्षिण भारतको चेन्नईमा प्राज्ञिक अध्ययन अध्यापन हुने तर अन्यत्र भने प्रशिक्षण मात्र दिने गरिएको छ । नेपालमा अध्ययन अध्यापन त परै जावस् अहिलेसम्म प्रशिक्षण समेत भएको छैन । पञ्चगव्य चिकित्साको उपचार भने काठमाडौंस्थित नयाँसडकमा रहेको कल्याण आयुर्वेद केन्द्रमा शुरु भएको छ ।

भारतबाटै अध्ययन गरी आएकाले अहिले यस केन्द्रमा पञ्चगव्य चिकित्साबाट उपचार

आग्रह

प्रेस विज्ञाप्ति

यही मिति २०८० कार्तिक १७ गते राति ११:४७ बजे जाजरकोट र रुकुमपश्चिम सहितका कर्णाली प्रदेशका विभिन्न किसान बाहुल्य क्षेत्रमा दिनभरि आफ्नो खेतबारीमा काम गरेर थकित भई किसानहरू र आम जनसमुदाय मस्त निद्रामा सुतेकोबेला एक्कासी जाजरकोटको रामीडाँडा केन्द्रविन्दु बनाएर गएको भूकम्प र त्यसलगत्तै पटकपटक गएका पराकम्पनहरूका कारण किसानहरू र आम जनसमुदायले ठुलो जनधनको क्षति बेहोर्नुपरेको घटनाले हामीलाई मर्माहत बनाएको छ । सो भूकम्प र पराकम्पनहरूका कारण जीवन गुमाउनुभएका किसानहरू र जनसमुदायप्रति हाम्रो संगठन अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)को तर्फबाट हामी हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै शोक संतप्त परिवारजनमा हार्दिक समवेदना प्रकट गर्दछौं । साथै, भूकम्पका कारण घाइते भएका सबैको शीघ्र स्वास्थ्यलाभको कामना गर्दछौं ।

नेपाल सरकारका प्रधानमन्त्री तथा नेकपा (माओवादी केन्द्र) अध्यक्ष क.पुष्पकमल दाहाल ‘प्रचण्ड’ भूकम्प गएको भोलिपल्ट सबेरै सम्पूर्ण सुरक्षा निकायहरू र सरकारी निकायहरूको परिचालनसहित चिकित्सक टोली र उपचार सामग्री साथैमा लिई घटनास्थल पुगेर दुःखी किसानहरू र जनताको पीडामा सहभागी मात्र नभई आफू चढेको हेलिकोप्टरमै घाइतेहरूको उपचारको व्यवस्था गर्ने र सो हेलिकप्टर घाइतेहरूको उद्धारका लागि छाडेर आफू नियमित उडानमार्फत काठमाडौं फर्कने अद्वित्तीय कार्यप्रति सम्पूर्ण नेपाली किसानहरूको तर्फबाट उच्च सम्मानसहित धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौं । यस घटनाले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र जनताको सर्वोत्तम व्यवस्था भएको र नेपाल सरकारका प्रधानमन्त्री तथा नेकपा (माओवादी केन्द्र) अध्यक्ष क.प्रचण्ड देशका राजनेता र सम्पूर्ण नेपालीहरूका श्रेष्ठतम् अभिभावक भएको अनुभूति दिलाएको छ । नेपाल सरकारले पीडितहरूको उद्धार र राहत संकलन तथा वितरणमा देखाएको गर्दछौं ।

हामी यो दुःखद घटनामा परी घाइते भएकाहरूको शीघ्रातिशीघ्र उपचारको व्यवस्था मिलाउन, राहत संकलन तथा वितरणमा घोषणा गरिएको एकद्वार प्रणालीलाई कडाइका साथ लागु गर्दै राहत र उद्धारको काममा तीव्रता दिन नेपाल सरकारसँग जोडदार माग गर्दछौं । यो समय जनताको मुख्य बाली धान र कोदो भित्राउने, गहुँ, जौ, उवा लगायतका बालीहरू, प्याज, बिउ उत्पादनको मूला र विभिन्न मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी लगाउने मौसम भएकोले किसानहरूका लागि आवश्यक कृषि सामग्री उपलब्ध गराउन र भूकम्पका कारण क्षति पुगेका किसानहरूलाई उचित राहत तथा क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गर्न पनि हामी नेपाल सरकारसँग माग गर्दछौं ।

देशको प्रधानमन्त्री स्वयं घटनास्थल र पीडित जनताको बिचमा पुगिसकेर उद्धार र राहतका लागि आवश्यक स्रोत, साधन र जनशक्ति परिचालनमा खटिएको बेला जनताको पीडालाई मजाक र पीडित जनतालाई आतंकित बनाउँदै फेसबुक भिडियो तथा युट्युबमार्फत निजी आम्दानीको स्रोत बनाउन र राजनीतिक स्वार्थको साधन बनाउन लस्कर लागेर भूकम्प प्रभावित क्षेत्रमा पुग्ने र जनताको घाउमा नूनचूक छर्कने कार्य अबिलम्ब रोक्न, बरु त्यसको सट्टा भूकम्प प्रभावित क्षेत्रसम्म पुग्ने आफ्नो समय र खर्च समेत थप गरी राहत तथा उद्धार कार्यमा वास्तविक सहयोग पुऱ्याउन हामी सबैलाई अपिल गर्न चाहन्छौं । साथै, प्रभावित क्षेत्रका सरकारी निकायहरूले उद्धार, अस्थायी बास र संरचना निर्माण, लगत संकलन र राहत व्यवस्थापन तथा वितरणमा खर्च गर्नुपर्ने समय सामाजिक सञ्जालमा जनताका दुःख बेचेर कमाउन चाहनेहरू र निजी वा राजनीतिक स्वार्थका लागि प्रभावित क्षेत्रमा सेल्फी क्यामेरासहित पुगेका पाहुनाहरूको स्वागतमा खर्च गर्नुपर्ने अवस्थाको अन्त्य गराउन पनि नेपाल सरकारसँग माग गर्दछौं ।

हार्दिक क्रान्तिकारी अभिवादनसहित

मिति: २०८०/०७/२१ गते

हामी सबैले सानैबाट सुन्दै आएको कुरा "नेपाल जैविक विविधताले भरिपूर्ण देश हो ।" यस सुन्दर भुमिमा हजारौं किसिमका जिवजन्तु तथा वनस्पतिहरु पाइन्छ । वनस्पतीकै कुरा गर्दा आज हामी टिमुर बारे जानकारी लिनेछौं । हुन त टिमुर बारे धेर(थोर ज्ञान सबैमा हुन्छ । हामिले दैनिक रुपमा यसको उपभोग गरिरहेकै हुन्छौं । हाम्रो भान्साघरमा धेरैजसो यसको प्रयोग मसलाको रुपमा र चटनी बनाउन हुन्छ जुन सर्वप्रीय छ ।

परिचय :

महाभारत पर्वत श्रृंखलाको १२०० देखि १५०० मिटरसम्मको उचाईमा पाइने यस टिमुरलाई अग्रेजी भाषामा सिच्यान पेप्पर (Sichyan pepper) भनिन्छ । त्यसैगरि तामाङ भाषामा जप्रुमो भनिन्छ भने नेवारी भाषामा यो "टेबु" नामले प्रख्यात छ । रुटेसी (च्गतबअभबभ) वनस्पती परिवार भएको यसको वैज्ञानिक नाम भने जान्थोजाइलम अर्मेटम (श्बलतजयहथफि बन्कबतग म्त्र) हो । टिमुरको बोट करिब २ मिटर देखि ६ मिटर सम्मको उचाईमा हुन सक्छ । यसको बोट भरिनै केही चेप्टो परेका तिखा(तिखा काला काँडाहरु हुन्छन, जसलाई गाउँघरमा बल्छिको रुपमा समेत प्रयोग गरिन्छ । टिमुरको डाँठको दुबैतिर स(साना २ देखि ६ जोडिसम्म तीखो टुप्पो भएका पातहरु पलाएका हुन्छन । यी पातहरु माड्दा एक किसिमको मीठो सुगन्ध आउँछ । टिमुर फल सानो रातो ४(५ मिलिमिटर डायमिटरका हुन्छन । फलको स्वाद तितो पिरो हुनुका साथै जिब्रो पर्पराउने हुन्छ । फलहरु वास्नादार हुन्छन । काँचोमा हरियो हुने यी फलहरु पाकेपछि रातो रङ्गमा परिणत हुन्छन । फल भित्र एउटै मात्र गोलो कालो टल्किने बीउ हुन्छ । अन्य बोटबिरुवामा जस्तै टिमुरमा पनि भाले पोथी फुल फरक(फरक बिरुवामा हुन्छ । फुल हरिया र केही पँहेला साना आकारका हुन्छन ।

आवश्यक माटो र हावापानी :

टिमुर खुल्ला डाँडा, पाखापखेरोमा पाइने वनस्पति हो । यसको लागि सुर्यको किरण उचित मात्रामा हुनुपर्छ । साथै हिउँदमा ठण्डा र गर्मीमा न्यानो हुने हावापानी भएको क्षेत्रमा यसको राम्रो विकास हुन्छ । माटो

टिमुर कहाँ पाइन्छ ?

टिमुर कश्मिरदेखि नेपाल, भुटान, पुर्वी चीन, ताइवान, फिलिपिन्ससम्म फैलिएको छ । नेपालमा रुकुम, रोल्पा, प्युठान, सल्यान, आछाम र जाजरकोट टिमुरका लागि प्रसिद्ध मानिन्छन् । विशेष गरेर यो कटुस गुराँस, चुत्रो, सल्लो, बाँझ आदि प्रजातीका वनस्पतीसँग मिसिएको पाइन्छ ।

टिमुर खेती कसरी गर्ने त ?

टिमुरको बिरुवा फागुन चैत तिर खनजोत गरि नर्सरी ब्याडमा बीउ उमारेर प्राप्त गर्न सकिन्छ । १ हेक्टरमा ५०० ग्रामको दरले बीउ रोप्नु पर्छ । १० सेन्टिमिटरको फरकमा लाइन मिलाएर बीउ रोप्नु पर्दछ । बिउलाई ब्याडमा रोपेपछि धुलो माटोले हलुकासँग छोप्नु पर्छ । त्यसपछि परालले पातलो गरि ढाक्नु पर्छ । ब्याडमा बीउ उम्रिन थालेपछि परालालाई हटाउने र अर्को ६० सेन्टिमिटर जति अग्लो छाप्रोको छहारी दिनु पर्छ । प्लास्टिकको थैलामा पनि यसको बिरुवा उमार्न सकिन्छ । सामान्यतया बिरुवा एक वर्षको (लगभग १५ सेन्टिमिटर) जति भएपछि रोप्न योग्य हुन्छ ।

बिरुवा निकाल्ने अर्को विधि भनेको कटिङ (cutting) प्रक्रिया हो । कटिङबाट निकालिएको बिरुवाले छिटो फल दिने भएकाले यो ज्यादा लोकप्रिय छ ।

बिरुवा लगाउनु भन्दा ३-४ महिना अगाडि नै ४-४ मिटरको फरकमा ३५/३५ सेन्टिमिटरको खाडल खनेको हुनुपर्छ । अनि वेर्नाको प्लास्टिकको थैलो हटाई बिरुवा रोप्न मिल्छ । जाडो मौसममा वृक्षारोपण गर्दा माघ, फागुन महिना उचित मानिन्छ । अझ एकझरि पानी परेपछि तयारी अवस्थाको खाडलमा बिरुवा रोप्नु एकदमै उपर्युक्त हुन्छ । बिरुवा लगाएको केही समयसम्म सिचाईंको व्यवस्था मिलाउनु पर्छ । बिरुवा रोपेको लगभग ३ वर्षबाट फल लाग्न थाल्छ । यसबिचमा हामीले वर्षको ३(४पटको दरले गाईवस्तुको मल बिरुवाको वरिपरि लगाएर गोडमेल गर्नुपर्छ ।महत्व र उपयोगिता :

टिमुर एकदमै ज्यादा आर्थिक, सांस्कृतिक, औषधीय, आयुर्वेदिक तथा औद्योगिक महत्व बोकेको वनस्पती हो । विशेष गरि पहाडी क्षेत्रमा बढि पाइने टिमुरको परापुर्वकालदेखि नै अनेकौं तरिकाले प्रयोग भइरहेको छ । (गाउँघरमा जंगली जुका फाल्न, पेटको दुखाई, दाँतको दुखाई, हाडजोर्निको दुखाई कम गर्न, घाउचोट-खटिरा लाग्दा, लेक लाग्दा यसको प्रयोग गरिन्छ । टिमुरको फलको बोक्राबाट स्टिम डिस्टिलेसन (क्तभक मष्कतर्षबितष्यल) को माध्यमद्वारा एक प्रकारको सुगन्धित तेल तयार गरिन्छ ।

फाइदा हुन्छ ।
(फोसफोरस (Phosphorous)को मात्रा अत्यधिक हुने भएकाले टिमुरको सेवनबाट हयीहरु मजबुत बन्छन् ।
(प्रायजसो जाडो मौसममा खानामा यसको नियमित सेवन गर्दा शरीरमा न्यानोपनको आभास हुन्छ ।
(टिमुरको सेवनबाट आँखामा हुने धेरै समस्याबाट छुट्कारा पाउन सकिन्छ । शरीरमा रक्तचाप, धड्कन आदिलाई सन्तुलनमा राख्न पनि यसको प्रयोग हुन्छ । औषधीय रुपले एकदमै ज्यादा महत्व बोकेको टिमुर एलोपेथी र आयुर्वेदिक दबाईहरुमा एक अभिन्न तत्वको रुपमा प्रयोग हुन्छ ।
(टिमुरको पात,बोक्रा,जरा आदि सबै भाग केही न केही तरिकाले प्रयोग गर्न मिल्छ।धेरैजसो यी भागहरुबाट दन्तमन्जन र साबुनहरु बनाइन्छ ।

सम्भावना र वर्तमान अवस्था :

यति धेरै महत्व बोकेको यस वनस्पतिको हामीले सही तरिकाले खेती र बजारिकरण गर्न सक्ने हो भने यसबाट मनग्गे आर्थिक लाभ उठाउन सक्छौं । टिमुर विशेष गरि पहाडी क्षेत्रको भिर पाखामा सजिलै खेती गर्न सकिन्छ । जहाँ अन्य अन्न बाली लगाउँदा बाँदर, दुम्सी, चराचुरुङ्गीहरुले नष्ट गर्ला भन्ने डर हुन्छ भने टिमुरको खेतीमा त्यस्तो डर हुन्न । साथै एउटै बोटले कयौं वर्षसम्म फल दिइराख्ने, धेरै हेरविचार गरिरहनु नपर्ने,अमलिन बालुवे माटो र बाँझो जमिनको पनि सदुपयोग हुने भएकाले अहिले आएर धेरैको आकर्षण यसप्रती बढ्दै गरेको देख्न सकिन्छ । यो सकरात्मक लक्ष्यण हो । वर्तमान अवस्थामा राष्ट्रिय तथा अन्तर्रास्ट्रिय बजारमा यसको अत्याधिक माग भएको तर सप्लाई भने एकदमै कम भइहेकोले टिमुर ब्यवसायले ठूलो सम्भावना बोकेको छ । अहिले हाल नेपाली बजारमा टिमुर प्रति किलो ९०० देखि १२०० सम्ममा बिक्री भइरहेको छ भने अन्तर्रास्ट्रिय बजारमा यसको मूल्य १४०ं० छ । एक हेक्टर जमिनमा हामीले १००० बोटहरु लगाउन सकिन्छ र हरेक बोटबाट औसतमा २ देखि ४ किलो फल प्राप्त गर्न सकिन्छ । यो तथ्याङ्कलाई मिलाएर हेर्ने हो भने हामीले एक हेक्टर जमिनबाट लगभग २००० ४००० के.जि. उज्ज्वल छ । यसलाई अन्तर्राष्ट्रिय माग अनुसारको सप्लाई गर्न सक्ने हो भने हामीले यथेष्ट विदेशी डलर नेपालमा भित्र्याउन सक्छौं । यसमा विशेष गरि हामी युवावर्गको ध्यान जान जरुरी छ । यसो भएमा हामी धेरैले थोरै पैसाको लोभमा खाडिमा गएर खिइनु पर्दैन । आफ्नै देशमा स्वरोजगार भई देश विकासमा योगदान पुर्‍याउन हुन खालको नियम नीति ल्याउनुपर्छ । बेलाबेलामा टिमुरका बिरुवाहरु, प्लास्टिक लगायत खेती गर्दा आवश्यक वस्तुहरुको किसानहरु माफ निशुल्क वितरण गर्ने, समय(समयमा आर्थिक अनुदानहरु दिएर किसानहरुको मनोबल र उत्साह बढाउने काम सरकारबाट हुनुपर्छ । कृषिविज्ञ र किसान बिचको दुरि हटाउनु पर्छ ।

बढ्दो जनसंख्या :..........

सिंचाइको विषय सिंचाइ मन्त्रालयमा जोडिने र उत्पादनको सुरक्षा किसानसँग धान खरिद गरेर उत्पादनमा हौसला थप्ने काम वाणिज्य मन्त्रालयको भएको उनीहरूको भनाइ छ । कृषिमा मल, बीउ, अनुदान जस्ता कार्यमा बजेटको पाटो अर्थ मन्त्रालयको हुने भन्दै कृषि मन्त्रालय एक प्राविधिक मन्त्रालय मात्रै भएको र यसले उन्नत प्रविधि, विकास र प्रयोगमा काम गर्नुपर्ने श्रेष्ठको सुझाव छ । 'धान र धान किसानको उन्नतिका लागि योजना आयोगले नेतृत्व गर्ने गरी आवश्यक सबै पक्ष रहने संयन्त्र बनाएर अभियान नै चलाउन ढिलाइ गर्नुहुन्न', सहसचिव श्रेष्ठ भन्छन् ।

धानको उत्पादन वृद्धि र विकासका लागि मन्त्रालयले काम गरिरहेको कृषि मन्त्रालयकी सहसचिव एवं प्रवक्ता सवनम सिवाकोटी बताउँछिन् । बीउ उत्पादन र यसको चक्र व्यवस्थापन, धान उत्पादन जोन र केन्द्रहरूलाई सिंचाइ सुविधा, किसान, उत्पादन र मिलसँगको चक्रमा जोड्ने काम भइरहेको उनको भनाइ छ ।

'उन्नत बीउ, समयमै मलखाद र प्रविधिको उपलब्धतामा सरकारको खास जोड छ' प्रवक्ता सिवाकोटी भन्छिन्, 'किसान, उत्पादन, भण्डारण र बजार तथा मिलसँगको चक्रमा जोड्न पनि तीनै तहको सरकार मिलेर काम गरिरहेका छौं ।'

कृषि मन्त्री भुसाल धान उत्पादनबाटै मुलुकले आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने भएकोले सरकारले यसमा सबै बलबुता लगाउने बताउँछन् । 'तत्काललाई किसानको उत्पादनको मूल्य र बजार ग्यारेन्टी गर्ने र दीर्घकालीन रूपमा आधुनिक प्रविधि, उन्नत बीउ र समयमै मलखादको पर्याप्तता, नेपाली उत्पादनको संरक्षण र सिँचाई सुविधा आत्मनिर्भर हुन करिब २४ लाख टन धान तत्कालै फलाउनुपर्ने बाध्यता रहेको देखिन्छ । कृषि मन्त्रालयका सहसचिव डा. रामकृष्ण श्रेष्ठको भनाइमा, चामलको रूपमा खान वार्षिक ६८ लाख ९० हजार टन धान आवश्यक पर्छ भने १० लाख ४७ हजार हजार टन धान अन्य प्रयोजन जस्तै पेय पदार्थ, पशु आहार र बीउको रूपमा प्रयोग भइरहेको छ

सहसचिव श्रेष्ठका भनाइमा जलवायु परिवर्तनका कारण धान लगायतको उत्पादनमा विश्वमै ह्रास आउन सक्ने वैज्ञानिकहरूको प्रक्षेपण छ । तर, खाद्य सुरक्षाका लागि हामी उत्पादन बढाउनुपर्ने चुनौतीमा छौं । नेपालमा वार्षिक करिब ५५ लाख टन धान उत्पादन हुन्छ । जबकि मुलुकलाई आत्मनिर्भर हुन तत्काल करिब ७९ लाख ३७ हजार टन धान चाहिन्छ ।

यो भनेको आत्मनिर्भर हुन करिब २४ लाख टन धान तत्कालै फलाउनुपर्ने बाध्यता रहेको देखिन्छ । कृषि मन्त्रालयका सहसचिव डा. रामकृष्ण श्रेष्ठको भनाइमा, चामलको रूपमा खान वार्षिक ६८ लाख ९० हजार टन धान आवश्यक पर्छ भने १० लाख ४७ हजार हजार टन धान अन्य प्रयोजन जस्तै पेय पदार्थ, पशु आहार र बीउको रूपमा प्रयोग भइरहेको छ ।
नेपालमा वार्षिक करिब ४२० लाख लिटर रक्सी बनाइने गरेको र सो उत्पादनको २० प्रतिशत रक्सी चामलबाट बन्ने सरकारी अनुमान छ ।

जनशक्ति बढ्यो, क्षेत्रफल र उत्पादन घट्यो कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका अधिकारीहरू धान उत्पादन वृद्धिमा काम गर्नु कृषि मन्त्रालयको मात्रै जिम्मेवारी नभएको बताउँछन् । धान खेती हुने जमिनको विषय, भूमि मन्त्रालयमा जोडिने, सिंचाइको विषय सिंचाइ मन्त्रालयमा जोडिने र उत्पादनको सुरक्षा किसानसँग धान खरिद गरेर उत्पादनमा

महासचिव पोखरेल

लाभिया क्याम्पासिनाले जलवायु न्यायको कुरा गर्छ । लाभिया क्याम्पासिनाले महिलाको हितको कुरा गर्छ । जनजातिका थातथलोको कुरा गर्छ । उनीहरुका वर्षौंदेखि बसोवास गर्दै आएको भूमि, (टेरिटोरिएल राइट)को कुरा गर्छ । यो बाटोबाट लाभिया क्याम्पासिनाले किसानको मात्रै, खाद्यको विषयमा मात्रै कुरा गर्दैन प्राकृतिको कुरा गर्छ । किनभने अहिलेको खेती प्रणालीले सबभन्दा बढी प्राकृतिक स्रोत साधनलाई क्षति पुर्‍याई रहेको छ ।

पर्यावरणीय कृषिमा जोडदिदै आएको संसारभर सञ्जालको रुपमा फैलिएको संगठन लाभिया क्याम्पासिनाका युवा नेता, कृषि अभियन्ता, अखिल नेपाल किसान महासंघका महासचिव, आईसीसी नेपाल संयोजक **प्रमेश पोखरेल**सँग लाभिया क्याम्पासिनाले अख्तियार गरेको सिद्धान्त, कृषि पद्धति, समग्र नेपालको कृषिको अवस्था विषयमा **धनबहादुर मगर**ले कृषि जर्नलको लागि गरेको कुराकानीको प्रस्तुत अंश ।

यहाँको परिचय दिनुहोस् ?

प्रमेश पोखरेल महासचिव अखिल नेपाल किसान महासंघ, सदस्य राष्ट्रिय किसान सञ्जाल, सदस्य नेपाल संयुक्त किसान संघर्ष समिति, संयोजक लाभिया क्याम्पासिना नेपाल, विश्वभर सञ्जाल भएको संगठन लाभिया क्याम्पासिना स्पेनिस शब्द हो । यसको अर्थ "किसानको बाटो;" भनिन्छ । लाभिया क्याम्पासिना आजभन्दा ३० वर्ष अगाडि सन् १९९३ मा वेल्जियमको मोनस भन्ने शहरमा स्थापना भएको विश्वभरिका किसानहरुको संगठनको एउटा छाता संगठन हो ।

यसले विश्वका आदिवासीहरु, साना किसानहरु, मछुवार, पशुपालक किसानहरु अथवा फिरन्ते जीवन बिताई रहेका समुदायहरुको प्रतिनिधित्व गर्दछ ।

मुख्य गरेर यसको उद्देश्य नव उदारवाद पूँजीवादले सिर्जना गरेको खाद्य तथा कृषिका समस्याहरु, ग्रामीण क्षेत्रमा बसोवास गर्ने जनताहरु, हाम्रो जस्तो देशको वहुसंख्याक जनता कृषिमा आधारित जनताहरु, कृषिमा आवद्ध छन् । यी विषयहरुमा सम्वोधन गर्न लाभिया क्याम्पासिनाको स्थापना भएको हो । संक्षेपमा भन्ने हो भने नवउदारवादी पूँजीवाद नाफामुखी कृषिको मोडल पुर्‍याउने कृषिको मोडल छ । त्यसको विरुद्धमा हामीले दिगो तरिकाले उत्पादन गर्नपर्छ । वहुसंख्याक किसान केन्द्रीत भएर उत्पादन गरिनु पर्छ उत्पादनका स्रोत साधानको विरुद्ध जो छ । यी कुरालाई सम्वोधन गर्ने गरि उत्पादनको प्रक्रिया अगाडि बढाउनु पर्छ भनेर खाद्य सम्प्रभुक्तामा आधारित पर्यावरणीय कृषिलाई पूरा गर्न अठोट बोकेर अगाडि आएको लाभिया क्याम्पासिना एउटा मजबुत संगठन हो ।

क्याम्पासिनाको उद्देश्य बताईदिनुहोस ?

विश्वमा साँढे २ अर्ब जनता कृषिमा निर्भर छन् । त्यसैबाट उनीहरुको जीविकोपार्जन भईराखेको छ र विश्वको ७० प्रतिशत खाद्यान्न आफैं ग्रामीण क्षेत्रमा बस्ने, अर्काको खेतबारीमा कामगर्ने वा आफ्नै सानो खेतबारीमा खाद्यान्न उत्पादन गर्ने जस्ता किसानहरु विश्वमा ७० प्रतिशत खाद्यान्न उत्पादनमा सहभागी किसानहरु हुन् । यसै सन्दर्भमा लाभिया क्यापासिनाको मुख्य उद्देश्य, धेय भनेको त्यही साना त्यही साना किसानको आम्दानी र रोजगारीलाई प्रत्यभूति गर्ने गरि कृषिको रुपान्तरण गर्ने हो । यो राजनैतिक दृष्टिकोणबाट प्रेरित छ । हामीले यसलाई समाजवादी अर्थतन्त्रको रुपमा वकालत गर्ने नेटवर्कको रुपमा बुझ्न सक्छौं । यो विश्वको समाजवादीहरुको प्रगतिशील किसान संघ(संगठनहरु हुन्, त्यसको थलो भएकाले एकै वाक्यमा भन्ने हो भने खाद्य सम्प्रभुक्तालाई लागुगर्ने र कृषिलाई समाजवादी रुपान्तरण गर्ने यसको मुख्य लक्ष्य हो ।

नवउद्धारवादी नीतिले साना किसानहरुलाई नराम्रो प्रभाव पारेको छ । मूल्य पाएको छैन । बजार पाएको छैन । थोरै मुट्ठीभर

संरक्षण र सुरक्षित गर्नुपर्छ जलवायुको न्यायको कुरा गर्नुपर्छ ।

कृषि भनेको सँस्कृति पनि हो । 'एग्रीकल्चर" भन्छौं ।' हामीले यति लामो समयसम्म कृषि गर्दा प्राप्त गरेका ज्ञानहरु इण्डिजिनियस ज्ञान छ । कम्युनिटी विज्डम छ । यी सबैलाई संरक्षण गर्दै अहिलेका विज्ञान, प्रविधि र शीपलाई त्यो स्थान विशेष, त्यो समुदाय विशेष, अनुकुलन हुनेगरि सुधार गर्दै, रुपान्तरण गर्दै जाने । विकासको नेतृत्व गर्ने हो ।

साथ(साथै जलवायू परिवर्तनको कुरा गर्दा विश्वका ग्रामीण क्षेत्रमा बस्ने प्रकृतिसँग निर्भर भएका जनताहरु सबभन्दा बढी प्रताडित भएका छन् । नेपालको किसानहरुको यो विश्वमा भएको जलवायु परिवर्तन वातावरणीय संकट कुनै भूमिका छैन । त्यसको दोषी हामी होइन ठूला(ठूला सपना बोकेका नवउद्धारवादीहरुको सोच हो ।

सबभन्दा प्रताडित हिमालको काखमा बस्ने, पहाडमा बस्ने, नदि किनारमा बस्ने, जनताहरु जलवायू परिवर्तनको संकटबाट प्रभावित भएको छ । लाभिया क्याम्पासिनाले जलवायु न्यायको कुरा गर्छ । लाभिया क्याम्पासिनाले महिलाको हितको कुरा गर्छ । जनजातिका थातथलोको कुरा गर्छ । उनीहरुका वर्षौंदेखि बसोवास गर्दै आएको भूमि, (टेरिटोरिएल राइट)को कुरा गर्छ । यो बाटोबाट लाभिया क्याम्पासिनाले किसानको मात्रै, खाद्यको विषयमा मात्रै कुरा गर्दैन प्राकृतिको कुरा गर्छ । किनभने अहिलेको खेती प्रणालीले सबभन्दा बढी प्राकृतिक स्रोत साधनलाई क्षति पुर्‍याई रहेको छ । यस पछ्याउदै र धर्तीमाताको संरक्षण गर्ने लाभिया क्याम्पासिनाको भिजन हो । व्यवस्था परिवर्तन मार्फत समाजवादका आधारहरु

क्याम्पासिनाको लक्ष्य र उद्देश्य बताई सक्नु भएको छ । ३० वर्ष पहिले स्थापना भएको लाभिया क्यम्पासिनाको नेपाली किसानहरुको सम्बन्ध कहिले देखि जोडियो भन्ने विषय बताई दिनुहोस् न ?

लाभिया क्यापासिनामा ८० भन्दा बढी देशका १८२ वटा संगठनहरु आवद्ध छन् । यसमा नेपालबाट अखिल नेपाल किसान महासंघ विगत २० वर्षभयो शुरु देखिनै अखिल नेपाल किसान महासंघका पूर्व नेताहरू क्याम्पासिनाको विभिन्न कार्यक्रमहरु शुरु देखिनै सहभागीता जनाउने भाग लिने गर्नुहुन्थ्यो । तथापी औपचारिक रुपमा सन् २००४ देखि सदस्यता पाएका छौं । यस्तै क्यूवाको किसान संगठन, भियतनामको एउटैमात्र किसान संगठन (भिएनएफ), ब्राजिलको किसान संगठनहरु आवद्ध छन् । हामी २० वर्षदेखि निरन्तर निर्णायक भुमिकामा रहँदै आएका छौं ।

म भन्दा अगाडि नेपालको तर्फबाट शान्ता मानवी यसको निर्णायक तह स्टेरिङ्ग कमिटी तथा इन्टरनेशनल कोर्डिनेशन कमिटीमा हुनुहुन्थ्यो । विगत ६ वर्षदेखि म पनि आईसीसी संयोजकको रुपमा लाभिया क्याम्पासिनाको ९ वटा क्षेत्रमा कामगर्ने गरि २२ जना मध्येको आईसीसीको प्रतिनिधित्व गर्दछु ।

यसरी लाभिया क्याम्पासिना दक्षिण एशियाको नेपाल, भारत, बंगलादेश, पाकिस्तान, श्रीलंकाका किसान आन्दोलनका निर्णायक व्यक्तिहरु सदस्य छन् । यसको सञ्जाल विश्वभरि फैलिएको छ । यसको सदस्य बन्न लाभिया क्याम्पासिना साम्राज्यवाद विरोधी, पूँजीवादको नाफामूखी दोहन अथवा मानिसको पनि शोषण गर्ने खालको नवउदारवादी नीतिको विरोध गर्ने पितृसत्मक विरोध गर्ने र अन्यायको विरोध गर्ने र न्याय र समानततामूलक समाजको व्याख्या गर्ने जुन किसान संघ(संगठनहरु छन् त्यस खालको संगठनहरु आवद्धता यस अभियानमा आवद्ध हुन सक्छन् ।

लाभिया क्याम्पासिनामा यहाँ आफै पनि सहभागी हुनु भएको छ । र किसान महासंघको पनि महासचिव भईसकेको नाताले नेपालको कृषिको

दवदवा भएको कृषिको मोडलहरु छन् । त्यो पूँजीवादी नवउदारवादी, वहुराष्ट्रिय निगममार्फत खेती गरिने ठूला(ठूला धनी किसानहरु प्रतिस्पर्धात्मक रुपमा खेती गरिने

पर्यावरणीय कृषि भनेको नवउदारवादी पूँजीवादी जुन कृषिको नमूना छ । त्यसको विरुद्धमा यसले किसानको अधिकारको विषयसँग सम्बन्धित छ । स्रोत साधान र सामाजिकीकरणको विषयमा कुरालाई समेतछ ।

जुन मोडल छ । त्यो मोडलको विरुद्धमा लाभिया क्याम्पासिनाको जन्म भएको हुनाले यसले पूँजीवादी नवउदारवादी र निगमीय कृषि गर्ने जुन कृषि छ । त्यसले किसानहरुलाई सीमान्तकृत गरेको छ । त्यसले किसानलाई झन् गरिब बनायो । स्रोत साधनको पनि दोहन गऱ्यो । उत्पादन गरिने खाद्यान्नलाई नाफाको वस्तुको रुपमा मात्रै लिएको हुनाले अखाद्य उत्पादन गऱ्यो । हामी त्यसको विरुद्धमा छौं । हाम्रो जस्तो अर्थतन्त्र भएको देशलाई पनि नकारात्मक प्रभाव पाऱ्यो । डब्लुटिओ मार्फत खाद्यान्नहरु आयत हुँदा हाम्रो कृषि बजारलाई प्रभावित पाऱ्यो । यहाँको किसानहरुले मूल्य पाएन । यी सबै सम्बोधन गर्न लाभिया क्याम्पासिनाले कृषि खाद्यको क्षेत्रको रुपमा मोडल अगाडि सारियो १९९६ मा विश्व खाद्य शिखर सम्मेलन भईरहेको सन्दर्भमा लाभिया क्याम्पासिनाले कृषिलाई रुपान्तरण गर्ने, किसानलाई कसरी धनी बनाउने ? उत्पादनलाई नाफामा केन्द्रीत गरेर होइन । खाद्यान्नलाई स्वच्छ रुपमा उत्पादन गर्ने तरिकालाई केन्द्रमा राखेर गर्न सकिन्छ । प्राकृतिको सन्तुलनमा खेती गर्न सकिन्छ भन्ने मोडल छ । त्यसलाई खाद्य सम्प्रभुत्ता भन्छौं । नेपालमा क्याम्पासिनो सिद्धान्तलाई नेपालको विशेषतामा आधारित बनाई कृषिको मोडल कस्तो हुनुपर्छ भन्ने व्यापक छलफल गरेपछि खाद्य सम्प्रभुत्तालाई संविधानमा पनि सुरक्षित गरेका छौं । मौलिक हक त्यसको कानुन ? खाद्य सम्प्रभुत्ता ऐन २०७५लाई कार्यन्वयन गरि कृषि क्षेत्रको रुपान्तरण गर्नुपर्छ भनेका छौं ।

न्यायोचित वितरण गरेर मात्र उत्पादनको उत्पादकत्व बढाउन सकिन्छ । किसानलाई धनी बनाउने हो । कृषिलाई आम्दानी र रोजगारी प्रत्यभूति हुने गरि बिउविजन माथि किसानको अधिकार हुनु पर्छ भन्ने व्यापक विषय वस्तुहरुलाई प्रतिपादन गऱ्यौं । अब खाद्य सम्प्रभुत्ता व्यवहारमा कसरी हुन्छ ? व्यवहारमा पर्यावरणीय कृषिको अभ्यास मार्फत गर्ने । दुखःको कुरा विगतका नीति निर्माता कुरा सुन्दा पर्यावरणीय कृषि भनेको वातावरणलाई ध्यानमा राखेर गरिने कृषि जस्तो लागे पनि राजनैतिक विषय पनि हो । पर्यावरणीय कृषि भनेको नवउदारवादी पूँजीवादी जुन कृषिको नमूना छ । त्यसको विरुद्धमा यसले किसानको अधिकारको विषयसँग सम्बन्धित छ । स्रोत साधान र सामाजिकीकरणको विषयमा कुरालाई समेतछ । साथ(साथै पर्यावरणीय कृषिले खेती गर्ने जो कि किसानहरु छन् । तिनीहरुले आफ्नो रोजगारी र आम्दानी प्रत्याभूति गर्नु पर्छ है । सरकारले आफ्ना रोजगारी किसानको उत्पादनको न्यून् नाफाको ग्यारेन्टी गर्ने गरेर सरकारले खरिद र बिक्री गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्छ । मूल्य निर्धारण र बजारको ग्यारेन्टी गर्न व्यवस्था गर्नु पर्छ । मूल्य निर्धारण र बजारको ग्यारेन्टी गर्नु पर्छ भन्ने विषयहरु कृषि नेपालमा पनि व्यापक बन्दैछ । विभिन्न तरिकाले व्याख्या गरेका छन् । कसैले जैविक कृषि मात्रै हो भन्नेर बुझ्छन् । कसैले प्राकृतिक प्राङ्गारिक मात्र होइन । अर्गानिक मात्र हो भनेर बुझ्छन् । परम्परागत कृषि र पर्यावरणीय कृषि भन्ने कुरा गर्छन । यसलाई हामीले राजनैतिक रुपमा बुझ्नु पर्छ । यो एउटा अभियान हो । आन्दोलन हो भनेर बुझ्नु पर्छ । यसलाई प्रकृतिसँगको समन्वयमा गर्दा पनि उत्पादन र उत्पादकत्व कमी हुन्न भन्ने सिद्ध गर्दै नवउदारवादी पूँजीवादी मोडलको विरुद्धमा गरिएको एउटा संघर्ष हो ।

लाभिया क्याम्पासिनाको सिद्धान्त खाद्य सम्प्रभुत्ता हो । अभ्यास पर्यावरणीय कृषि हो । छोटकरीमा बुझ्दा सर्वहारा श्रमजीविको वकालत गर्दै मुक्तिको आवाज उठाउँछ ।

यहाँले धेरै महत्वपूर्ण विषय बताई दिन भयो । लाभिया क्याम्पासिनाको विषयमा

साथै जसरी अगाडि बढ्न सकिरहेका छैन । यहाँले यसलाई नजिकबाट हेर्दा कसरी समीक्षा गर्नु भएको छ ?

दुखःको कुरा विगतमा नीति निर्माताहरुका कदमको कारण अहिले नेपालको कृषि क्षेत्र अत्यन्तै खस्कँदो अवस्थामा छ । कृषि गरिरहेको मान्छेहरु पलायन हुनुपर्ने, भागा(भाग हुनुपर्ने कृषिबाट विस्थापित हुनु पर्ने । अझै पनि हाम्रा नीति निर्माताहरुले नेपाल कृषि प्रधान देश नै भनिन्छ । अब नीतिमा कृषि प्रधान देश छ, न जिडीपीमा कृषिको योगदानको, कुरा गर्ने हो भने रेमिटेन्सले प्रधान देश बनिसक्यो । यो अवस्थामा आउनका मुलभूत रुपमा नीतिहरु सही नभएकोले भएका हुन् । हाम्रो देशको भूगोल, भौगौलिक विशेषता, हावापानी यहाँको संरचना वेवास्ता गरेर नवउदारवाद नीतिहरु लाद्ने प्रयास गरे । नेपालको किसानहरुको चाहना नबुझी जुन कृषिलाई आधुनिकीकरण गर्ने, औद्यौगिकीकरण गर्ने नाममा प्रतिस्पर्धात्मक व्यवसायिक भन्ने खालको कार्यक्रमहरु ल्याएर अन्यन्त अदुरदर्शी मोडमा हाम्रो कृषि घचेटे । षद्यन्त्रमा सामेल भएर पूँजीवादी नवउदारवादी नीतिहरु नेपालमा लादेको कारण अहिलेको हाम्रो कृषि क्षेत्र ध्वस्त बनेको हो ।

हाम्रो देश साना किसान बाहुल्य भएको देश हो । हामो देशमा ठूला(ठूला प्लटहरु छैनन । तराई बाहेक हिमाल, पहाडका जग्गा जमीन कति भिरालो छन् हामीले देखेका छौं । भिरालो जमीनमा कस्ता खेती गर्नुपर्छ भन्ने नभएर बढी आधुनिक मोडलहरु घुसाउँदा कृषि क्षेत्र ध्वस्त बनेको छ । हाम्रो देशमा हाम्रो विशेषताको शुरुवात गर्नुपछ हामीले तत्काल गरिनु पर्ने केही कामहरुमा प्राथमिकताको आधारिमा किसानखेती गरेर घाटामा नजाने गरि बिउको उपलब्धता, पशुपालन, पशुको नश्ल सुधार गर्न सकेका छैनन् । प्राविधिकहरुले गर्ने सेवा सुविधाहरु पुऱ्याउनु कता हो कता पूर्वाधारको कमी छ ।

सिँचाई छैन । हचुवाको भरमा काम भएका छन् । व्यवस्थित रुपमा सबभन्दा पहिले किसानलाई उत्पादन गरेको निम्नतम् मूल्यको ग्यारेन्टी गर्ने, किसानलाई चाहिने मल, बीउ उपलब्ध गराउने र तेस्रो ग्यारेन्टी जस्तो कृषिको संरचना र ग्रामीण क्षेत्रको रुपरेखा हेरेर राज्यले किसानहरुलाई कृषिमा सहभागी गराउनु पर्छ । आधुनिक र विकासे नीतिले केही मुठीभर व्यक्तिहरु लाभान्वित हुन्छन् । आम रुपमा सीमान्तकृत समुदाय, एकदुई वटा गाई पाल्ने सीमान्त वर्गलाई प्रोत्साहन गर्दै दिगो र पारिवारिक कृषिमा जोडदिनु पर्नेमा गलत दिशाहरु अपनायो । ३२ अर्बको मलमा अनुदान दिएर हाम्रो देशको कृषिले धान्न सक्दैन । सरकारमा बसेका नीति निर्माण गर्ने ती व्यक्तिहरुले के सम्झनु आवशयक छन भने दिगो कृषि गर्ने साँचमा आधारित हो भने १ चौथाई रकम मात्र प्राङ्गागारिक, जैविक तर्फ वजेट परिचालन गऱ्यौ भने हाम्रो गोठहरु खोरहरुमा उत्पादन भएका मलले यही बोट विरुवालाई चाहिने विभिन्न पोषकतत्वहरु नाइट्रोजन, फसफोरस, पोटास जैविक तरिकाले वनस्पतिहरुलाई प्रदान गर्न सकियो भने ३०/३२ अर्ब बाहिर गईरहेको छ बचाउन सकिन्छ । हाम्रो देशलाई आत्मनिर्भरता तर्फ लग्नु पर्छ । हाम्रो मोडल प्रतिस्पर्धात्मा होइन । तुलनात्मक लाभको पहाडिया कृषिलाई अपनाउनु पर्छ । यहाँ जे हुन्छ त्यसैमा राम्ररी ध्यान दिनुपर्छ । हामीले गर्ने कृषिको समस्या र समाधानको बाटोमा भनेको यही हो ।

मैले त यहाँलाई समीक्षा मात्रै भनेर सोधेको थिएँ, तर समाधानको विषयमा पनि सँगसँगै राखिदिनु भयो ।

अब नेपालको कृषि यहाँले भने जस्तै अनुदान भन्दा पनि व्यापारिकरण हो कि भन्ने भान हुन्छ । जुन हाम्रो प्रकिृतिक स्रोत साधनको विपरित छ भनिन्छ । त्यहीमाथि हामीले रासायनिक मल र रासायनिक विषादीहरु पनि ल्याइरहेका छौं । जसले हाम्रो देशको आदिवासी बिउविजनहरु, रैथाने बालीको मासिनमा बल पुगिरहेको छ । आयातित बिउहरुले प्रभुत्व जमाई सकेको अवस्था छ । बिउनै रहेन भने हाम्रो देशको कृषि कस्तो होला ? भन्ने हामीलाई चिन्ता लागिरहेको अवस्था छ । यहाँ लाभिया कयाम्पासिनाको विचार बोकेको किसान अभियन्ता हुन हुन्छ । लाभिया

सम्प्रभुत्ता ग्यारेन्टी गर्न, आफ्नो स्थान बीउ बिजनहरुको संरक्षण गर्दै त्यसैबाट सुधार गरेर उन्नत बनाउने हो । जिएमओ र हाइब्रिडहरु प्राकृतिक संरक्षणको हिसाबले जैविक विविधताको हिसावले ठीक छैनन् । किसानहरुलाई परनिर्भर बनाउने र लागत बढाउने ठीक छैन । बीउ विजनको संरक्षण गर्नु पर्छ भन्ने लाभिया क्याम्पासिनाको सिद्धान्त हो । हामीले बीउको सम्प्रभुत्ताको कुरा गर्छौं । नेपालमा पनि हामी लाभिया क्याम्पासिना मार्फत त्यही विषयहरुलाई नेपाल भर विभिन्न कार्यक्रमहरु मार्फत फैलाउने काम भएको छ । सिन्धुपाल्चोक लगायत विभिन्न ठाउँहरुमा सामुहिक बीउ बैंकको स्थापना गरेर बीउलाई आदान प्रदान गर्ने, स्थानीय रैथाने बीउहरु छर्ने, साथ(साथै खानेबानीमा पनि स्थानीय खाना प्रवर्द्धन गर्ने काम गरिरहेका छौं ।

अखिल नेपाल किसान महासंघले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको वायो इन्पुट विषयक कार्यक्रम भक्तपुर खरिपाटी नेपाल विद्युत प्राधिकरणको तालिम हलमा कार्यक्रम चलाई रहेका छौं । हामीले त्यसमा जैविक प्राङ्गारिक र प्राकृतिक तवरले पनि खेति गरेर उत्पादन र उत्पादकत्व घट्ने होइन बालीनालीलाई चाहिने पोषण पुऱ्याउन सकिन्छ ज्ञानहरु त्यस कार्यक्रममा बाँडेका छौं । साथ(साथै पर्यावरणीय कृषिलाई प्रवर्द्धन गर्नको लागि कर्णालीलाई जैविक प्रणाली प्रान्तको रुपमा घोषण गरिसकेका छौं । त्यसलाई बचाउनका लागि किसानले कसरी कम्पोष्ट मल, बोकासी कम्पोष्ट मल, टि कम्पोष्ट मल, भर्मी कम्पोष्ट र जैविक विषादी बनाउन सकिन्छ भन्ने ज्ञान बाड्ने छौं । तितेपाती, निमको पात, असुरो, गाईभैंसीको मल मुत्र जैविक विषादीको रुपमा प्रयोग गरेर धेरै रोगकीराहरुबाट बालीनाली बचाउन सकिन्छ । त्यसलाई प्रयोग गरेर रासायनिक विषादी कम गर्न सक्छौं । लाभिया क्याम्पासिनाको धेय भनेको कृषिलाई दिगो बनाउने हो ।

त्यसो गर्दा कृषिको विकासको साथसाथै समाजवादी रुपान्तरण सहितको वहुसंख्याक जनताको रुपान्तरण हुनसक्छ । किसानको हित हुने गरि न्याय र समानताको मोडल अपनाउने गरि गर्नुपर्छ भनेर लागेका छौं ।

They have existed for more than 500 million years, but much is still unknown about jellyfish. The EAF-Nansen programme, managed by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), discovered several new species of jellyfish off the southern coast of Africa, a significant achievement in this scientific field.
02/11/2023
Jellyfish have existed for more than 500 million years and are among the oldest living animals on the planet. Found in all marine ecosystems, even inhabiting the dark depths of the ocean, they often occur in high densities along tropical coastlines.
While there are more than 300 species of large jellyfish, scientists believe many more have not yet been discovered.
Even though these planktonic marine animals play a key role in ocean ecosystems, our understanding of them as a potential resource or as a threat to biodiversity is poor.
So in 2017-2019, when the research vessel Dr Fridtjof Nansen, the only research vessel to carry the United Nations flag, and its team of scientists discovered several new species of jellyfish off of southern Africa, it was regarded as a significant scientific achievement.
The vessel is part of the EAF-Nansen Programme, run by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) in close collaboration with Norway's Institute of Marine Research and funded by the Norwegian Agency for Development Cooperation. The programme brings together 32 partner countries in Africa and the Bay of Bengal and is making a significant contribution to marine re-

nerships with African universities, amongst others.
"In the last 20 years or so, we have begun to appreciate that the one species is not one species, and as you go around the world, they are in fact quite different," says Mark Gibbons, a professor from South Africa's University of the Western Cape (UWC), who joined the Nansen surveys.

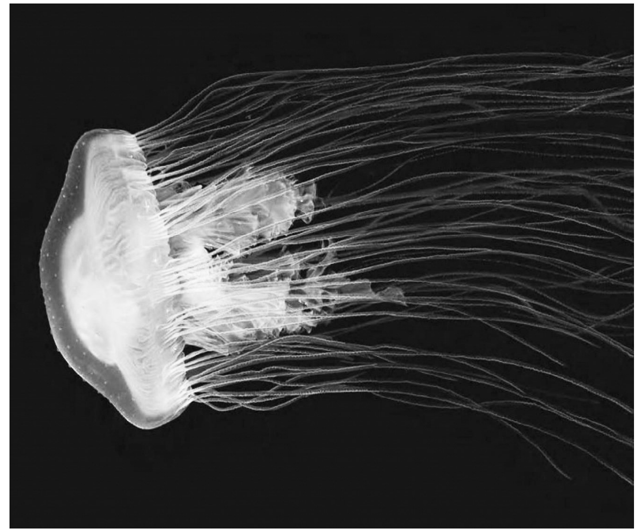

The EAF-Nansen programme has discovered a new species of Chrysaora (left) and Chironex (right) jellyfish. The Chironex species, a type of toxic box jellyfish, had previously only been known to live around the continent of Australia and off the coast of Thailand.
Initial findings of these most recent surveys have revealed a new species of Aurelia (or moon jellyfish), another of Chrysaora (compass jellyfish) and two box jellies or cubozoans, one of which belongs to the genus Chironex.
Box jellies are one of the most venomous marine animals and a sting from Chironex fleckeri, a box jellyfish from northeast Australia, can cause respiratory problems and fatal cardiac arrest within minutes.
"The discovery of a new species of Chironex is really exciting," Gibbons says. "But it's particularly exciting because it's now on the other side of the Indian Ocean where we've had no records of it in the past."

Correct species identification is vital for protecting our marine ecosystems' endangered biodiversity. However, some coastal countries, particularly in Africa and Asia, lack the necessary human and financial resources for effective biodiversity and ecosystem monitoring.
"Apart from some research in South Africa, there has been limited efforts to explore and enhance the understanding of this important taxonomic group in the region," says Edoardo Mostarda, FAO fisheries and biodiversity expert.
"The discovery of new jellyfish species is therefore highly significant as it demonstrates that there is still much we don't know about the diversity of jellyfish and other taxonomic groups off the coast of Africa."
Jellyfish potential :
Jellyfish play a critical role in ocean ecosystems. They are both predators and prey, as well as a potential resource. All species of jellyfish contain collagen, which can be harvested for pharmaceutical purposes or reconstructive surgery. Jellyfish skin polysaccharides can

drates, they have been a source of food in the Asia Pacific region for centuries.

But there are environmental and economic concerns about jellyfish. In some parts of the world, their numbers are increasing substantially and that can have negative implications for fishers' livelihoods. Large numbers of jellyfish can clog fishing nets and contaminate fish catches.

They can also replace small pelagic fish stocks, like anchovies and sardines, because jellyfish eat their eggs and larvae, and they compete with pelagics for the same types of plankton to survive.

For these reasons, it is important to learn more about where jellyfish are and what impact they have on the environment and biodiversity.

Merete Tandstad, Coordinator of the EAF-Nansen Programme, says, "Accurate species identification is essential for understanding the biology, distribution and population dynamics of the different components of our ecosystems. The Nansen's surveys are vital for advancing our scientific knowledge in little-known areas and for fisheries management."

To enhance general knowledge about jellyfish and their effects on fisheries and livelihoods, the programme released an illustrated guide of jellyfish found around West Africa.

Information is vital and this is why the EAF-Nansen Programme and the UWC released an Identification Guide to Macro Jellyfishes of West Africa, a fully illustrated glossary of 56 macro jellyfish. Covering approximately one sixth of the jellyfish known around the globe, the guide is a significant contribu-

teachers and professors," says Gibbons, who also authored the publication.

The guide is additionally important for environmental managers who need better data to assess the impact that these creatures are having on biodiversity, fish populations and fishing or tourism-based livelihoods. Gibbons says a change in jellyfish numbers or catch composition may reflect a natural population fluctuation, or it may be a sig-

It allows us, for the first time, to begin to build the all-important baseline," he says.

Through the EAF-Nansen Programme, FAO is striving to enhance the capacity of scientists to collect data, which leads to more accurate and comprehensive species identification, ultimately supporting better resource management and the long-term sustainability of marine ecosystems.

Gazans in their own words: 'We need everything. We need safety. We need peace'

As war enters its second month, Palestinians lay bare their needs for food, medical supplies and that ever elusive antidote to food insecurity.

10 November 2023, WFP StaffPalestine

As bombs continue to fall on Gaza, humanitarian needs are soaring.

Umm Ibrahim Qanenish's home is destroyed. She is among people living in fear in displaced communities where parents are unable to comfort their hungry, crying children. Hers is one among many voices in Gaza that are so little heard, as the death toll from a conflict that has already claimed the lives of more than 10,000 people - including more than 4,000 children - continues to rage.

"People are living in a horrific nightmare," said World Food Programme Executive Director Cindy McCain. "Food and water are running out. A steady flow is needed to meet the desperate needs now. Humanitarians must be able to deliver it safely and civilians must be able to reach it safely. Without this, lives will be lost and conflict will

to mourn anyone or anything'

Three weeks of near-constant bombardment in Gaza have left its entire population in desperate and catastrophic conditions...

WFP has reached more than 700,000 people with cash, bread and ready-to-eat meals in the past few weeks in Gaza, but we are meeting just a fraction of mounting humanitarian needs, with truckloads of assistance unable to cross the Rafah border with Egypt.

"I used to wonder how people who receive WFP assistance survive with the scant supplies they have," said one WFP staff member in Gaza.

WFP was working with 23 bakeries at the start of the emergency response and providing bread for 200,000 people in shelters. Today just one contracted bakery is operational, producing enough bread for 20,000 people. Photo: WFP video

"Now I know first-hand - although I think no coping mechanism could help even the most resourceful through these days… The war is eating away everything we know: people, buildings, hopes for a better future. The non-stop sound of bombs falling over the city - skip-

The Steep Slope Agriculture System in Nishi-Awa, Japan was designated a Globally Important Agricultural Heritage System (GIAHS) by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) in 2018. These remarkable agricultural fields host indigenous crops, like finger millets, important for healthy diets and biodiversity.
09/11/2023

The United Nations officially designated 2023 as the International Year of Millets to raise awareness of their nutritional and health benefits and their suitability for cultivation under adverse and changing climatic conditions.

In the mountainous Tokushima region of Japan, farmers have grown local varieties of millet, vegetables and other crops for more than 400 years. But in recent times, the cultivation of millets, a highly nutritious crop, almost died out. Only the love of a farmer in Nishi-Awa helped saved a local variety of finger millet from vanishing completely.

In post-war Japan increasing prosperity brought a marked preference for rice, while millet became a symbol of poverty. Consequently, people gradually stopped cropping millets. One local farmer remarked, "When I ate finger millet in primary school, I felt some shame because it meant a lack of rice."

Nonetheless, in 2018, when the Nishi-Awa Steep Slope Land Agriculture System became recognized as a Globally Important Agricultural Heritage System (GIAHS) by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), people quickly realized that local varieties of millet were an important genetic and cultural resource and that they are a type of crop that is highly adaptable to climate change.

The Nishi-Awa site is remarkable because, on extremely steep slopes (up to 40 degrees) normally deemed unsuitable for agriculture, crops including, buckwheat, tubers and different types of millets, without converting the land into terraced fields. Instead, grasslands are established around the sloping fields mainly for the purpose of providing kaya, a type of grass to lay over the soil or to use as mulch and prevent soil erosion.

Growing millets and other indigenous crops on these steep slopes is no small feat. However, farmers designed a unique method for using grass to stop soil erosion. Promotion Association.

After millets got more attention

was organized to promote local varieties of this important crop. However, by 2018, it was difficult to find millet farmers in the area. This was particularly unfortunate because crops like millet cannot reproduce without human intervention. Seeds of local varieties of finger millet, Japanese millet, foxtail millet, common millet and sorghum cannot be stored more than four years without a substantial decrease in the germination rate. In other words, to stay alive, the local millet varieties needed to be cropped continuously, generation by generation.

Only one elderly couple in the Higashi-iya village was still cropping the local variety of finger millet for their own consumption. The wife adored the nostalgic taste of the finger millet, and her husband continued to grow it out of his love for her. However, by 2018, even this elderly couple found that single-handedly cultivating this millet crop had become challenging.

also currently working with cultural anthropologists at Tokushima University to develop new millet commodities such as biscuits, pancakes and sweets.

By 2018, only one elderly couple was still cropping the local variety of finger millet. The Iya Millet Production Association inherited the couple's seeds and is now continuously cropping this variety at the Nishi Awa site. ©Tokushima-Mt. Tsurugi GIAHS Promotion Association

In 2021, Slow Food International registered six varieties of Iya millet as part of their Ark of Taste initiative to support their preservation. Though millet is still not a staple food in Japan today, people appreciate them for their flavour, health benefits and local origin. Rediscovering abandoned millet varieties is becoming a new source of income for local people.

The United Nations officially designated 2023 as the International Year of Millets to raise awareness of their nutritional and health benefits and their suitability for cultivation under adverse and changing climatic conditions. The hope is that more and more farmers and consumers will uncover the unique taste and exceptional traits of this underestimated crop.

As finger millet spreads back to the fields of Japan, it is because of a love story that this important crop endured and is alive again in the region.

Each year, FAO designates new GIAHS that demonstrate remarkable agrobiodiversity, traditional knowledge and invaluable cultures. These stunning landscapes are sustainably managed by farmers, herders, fisherfolk and forest people in ways that contribute to their

ter relief more quickly

An FAO and NASA Harvest project is combining satellite images with on-the-ground survey data through a mobile application. This data facilitates disaster relief efforts and gives farmers in Malawi and Namibia better insights into growing food.

13/11/2023

In ancient times, farmers would consult the night sky to determine the right time to sow or harvest. In today's information age, that data is no longer coming from the position of the stars, but from human-made satellites and mobile apps. The use of these innovative tools is helping farmers grow food better. It's also helping governments make better policy decisions and can play an invaluable role in helping relief efforts reach those in need more quickly when disaster strikes.

Through its Global Information and Early Warning System on food and agriculture (GIEWS), the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) has teamed

National Aeronautics and Space Administration (NASA), known as NASA Harvest, to improve crop yield estimates, provide tailor-made solutions to assess crops and help organize rapid responses for disasters.

Funded by the United States Agency for International Development (USAID), the project, launched in 2021, combines survey data collected directly from the field using a mobile application with satellite images of the field taken from space. The two sets of data are then fed into machine-learning models to provide maps that detail cropland more accurately and give insights on crop conditions.

This marriage of field and satellite data sources is particularly critical in countries, such as Malawi and Namibia, where smallholder farms make up the majority of certain regions, and satellites alone cannot easily identify agricultural field boundaries.

These cropland maps of Malawi were developed using NASA Har-

In Malawi, FAO and NASA Harvest, which is led by the University of Maryland, used digital and remote-sensing-based tools pro-

duced as part of the project to provide a rapid assessment of the floods caused by Tropical Cyclone Freddy in March and April of 2023.

Freddy brought with it the equivalent of six months of rain in just six days, killing over 500 people and displacing approximately 565 000. To make matters worse, the weather system hit Malawi at the end of the rainy season, when river levels were already high.

The assessment, which was carried out by Malawi's Ministry of Agriculture with technical support from FAO officers on the ground in Malawi and NASA Harvest, captured data from 2 095 fields across 11 districts in the southern region of the country.

Of the farmers surveyed, 86 percent reported flooding of their fields. Over a quarter of farmers lost food stocks due to flooding, and nearly 40 percent of farmers reported livestock mortalities. Almost all surveyed farmers reported that the current harvest will not be sufficient to meet their household needs until the next harvest in April 2024.

Crucially, such granular data was

"The results from the field assessment provided critical insights into the impact of Freddy, giving the government the necessary information to send relief efforts in a timely manner to the areas and people most in need," said Jonathan Pound, FAO Economist working with GIEWS.

How it's done

To collect the foundational data on which rapid assessments like these are based, officers from the Agriculture Ministry, trained virtually by FAO and NASA Harvest, collected data on the ground using a mobile-based application. Connected to GPS to mark the exact location of the field, the app is highly intuitive and collects information as the local officials walk between rows of crops. Since it also works offline, the app reduces costs and gives users the added flexibility of uploading the data later.

Each field is tagged with a GPS coordinate and labeled by the type of crop that is grown there, alongside a multitude of other farm information. This data is then used to train machine learning models that identify cropland and crop types from satellite imagery, producing high-resolution maps.

In Namibia, which was hit by drought in 2023, the mobile app allowed local officials and agricultural extension officers to complete a total of 4 500 surveys, instead of the 600 that would have been carried out using pen and paper. This

tions and reducing costs," the big advantage is a large improvement in the quality of the data collected," said Samuel Kirichu, FAO Officer working in the Malawi country office.

This is particularly true for smallholders who don't always have precise knowledge about the size of their farms. Having more accurate data of their land can help better inform their use of inputs such as seeds and fertilizer, avoiding the risk of over-fertilization and reducing their costs.

According to Christina Justice, the Food Security and Early Warning co-lead for NASA Harvest, data collected in this way also helps identify where there are developing threats to crops, such as droughts and diseases. In addition, having "a first take of what yield estimates are looking like several months before the harvest is incredibly useful," since it allows for better planning along the agri-food supply chain.

In addition to its uses for disaster response, the yield estimate data collected in GIEWS is incredibly useful to farmers, allowing for better planning along the agri-food supply chain.

These insights are particularly critical this cropping season, as the impact of El Niño is set to compromise the harvest in Malawi.

"With El Niño forecast to bring dry conditions this season, close monitoring of crops and immediate access to this data is more crucial than ever," Pound said.

Further ahead, FAO and NASA Harvest plan to provide early yield forecast estimates for 2023/2024 to the Ministries of Agriculture in Malawi, Namibia and Kazakhstan. Work is also underway to further develop the mobile-based crop

living by growing and selling figs and olives. Generations of small-scale farmers in Egypt's northern Marsa Matruh governorate have cultivated these flavoursome fruits in the wadi - an arid valley bed that springs to life after the end of the rainy season, colouring the sand-hued hills in bright greens.

For generations, Bedouin households constructed earthen dams in wadi beds to increase rainwater infiltration to crops. Today's erratic weather patterns - including longer droughts and intense storms and flooding - are causing land degradation, soil erosion and a drop in yields.

"The valley had very weak trees because we could not retain the water," says Saadawy. "When the dry season hit, most of the trees would die."

In 2021 the IFAD-funded Promoting Resilience in Desert Environments (PRIDE) project began work in Marsa Matruh in a bid to prevent further loss of crops to climate change.

Controlling the water flow

Implemented by the Egyptian Desert Research Center, PRIDE focuses on the restoration of the wadi beds through water management technologies and additional irrigation infrastructure, like cisterns and dikes.

"Improved rainwater retention has revitalized Wadi Al-Harika and significantly boosted fig production" says Saadawy, whose family of five depends on the farm's yields.

Revegetation and the advancement of dams is leading to better rainwater distribution and infiltration into the soil. PRIDE also provides support for the construction of water storage facilities so that excess rainwater can be collected and

sure the success of the project.

When selecting the location and layout of the irrigation infrastructure it was also important to consider the valley's geography as well

as land ownership.

"Before work started, the project team established committees to represent each tribe, assess the land in the valley and pinpoint suitable dam locations," says Saadawy.

Today, the new dam locations allow for fair water distribution to all communities and avoid sources of conflict. To ensure the success of the project, agreements were drawn up and signed by tribe members.

cal farmers said they were satisfied with the results. "After the dams were constructed, the trees turned green and produced more fruits," says Nawara Omar Aqeela.

Like most women in her area, Nawara was key in helping with the harvest. "In the past, a fig tree would yield only a basket of figs every other day, but now I can harvest two or three baskets per tree."

Going forward, PRIDE aims to support the rehabilitation of 100 kilometres of wadis in Marsa Matruh to improve and expand agriculture production for around 1,900 Bedouin families and support them as they thrive.

Nepal Earth quick .....

country, the staging areas are a crucial part of emergency relief operations run by the Government of Nepal.

Damage suffered by a home after the earthquake in Karnali state.

Over the weekend, WFP, on behalf of the National Logistics Cluster, has supported the movement of government relief supplies, including blankets, tarpaulin covers and sleeping bags pre-positioned in Kathmandu.

productive health and hygiene kits on behalf of humanitarian partners, including the World Health Organization, the UN Population Fund and UNICEF.

The disaster follows the deadly earthquakes that killed more than 1,400 people in Afghanistan in early October. WFP responded to those within hours, distributing fortified biscuits, specialized food to prevent malnutrition in children, along with fortified wheat flour, vegetable oil, pulses and salt to af-

Indigenous youth from three continents reflect on how climate change is affecting their communities - and how Indigenous Peoples are drawing on tradition and technology to cope with increasingly unpredictable weather patterns.
Brijlal Chaudhari: Indigenous Peoples can read the climate and its changes

Brijlal with his aunt and mother. Both women are keepers of Tharu knowledge and traditions. Photo courtesy: Brijlal Chaudhari

Brijlal is a member of the indigenous Tharu community, from the foothills of the Himalayas. He is the founder of Global Home for Indigenous Peoples, an organization that advocates for the rights and way of life of indigenous communities.

A monsoon is a blessing because it's the ocean, it's the mountains, it's the wind, it's the forest, all working together to bring the rain.

When the first rain comes, it's a signal to plant your rice. Everybody works together, helping each other plant - we work with the weather, with the seasons, with the climate. But, over time, things have changed.

My grandfather used to read the difficult to read. The clouds are not speaking to us anymore.

And the forest that we lived close to is further away, because a lot of trees have been cut down for agriculture. When it rains, the forest keeps the water in its belly and then gives the water to us all year long. But with the forest shrinking, so too does the water in the earth's belly. This year, people didn't have water to drink because it didn't rain. We are trying to bring the forest back by planting trees. I hope we can switch back to our old ways of farming: using less chemical fertilizer, saving seeds. This traditional knowledge needs to be transferred through the generations. What my mother taught me, I must teach my own children.

Margaret Tunda Lepore: Indigenous identities must be protected

Tunda works to conserve Indigenous Peoples' identities. Photo courtesy: Margaret Tunda Lepore

Tunda is a member of the indigenous Maasai community in Kenya. She advocates for the preservation of traditional cultural practices, land rights and community empowerment.

I come from the highlands of the seen the worst drought. For the first time, there was no grass.

A lot of people have lost their animals. When you identify as pastoralists, you need to have herds.

Despite these challenges, pastoral communities have proven resilient. We have reorganized our grazing fields to allow for the movement of herds, which in turn allows the grass to grow again before we repeat the rotation.

When I was growing up, all my meals had meat. Now, our herds are smaller, so we have diversified our diets and are eating more vegetables.

I am in a group called Kopito Women and we are building multistory gardens. We can't cultivate much land because it is hard to water it during the dry season. But with a multi-story garden we can recycle our water. We filter the water we use in the kitchen or in the house with ash overnight so that in the morning, we can use it to water our plants.

The world should support our efforts to conserve indigenous seeds and breeds which are adapted to our territories. They can help us influence government policies and uphold the rights of Indigenous Peoples and food systems. Any work that Indigenous Peoples do to survive and not lose their identities should be supported.

Tania Eulalia Martínez Cruz: Combining the best of both worlds to adapt to a changing planet

Communities in Tania's region make use of intercropping to remain self-sufficient. © Conrado Perez

Tania is from Oaxaca, Mexico. She is a Research Associate at the Free University of Brussels where she

in food and water policy.

Technological change should also embrace Indigenous Peoples' knowledge and systems. In the mountains of my native Oaxaca region, in southern Mexico, they use the milpa system, an intercropping of "the three sisters": maize, beans and squash. Maize is the staple food, beans fix nitrogen and squash reduces soil and water erosion. This is the symbiosis of indigenous knowledge.

Despite being among the most resilient communities in the world, Indigenous Peoples are struggling to adapt to extreme weather events.

In the past, they were resilient to the occasional instances of extreme weather because the tradition was to crop in different plots. So, if I'm cropping next to the river and suddenly there's heavy rain that takes away my crops, I still have another field on top of the mountain. If the wind takes that away, I might have another field in another part of town. That's resilience.

But, as time passed, and people migrated for work, fewer were left to farm, so they lost their self-sufficiency.

As migration continued to increase, the number of cropped fields decreased. So, when Tropical Storm Matthew led to road closures in 2010, rural indigenous communities struggled to source their food. People started to think: if we are not self-sufficient anymore, we cannot be resilient. That's when they decided to push for technological change in the fields while keeping what is essential: maize, native seeds and intercropping.

Now they have competitions to see

ners work to deliver essentials

World Food Programme and other UN and humanitarian agencies working closely to bring relief to people in the greatest need

6 November 2023, Monica UpadhyayEmergencies Nepal.

Jajarkot district in Nepal's Karnalia province was one of the worst-hit areas in Friday's earthquake.

The mud structures housing some of Nepal's poorest people never stood a chance - survivors of Friday's 6.4 magnitude earthquake, which killed 157 people in the country, are sleeping rough after their homes were destroyed.

The World Food Programme (WFP) is supporting the Government of Nepal and partners in mobilizing relief supplies for families who find themselves suddenly without their homes and belongings.

WFP's despatched 6 metric tons of ready-to-eat emergency food to the affected areas, helping provide sustenance for approximately 7,500 people over three days - with additional reserves on standby.

A WFP food distribution in Gautam

Families were asleep when the tremor struck around midnight, demolishing scores of houses in Jajarkot and West Rukum, leaving people without shelter.

WFP is in close contact with other UN agencies and humanitarian partners as they respond, assessing the scale of impacts in affected areas.

Food is organized for distribution Jajarkot - WFP runs a number of Humanitarian Staging Areas around Nepal in anticipation of disasters. Photo: WFP/Manoj Thapa

WFP's sub-office in Surkhet, in Karnali district, around 300km from Kathmandu, is working with local authorities as it deploys staff to the affected districts to assess needs and coordinate food distributions.

People affected by Friday's earthquake in Karnali state receive fortified biscuits from WFP.

The organization is providing logistics support to the Government and humanitarian partners through its network of Humanitarian Staging Areas.

My heart feels heavier than usual. My shoulders feel like they're carrying mountains. A heavy guest indeed, but this weight shall always remind me, us, of the ones we love. The ones we lost. The ones who loved and lived life like it was eternal.

Three weeks of near-constant bombardment in Gaza have left its entire population in desperate and catastrophic conditions. The World Food Programme (WFP) is striving to reach over 1 million people for whom water and food are running out. Here, one WFP employee (who prefers not to be identified) describes the horror, the personal grief of losing at least seven family members as well as some friends, her dreams for a better future, and why her work must go on in the face of it all.

A boy picks his way through a destroyed neighbourhood in Gaza.

It's already day 18 of this brutal war that has stripped away the life we love. I wish I could say my family and I have made it through so far - but have we really, if our loved ones were killed along the way?

These past 18 days feel more like 18 years. They have shattered our dreams and forced our aspirations to shrink to simply scouring for drinking water and food. Those times we managed to secure clean drinking water have felt luxurious.

Gazans in their own words: 'We need everything. We need safety. We need peace. As war enters its second month, Palestinians lay bare their needs for food, medical supplies and that ever-elusive antidote to food insecurity peace

I used to wonder how people who receive WFP assistance survive with the scant supplies they have. Now I know first-hand - although I think no coping mechanism could

We made it through this past night. Nights are the scariest. We sleep together so we will all have the same fate.

The war is eating away everything

we know: people, buildings, hopes for a better future. The non-stop sound of bombs falling over the city - skipping our heads by luck - drills in my brain, draining me of sleep and the last drop of sanity I am holding on to.

A little boy in Gaza with all-to-scarce bread. WFP-supported bakeries are running out of flour and fuel.

I've already lost seven family members and some friends; my university is demolished along with many of my favourite places. I am counting them all - I wish numbers never existed. There's no time to mourn anyone or anything and barely enough time to check on the survivors.

For the past five days, I was disconnected from the world.

ture has collapsed. Instead of the usual smell of grape leaves, we smell death.

WFP, the organization I work for, has a mandate to fight world hunger. Truth be said, we are a resourceful team here...

When the war started, some people had to evacuate, after airstrikes bombed their homes. We decided to step in with ready-to-eat food and fresh bread. We supplied dozens of bakeries with wheat flour to keep them running.

During the first week of the conflict, our team was told to leave our homes and relocate to "safer" places. Four members have already lost their homes and everything else they own.

What did we do? We kept working.

A woman in Gaza receives WFP food and other humanitarian assistance. Only a fraction of what's needed is trickling in due to border constraints. Photo:

A few days later, bakeries were shelled, food became scarce, operations on the ground had become impossible, but everyone kept going. More remote support of every kind came in from WFP colleagues in Jerusalem, West Bank, and

our internet connection and with that our links to the outside world. We begin to feel an ugly sense of detachment from the world, the people we love and the people we serve. Even as we try to ensure hungry, conflict-affected people have food, we ourselves have barely anything to eat.
Workers unload WFP food and other humanitarian relief at a school serving as an emergency shelter for thousands of displaced people in Gaza. The supplies are only a fraction of what's needed. Photo: WFP Photolibrary
Before the war, WFP reported that more than 1 million Palestinians in Gaza were food insecure. Today, we, our families, and all of Gaza are food insecure.
I wish the lack of food and water was all there was to worry about. I wish we didn't have to worry about our families, friends and loved ones, and our very survival. I wish I could go back to boring office conversations. I wish I could go back to morning coffee breaks. I wish we would never have to mourn.
I go to the roof and look around to try and guess where the dozens of airstrikes flashing in the sky might be falling. I make a mental list of the whereabouts of my friends, based on our last check-in. Some in the north, others in the south, and I am in the middle of a sea of worry and pain.
Airstrikes light up the night sky over Gaza.
One airstrike in the north. Two. Three…ten. They get louder and closer. I lose count. I walk to the other side of the roof to look towards the south of the strip which has been marked as a safe zone. One bomb lands. Two. The sky lights up in red flames. Three five

After tonight, I know I might count more dead family and friends than my hands could possibly embrace. I am sitting on the edge of my parents' bed and wondering if I have a heart large enough for all this agony life is pushing my way, our way.
Children celebrate the arrival of a UN truck at an emergency shelter in Gaza. Photo: WFP Photolibrary
I have trained this heart to grow spacious enough for love, kindness and hope when they all come, knocking on its door looking for welcoming accommodation. I don't know which of my heart's rooms would fit a guest as burdensome and conspicuous as grief.
I read once that if grief knows a door, it never leaves. It becomes a fixture, you see, accustomed to

matter how you treat it, it's there. Today, I've let it in. "Welcome," I tell grief. "Make yourself comfortable."
My heart feels heavier than usual. My shoulders feel like they're carrying mountains. A heavy guest indeed, but this weight shall always remind me, us, of the ones we love. The ones we lost. The ones who loved and lived life like it was eternal.
We are not safe. We are not sound. WFP's food and cash have reached over 630,000 people in Gaza and the West Bank to date. We need much more access, however, with at least 40 trucks of food supplies required to enter Gaza every day if we are to keep pace with the soaring needs.

---

the last drop of sanity I am holdA school in Gaza serves as a food distribution point.
All of WFP's staff on the ground are under extreme duress. Out of 23 bakeries supported by WFP, only one survives. Together they served 200,000 people. Now there is only enough bread for 20,000 people.
WFP spoke with people across Gaza where the need for food, medications and other life-sustaining support is desperate. This is what they said.
'We have sought refuge in schools to feel safe, but the food supplies here are not enough for the people… We suffer from many things here in the school. The place is very crowded, people are still coming and there are no longer enough places for more displaced people.'
'I was in the living room and suddenly everything was falling

all the glass in the house shattered and fell where I was sitting'
'We need everything. We need safety, we need peace. We need the necessities for life. Water. Food…medicines for children. All of Gaza suffers. My fear is for my children. My fear is for my relatives. My fear is for my neighbours. I fear for all of Gaza…I hope the country will return, job opportunities will flourish..and security and safety will prevail throughout Gaza'.
'We are suffering, every day we are suffering. We are no longer familiar with vegetables. Tomatoes, cucumbers, potatoes have all been erased from our lives completely. We only have bread and water to quiet the kids so they sleep at night.'
'Getting food is hard. You go to the market, there are no vegetables, in shops there's not enough

जाडोको समयमा चिसो बाट बचौं

-जाडोबाट बच्न तातो, पोषिलो झोलिलो खानेकुरा खाऔं ।

-न्यानो कपडा लगाऔं,

-घर तथा कोठा न्यानो बनाऔं,

-कोठामा हिटर तथा आगो बाल्दा हावा ओहोरदोहोर हुने सुनिस्चितता गरौं,

-बालबालिकालाई तेल मालिस गरिदिऔं,

-बढी चिसोमा मर्निङ वाक नगरौं,

-चिसोमा बाहिर हिड्दा बाक्लो कपडा लगाऔं,

-दैनिक घाम ताप्ने गरौं ।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड